

Liceum Ogólnokształcącego im. Bolesława Prusa w Skierniewicach

**Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 2 E w zakresie rozszerzonym
6 godzina tygodniowo
rok szkolny 2019/2020**

**program nauczania historii autorstwa Roberta Śniegockiego *Zrozumieć przeszłość.
Program nauczania do historii dla zakresu rozszerzonego. Liceum ogólnokształcące
i technikum.***

**Podręczniki: Ryszard Kulesza, Krzysztof Kowalewski, *Zrozumieć przeszłość. Starożytność
i średniowiecze.***

Paweł Klint, Piotr Galik, *Dzieje nowożytne.*

Piotr Galik, *Lata 1815 -1939.*

Wydawnictwo: *Nowa Era*

Nauczyciel prowadzący zajęcia: *Alicja Wachnianin-Męcina*

Wymagania podstawowe – oceny: dopuszczająca i dostateczna.

Wymagania ponadpodstawowe – oceny: dobra, bardzo dobra, celująca.

Uwaga dotycząca oceniania na każdym poziomie wymagań: aby uzyskać kolejną, wyższą ocenę, uczeń musi opanować wiedzę i umiejętności z poprzedniego poziomu.

Starożytność i średniowiecze

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca)	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna)	Wymagania rozszerzające (ocena dobra)	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra)	Wymagania wykraczające (ocena celująca)
		Uczeń:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
Zrozumieć przeszłość	<ul style="list-style-type: none"> – historia jako nauka – chronologia w historii – epoki historyczne – sposoby datowania zabytków archeologicznych – źródła historyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>historia, kalendarz, starożytność, średniowiecze, czasy nowożytne, epoka najnowsza, źródło historyczne</i> – wymienia główne epoki historyczne. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>prehistoria, starożytność klasyczna, antyk</i> – przedstawia różne metody liczenia czasu wykorzystywane na przestrzeni dziejów – wymienia najważniejsze cezury chronologiczne – przedstawia klasyfikację źródeł historycznych – wyjaśnia znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>historiografia</i> – wyjaśnia, jaką funkcję pełnił kalendarz i jak zmieniał się na przestrzeni dziejów – podaje przykłady źródeł, na podstawie których historycy odtwarzają przeszłość. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>dendrochronologia</i> – wyjaśnia, na czym polega specjalizacja w badaniu historii – omawia stosowane przez archeologów metody datowania zabytków – omawia zjawiska z przeszłości należące do pamięci zbiorowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie przeszłości dla wspólnego dziedzictwa i kształtu współczesnej cywilizacji.

			źródła dla poznawania przeszłości.			
PIERWSZE CYWILIZACJE						
1. Prehistoria	<ul style="list-style-type: none"> – pojawienie się i ewolucja człowieka – Karol Darwin i teoria ewolucji – <i>Homo sapiens</i> – chronologia pradziejów – człowiek w paleolicie – rewolucja neolityczna – sztuka prehistoryczna – najstarsze miasta – cywilizacje w dolinach wielkich rzek – powstanie cywilizacji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>rewolucja neolityczna</i> – wskazuje na mapie obszary cywilizacji powstałych w dolinach wielkich rzek – omawia cechy charakterystyczne i skutki rewolucji neolitycznej – omawia cechy charakterystyczne cywilizacji powstałych w dolinach wielkich rzek. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>paleolit, neolit, Żyzny Półksiężyc, system irygacyjny</i> – wskazuje na mapie zasięg Żyźnego Półksiężycza – wymienia cechy charakterystyczne człowieka rozumnego – przedstawia chronologię pradziejów – omawia przyczyny rewolucji neolitycznej – wyjaśnia rolę pierwszych miast – omawia przyczyny powstania cywilizacji w dolinach wielkich rzek – wymienia i omawia etapy powstania 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>teoria kreacjonizmu, ewolucja, antropologia, epoka lodowcowa, hominidy, megality, ideogram</i> – identyfikuje postać Karola Darwina – wskazuje na mapie kierunki rozprzestrzeniania się człowieka współczesnego – omawia teorię Karola Darwina – wyjaśnia, na czym polegała ewolucja człowieka – opisuje tryb życia społeczeństw w paleolicie. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie najstarsze miasta świata (Jerycho, Çatal Höyük) – wymienia etapy ewolucji człowieka i charakteryzuje poszczególne formy hominidów – opisuje cechy charakterystyczne sztuki prehistorycznej – opisuje cechy charakterystyczne najstarszych osad miejskich. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia kontrowersje związane z teorią Karola Darwina.

			cywilizacji w dolinach wielkich rzek.			
2. Mezopotamia i jej dzieje	<ul style="list-style-type: none"> – warunki naturalne Mezopotamii – skąd pochodzili Sumerowie? – cywilizacja Sumerów – imperium Akadów – Babilonia i jej dzieje – <i>Kodeks Hammurabiego</i> – Asyria i jej dzieje – społeczeństwa i państwa Mezopotamii – wierzenia religijne i osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii – pismo klinowe – architektura i sztuka Mezopotamii 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Międzyrzecze, Sumerowie, kodeks, Kodeks Hammurabiego, politeizm, pismo klinowe</i> – identyfikuje postać Hammurabiego – wskazuje na mapie obszar Międzyrzecza – wymienia cechy charakterystyczne cywilizacji Sumerów – wyjaśnia znaczenie pisma dla rozwoju cywilizacji Mezopotamii. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>zikkurat, imperium, Babilon, Asyria</i> – zna daty: rozwoju cywilizacji Sumerów (IV–III tysiąclecie p.n.e.), spisania <i>Kodeksu Hammurabiego</i> (XVIII w. p.n.e.) – identyfikuje postać Sargona Wielkiego – wskazuje na mapie siedziby Sumerów, Babilon – opisuje warunki naturalne Mezopotamii – przedstawia panowanie Hammurabiego – omawia <i>Kodeks Hammurabiego</i> – wymienia cechy charakterystyczne państw i społeczeństw 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Akadowie, prawo talionu, muszkeni</i> – identyfikuje postać Nabuchodonozora II – wskazuje na mapie Akad, Asyrię, największy zasięg państw: babilońskiego i asyryjskiego – omawia okoliczności powstania i cechy charakterystyczne imperium akadyjskiego – omawia kierunki ekspansji Babilonii i Asyrii – przedstawia okoliczności powstania oraz upadku imperiów: babilońskiego i asyryjskiego – opisuje wierzenia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu Epos o Gilgameszu – zna czas rozwoju poszczególnych cywilizacji na terenie Mezopotamii oraz daty: zdobycia Babilonu przez Persów (539 r. p.n.e.), upadku Asyrii (614 r. p.n.e.) – identyfikuje postać Asurbanipala – wymienia etapy przemian politycznych na terenie Mezopotamii od IV do II tysiąclecia p.n.e. – omawia i ocenia politykę władców asyryjskich wobec podbitych ludów. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pochodzenie Sumerów – ocenia znaczenie <i>Kodeksu Hammurabiego</i> dla organizacji państwa i funkcjonowania społeczeństwa.

			Mezopotamii – wymienia osiągnięcia cywilizacyjne ludów Międzyrzecza.	religijne ludów Mezopotamii – omawia architekturę i sztukę Mezopotamii.		
3. Cywilizacja egipska	– warunki naturalne Egiptu – początki cywilizacji egipskiej – państwo faraonów i jego dzieje polityczne – ustrój społeczno-polityczny Egiptu – religia Egipcjan – wiara w życie pozagrobowe – kultura starożytnego Egiptu – piramidy – zabytki architektury i sztuki egipskiej – pismo – znaczenie cywilizacji egipskiej	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>faraon, piramida, mumifikacja, pismo hieroglificzne</i> – zna datę powstania cywilizacji egipskiej (IV tysiąclecie p.n.e.) – wskazuje na mapie Górny i Dolny Egipt – wyjaśnia znaczenie Nilu dla gospodarki Egiptu – wymienia cechy charakterystyczne religii egipskiej.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>katarakta, wezyr</i> , Księga umarłych – zna datę podboju Egiptu przez Aleksandra Wielkiego (332 r. p.n.e.) – identyfikuje postać Ramzesa II – omawia warunki naturalne Egiptu – omawia ustrój polityczny Egiptu – opisuje strukturę społeczną starożytnego Egiptu – opisuje wiarę Egipcjan w życie pozagrobowe – wymienia cechy charakterystyczne kultury egipskiej – opisuje zabytki architektury i sztuki	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>nom, nomarcha, Hetyci, pismo hieratyczne, pismo demotyczne</i> – identyfikuje postać Narmera – omawia okoliczności powstania cywilizacji egipskiej – omawia początki władzy faraonów – omawia świat bogów egipskich – opisuje wpływ wiary Egipcjan w życie pozagrobowe na ich architekturę i sztukę – przedstawia etapy rozwoju pisma egipskiego i jego znaczenie.	– zna datę bitwy pod Kadesz (1285 r. p.n.e.) – identyfikuje postać Amenhotepa IV – przedstawia dzieje państwa egipskiego od Średniego Państwa do zajęcia Egiptu przez Rzymian – wyjaśnia znaczenie reformy wprowadzonej przez Amenhotepa IV dla religii egipskiej.	– ocenia dorobek cywilizacji egipskiej – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne mieszkańców starożytnej Mezopotamii i Egiptu – porównuje wierzenia religijne mieszkańców starożytnej Mezopotamii i Egiptu.

			egipskiej.			
4. Inne cywilizacje Bliskiego Wschodu	<ul style="list-style-type: none"> – imperium Hetytów – Fenicjanie – kolonizacja fenicka – Hebrajczycy w Palestynie – królestwo Izraela i jego upadek – judaizm i <i>Stary Testament</i> – Persowie i ich imperium – religia perska 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Stary Testament, religia monoteistyczna, judaizm</i> – identyfikuje postacie: Abrahama, Mojżesza, Dawida, Salomona – wskazuje na mapie Palestynę i Jerozolimę – wymienia cechy charakterystyczne judaizmu. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Indoeuropejczycy, Hebrajczycy, Fenicjanie, faktoria handlowa, Tora, Persowie, zaratustryzm</i> – zna daty powstania cywilizacji fenickiej (III tysiąclecie p.n.e.), upadku państwa perskiego (k. IV w. p.n.e.), panowania Dawida (1000–960 r. p.n.e.), upadku królestwa Izraela (722 r. p.n.e.) i Judy (586 r. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Saula, Cyrusa II Wielkiego, Dariusza I Wielkiego, Zaratustry – wskazuje na mapie Fenicję – wymienia cechy cywilizacji fenickiej – omawia proces 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Ariowie, niewola babilońska, diaspora</i> – zna czas działalności Zaratustry (2. poł. VII w. p.n.e.) oraz datę końca niewoli babilońskiej (538 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie zasięg kolonizacji fenickiej, Izrael, Judę, zasięg podbojów perskich – omawia przyczyny, zasięg i skutki kolonizacji fenickiej – omawia przyczyny i skutki upadku królestw Izraela oraz Judy – omawia <i>Stary Testament</i> i wyjaśnia jego znaczenie dla badań nad dziejami Hebrajczyków – omawia rozwój 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Hetyci, Medowie, mazdaizm</i> – zna czas rozkwitu potęgi Hetytów (XIV i XIII w. p.n.e.) oraz daty: założenia Kartaginy (814 r. p.n.e.), powstania państwa Medów (625 r. p.n.e.) – identyfikuje postać Kambyzesa – omawia kierunki i zasięg migracji Indoeuropejczyków w oraz plemion semickich – przedstawia historyczne i biblijne dzieje Hebrajczyków. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje politykę Asyryjczyków, Babilończyków i Persów wobec podbitej ludności – ocenia wpływ imperium Achemenidów i religii perskiej na rozwój cywilizacji.

			<p>powstania królestwa Izraela</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia działalność Dawida i Salomona – przedstawia organizację imperium perskiego – omawia religię perską. 	<p>imperium perskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia kierunki i zasięg podbojów perskich. 		
5. Cywilizacje Indii i Chin	<ul style="list-style-type: none"> – powstanie cywilizacji doliny Indusu – okres wedyjski – system kast – imperium Maurjów – religie Indii – warunki naturalne starożytnych Chin – historia Chin – osiągnięcia cywilizacyjne Chińczyków – konfucjanizm 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>buddyzm</i>, <i>konfucjanizm</i> – identyfikuje postacie: Aśoki, Buddy, Shi Huanghi, Laocjusza, Konfucjusza – wskazuje na mapie starożytne Indie i Chiny – omawia osiągnięcia cywilizacyjne Chińczyków. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kasta</i>, <i>braminizm</i>, <i>hinduizm</i>, <i>nirwana</i> – zna czas działalności Buddy (VI/V w. p.n.e.) i Konfucjusza (VI/V w. p.n.e.) – omawia warunki naturalne doliny Indusu – przedstawia system kast – omawia braminizm i hinduizm – wyjaśnia wpływ religii starożytnych Indii na tamtejsze systemy: społeczny i polityczny 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>cytadela</i>, <i>Ariowie</i>, <i>Wedy</i> – zna czas najazdu Ariów na Indie (II tysiąclecie p.n.e.) oraz datę powstania cesarstwa w Chinach (221 r. p.n.e.) – przedstawia przyczyny, zasięg i skutki ekspansji Ariów – omawia strukturę społeczną i polityczną Indii w okresie rządów Ariów – wyjaśnia wpływ konfucjanizmu na starożytne państwo i 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Ramajana</i>, <i>guru</i> – zna datę zjednoczenia Indii przez przedstawicieli dynastii Maurjów (321 r. p.n.e.) – omawia początki cywilizacji doliny Indusu – przedstawia okoliczności i skutki zjednoczenia Indii przez władców z dynastii Maurjów – wymienia etapy budowania 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ cywilizacji starożytnych Indii oraz Chin na kulturę i cywilizację współczesną.

			– opisuje warunki naturalne starożytnych Chin – omawia filozofię konfucjanizmu.	społeczeństwo chińskie – wyjaśnia, dlaczego cywilizacja Chin rozwijała się w izolacji od reszty świata.	chińskiej państwowości.	
5 godzin						
STAROŻYTNA GRECJA						
1. Najstarsze dzieje Grecji	– Grecja i jej warunki naturalne – transport i gospodarka – kultura minojska – Mykeńczycy i starożytne Mykeny – „wieki ciemne”	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kultura minojska, kultura mykeńska</i> – wymienia cechy charakterystyczne kultury minojskiej i mykeńskiej.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Hellada, Hellenowie</i> – zna czas trwania kultury minojskiej (ok. 2000–1450 r. p.n.e.), kultury mykeńskiej (ok. 1580–1200 r. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Minosa, Agamemnona – wskazuje na mapie krainy starożytnej Grecji, Kretę, Cypr – wymienia osiągnięcia cywilizacyjne przedstawicieli kultury minojskiej i mykeńskiej	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Achajowie, Dorowie, „wieki ciemne”, Jonowie</i> – zna czas trwania „wieków ciemnych” (XII–IX w. p.n.e.) – wskazuje na mapie Cyklady, Sporady, zasięg kultury minojskiej, zasięg kultury mykeńskiej – omawia „wieki ciemne” w dziejach starożytnej Grecji – wyjaśnia wpływ morza na życie starożytnych Greków.	– identyfikuje postać Heinricha Schliemanna – wskazuje na mapie zasięg osadnictwa Achajów, Dorów i Jonów – porównuje organizację państwa oraz społeczeństwa w kulturze minojskiej i mykeńskiej – przedstawia okoliczności upadku kultury minojskiej i mykeńskiej.	– porównuje funkcje oraz wygląd pałaców minojskich i mykeńskich – ocenia wartość poznawczą źródeł wiedzy na temat świata mykeńskiego.

			<ul style="list-style-type: none"> – omawia warunki naturalne starożytnej Grecji – wymienia cechy charakterystyczne gospodarki starożytnej Grecji. 			
2. Świat <i>poleis</i>	<ul style="list-style-type: none"> – początki <i>poleis</i> – hoplici i falanga – jak powstały greckie <i>poleis</i>? – ustroje <i>poleis</i> – wielka kolonizacja 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>polis</i>, <i>monarchia</i>, <i>oligarchia</i>, <i>demokracja</i>, <i>wielka kolonizacja</i> – omawia ustroje <i>poleis</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>agora</i>, <i>Akropol</i>, <i>arystokracja</i>, <i>hoplici</i>, <i>falanga</i>, <i>tyran</i>, <i>metropolia</i> – zna czas wielkiej kolonizacji (VIII–VI w. p.n.e.) – wskazuje na mapie zasięg kolonizacji greckiej – wymienia cechy charakterystyczne <i>polis</i> jako organizacji politycznej, społecznej, religijnej i ekonomicznej – omawia przyczyny, zasięg i skutki wielkiej kolonizacji – wyjaśnia, na czym polegała 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>okres archaiczny</i>, <i>amfora</i>, <i>barbarzyńca</i> – datuje okres archaiczny w dziejach Grecji (VIII–VI w. p.n.e.), pojawienia się alfabetu greckiego (VIII w. p.n.e.) – wymienia przyczyny powstania <i>poleis</i> greckich – porównuje formy ustrojowe <i>poleis</i> greckich – wyjaśnia wpływ reformy wojskowej na ustrój starożytnych <i>poleis</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>ajsymneci</i> – porównuje zasięg kolonizacji greckiej i fenickiej – wymienia przyczyny wprowadzenia pieniądza monetarnego w świecie starożytnym. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia wady i zalety greckich <i>poleis</i> związane z funkcją, jaką pełniły one w świecie greckim – ocenia sposób funkcjonowania <i>poleis</i> w starożytnej Grecji.

			wyjątkowość greckich <i>poleis</i> .			
3. Sparta	<ul style="list-style-type: none"> – początki Sparty – działalność Likurga – społeczeństwo Sparty – ustrój polityczny Sparty – życie Spartan – wojownicy spartańscy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>spartiaci, geruzja, eforowie, oligarchia</i> – zna czas założenia <i>polis</i> spartańskiej (II tysiąclecie p.n.e.) – omawia ustrój polityczny Sparty. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>heloci, periojkowie, apella</i> – zna czas zakończenia budowy władztwa terytorialnego przez Spartę (VI w. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Likurga, Leonidas – wskazuje na mapie zasięg <i>polis</i> spartańskiej – opisuje społeczeństwo Sparty – omawia kompetencje instytucji ustrojowych w Sparcie – opisuje życie codzienne Spartan. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Związek Peloponeski, symmachia, diarchia</i> – wskazuje na mapie kierunki ekspansji <i>polis</i> spartańskiej – opisuje początki <i>polis</i> spartańskiej – wymienia przyczyny i skutki powstania Związku Peloponeskiego – omawia działalność Likurga – wyjaśnia, na czym polegała uprzywilejowana pozycja spartiatów – przedstawia rolę i znaczenie wojowników w Sparcie. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Wielka Rhetra, kleroi, <i>diaita</i> – wymienia społeczne i polityczne skutki uprzywilejowania spartiatów – przedstawia rolę kobiet w społeczeństwie spartańskim – omawia pozycję królów w <i>polis</i> spartańskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegała oryginalność ustroju politycznego Sparty – ocenia prawo i wychowanie spartańskie oraz ich wpływ na funkcjonowanie tej <i>polis</i>.
4. Ateny	<ul style="list-style-type: none"> – Ateny w okresie archaicznym – prawa Drakona, reformy Solona i 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Rada Pięciuset, demokracja,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>archont, metojkowie, eklezja, retoryka, sąd ludowy,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „<i>strząśnięcie długów</i>”, <i>fyla,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>trytia, dokimazja,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia reformy Solona i Klejstenesa oraz ich wpływ na przemiany ustrojowe

	<p>Klejstenesa</p> <ul style="list-style-type: none"> – społeczeństwo demokratycznych Aten – ustrój polityczny Aten – urzędy w demokracji ateńskiej 	<p><i>ostracyzm</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje ustrój polityczny demokratycznych Aten. 	<p><i>strateg, demagog</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: reform Solona (594/593 r. p.n.e.), reform Klejstenesa (508/507 r. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Solona, Klejstenesa, Peryklesa – wskazuje na mapie zasięg <i>polis</i> ateńskiej – omawia warunki naturalne i gospodarkę Attyki – przedstawia reformy społeczne oraz polityczne Solona i Klejstenesa – omawia społeczeństwo demokratycznych Aten. 	<p><i>kworum, dieta, Pnyks</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna datę spisania praw Drakona (621 r. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Tezeusza, Drakona, Pizystrata – opisuje położenie i najważniejsze zabytki Aten – przedstawia polityczną i społeczną rolę arystokracji ateńskiej – wyjaśnia przyczyny i okoliczności przeprowadzenia reform Solona oraz Klejstenesa – omawia rolę niewolników w starożytnych Atenach. 	<p><i>euthyna</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna datę przejęcia władzy przez Pizystrata (561 r. p.n.e.) – opisuje historię Aten w okresie archaicznym – przedstawia sytuację kobiet w <i>polis</i> ateńskiej – omawia działalność i odpowiedzialność urzędników w demokratycznych Atenach. 	<p>i społeczne w <i>polis</i> ateńskiej.</p>
5. Wojny grecko-perskie	<ul style="list-style-type: none"> – przyczyny wojen grecko-perskich – armie: grecka i perska – bitwa pod 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: bitwy pod Maratonem (490 r. p.n.e.), bitwy pod Termopilami i bitwy Salaminą (480 r. p.n.e.) 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wyprawy Datysa i Artafernesa (490 r. p.n.e.), wyprawy Kserksesa (480 r. p.n.e.), bitwy pod Platejami i 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Nieśmiertelni</i>, <i>polemarcha</i>, <i>triera</i> – zna datę wyprawy Mardoniosa (492 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Hippiasza, Filippidesa – porównuje armie: grecką i 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie bitwy pod Maratonem – ocenia postawy Greków pod Maratonem,

	<p>Maratonem i jej znaczenie</p> <ul style="list-style-type: none"> – Filippides i bieg maratoński – wyprawa Kserksesa – bitwa pod Termopilami – Salamina i Plateje 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Miltiadesa, Leonidasa, Temistoklesa – wskazuje na mapie Maraton i Salaminę – omawia przebieg bitwy pod Maratonem. 	<p>Mykale (479 r. p.n.e.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Datysa, Artafernesa, Kserksesa – wskazuje na mapie Plateje, Mykale – wymienia przyczyny wojen grecko-perskich – omawia przebieg bitwy pod Termopilami – przedstawia przebieg bitwy pod Salaminą – omawia skutki wojen grecko-perskich. 	<p>p.n.e.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Mardoniosa, Pauzanasza – wskazuje na mapie kierunki wypraw perskich na Grecję – przedstawia przebieg wypraw Persów przeciwko Grekom. 	<p>perską pod względem uzbrojenia oraz taktyki wojskowej.</p>	<p>Termopilami i Salaminą.</p>
6. Kultura antycznej Grecji	<ul style="list-style-type: none"> – literatura grecka – retoryka – teatr grecki – filozofia grecka – architektura i rzeźba grecka – sztuki plastyczne w okresie klasycznym 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>liryka</i>, <i>filozofia</i> – identyfikuje postacie: Homera, Sokratesa, Arystotelesa, Platona – przedstawia poglądy wybitnych filozofów greckich – przedstawia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>historiografia</i>, <i>sofiści</i>, <i>retoryka</i>, <i>antropomorfizacja</i>, <i>heros</i>, <i>wyrocznia</i> – identyfikuje postacie: Herodota, Sofoklesa, Eurypidesa, Fidiasza, Myrona, Hipokratesa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Akademia</i>, <i>Liceum</i> – identyfikuje postacie: Tukidydesa, Demostenesa, Izokratesa, Ajschylosa, Arystofanesa, Talesa z Miletu, Demokryta 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>agon</i> – omawia genezę teatru antycznego – opisuje wygląd antycznej świątyni – opisuje rolę sportu w starożytnej Grecji. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia osiągnięcia cywilizacyjne kultury starożytnej Grecji i ich wpływ na oblicze współczesnej Europy.

	<ul style="list-style-type: none"> – religia w starożytnej Grecji – sport w starożytnej Grecji 	panteon bogów greckich.	<ul style="list-style-type: none"> z Kos – omawia kierunki rozwoju literatury greckiej – omawia rolę teatru w kulturze greckiej – wyjaśnia istotę rozważań filozoficznych antycznych Greków – omawia architekturę grecką – omawia greckie porządki architektoniczne – wymienia przykłady rzeźby greckiej – wymienia cechy charakterystyczne religii starożytnych Greków. 	<ul style="list-style-type: none"> z Abdery, Polikleta, Lizypa – wymienia etapy w historii kultury greckiej i określa czas ich trwania – wyjaśnia, jaką rolę w życiu starożytnych Greków odgrywała retoryka – przedstawia teatr antyczny i jego działalność – przedstawia klasyczny kanon piękna – wymienia przykłady malarstwa greckiego – wyjaśnia, jaką rolę w świecie greckim odgrywały wyrocznie. 		
7. Grecja po wojnach perskich	<ul style="list-style-type: none"> – Związek Morski – wojna peloponeska i jej skutki – rywalizacja o hegemonię w Grecji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>hegemonia</i> – zna datę wojny peloponeskiej (431–404 r. p.n.e.) – przedstawia skutki wojny peloponeskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>Związek Morski</i> – zna datę powstania Związku Morskiego (478 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę wojny korynckiej (395–387 r. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Kimona, Alkibiadesa – wskazuje na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu „<i>wyprawa dziesięciu tysięcy</i>” – zna datę bitwy pod Leuktrami (371 r. p.n.e.) 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia polityczne skutki rywalizacji <i>poleis</i> greckich o hegemonię.

			<p>obszary zamieszkane przez uczestników wojny peloponeskiej</p> <p>– opisuje politykę Aten po wojnach perskich</p> <p>– wymienia przyczyny i przedstawia przebieg wojny peloponeskiej.</p>	<p>obszary zamieszkane przez uczestników wojny korynckiej</p> <p>– omawia okoliczności powstania Związku Morskiego.</p>	<p>– wymienia etapy rywalizacji o hegemonię w Grecji po wojnie peloponeskiej.</p>	
<p>8. Aleksander Wielki</p>	<p>– Macedonia przed Aleksandrem Wielkim</p> <p>– armia Macedonii</p> <p>– podboje Aleksandra Wielkiego</p> <p>– imperium Aleksandra Macedońskiego</p>	<p>– zna datę przejęcia władzy przez Aleksandra Wielkiego (336 r. p.n.e.)</p> <p>– identyfikuje postać Aleksandra Wielkiego</p> <p>– wskazuje na mapie kierunki ekspansji państwa macedońskiego</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne imperium macedońskiego w czasach panowania Aleksandra Wielkiego.</p>	<p>– zna daty: bitwy nad rzeką Granikos (334 r. p.n.e.), bitwy pod Issos (333 r. p.n.e.), bitwy pod Arbelą i Gaugamelą (331 r. p.n.e.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Filipa II, Dariusza III</p> <p>– wymienia miejsca najważniejszych bitew Aleksandra Wielkiego</p> <p>– przedstawia etapy ekspansji Macedonii w czasach panowania Aleksandra Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Aleksander Wielki</p>	<p>– zna daty: bitwy pod Cheroneją (338 r. p.n.e.), zdobycia Persepolis (330 r. p.n.e.)</p> <p>– opisuje rozwój potęgi macedońskiej w czasach panowania Filipa II</p> <p>– omawia organizację imperium macedońskiego</p> <p>– opisuje politykę Aleksandra Wielkiego wobec podbitych ludów.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sarisa</i>, <i>hetajrowie</i></p> <p>– identyfikuje postać Aleksandra I</p> <p>– omawia dzieje państwa macedońskiego przed Aleksandrem Wielkim</p> <p>– opisuje armię macedońską i sposób prowadzenia przez nią walki.</p>	<p>– ocenia wpływ ekspansji Aleksandra Wielkiego na rozwój cywilizacyjny podbitych ludów.</p>

			przejmował wschodnie obyczaje.			
9. Świat hellenistyczny	<ul style="list-style-type: none"> – rozpad imperium Aleksandra Wielkiego – cechy kultury hellenistycznej – ośrodki kultury hellenistycznej – literatura okresu hellenistycznego – filozofia epoki hellenistycznej – sztuki plastyczne – religia i kult władców – dziedzictwo epoki hellenistycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>epoka hellenistyczna</i> – datuje epokę hellenistyczną (323–31 r. p.n.e.) – wymienia cechy kultury hellenistycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>stoicyzm, epikureizm, cynizm, kult władców</i> – identyfikuje postacie: Epikura z Aten, Zenona z Kition, Diogenesa z Synopy, Euklidesa, Archimedesza z Syrakuz – omawia skutki rywalizacji wodzów po śmierci Aleksandra Wielkiego – przedstawia kierunki filozoficzne epoki hellenizmu – wymienia cechy charakterystyczne sztuki hellenistycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>diadochowie, filologia, synkretyzm</i> – zna daty: śmierci Aleksandra Wielkiego (323 r. p.n.e.), podboju Egiptu przez Rzym (31 r. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Polibiusza, Eratostenesa z Cyreny, Arystarcha z Samos – wskazuje na mapie państwa powstałe w wyniku rozpadu imperium Aleksandra Wielkiego – opisuje ośrodki kultury hellenistycznej i ich znaczenie – omawia rozwój literatury w okresie hellenistycznym – przedstawia 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Lizymacha, Ptolemeusza I Sotera, Seleukosa I Nikatora, Kallimacha, Teokryta, Pyrrona z Elidy, Hipparchosa z Nikai – omawia sytuację imperium macedońskiego po śmierci Aleksandra Wielkiego – wymienia zabytki sztuki hellenistycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia i ocenia dziedzictwo epoki hellenistycznej.

				poglądy filozofów epoki hellenistycznej – opisuje nowe zjawiska religijne, które pojawiły się w okresie hellenistycznym.		
9 godzin						
ANTYCZNY RZYM						
1. Etruskowie i początki Rzymu	– starożytna Italia – pochodzenie Etrusków – Etruskowie i ich cywilizacja – legendarne i historyczne początki Rzymu	– wyjaśnia znaczenie terminu <i>senat</i> – zna datę założenia Rzymu (753 r. p.n.e.) – identyfikuje postać Romulusa – omawia legendarne i historyczne początki Rzymu.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>patrycjusze, plebs</i> – zna czas największej potęgi Etrusków (VII–VI w. p.n.e.) oraz datę wprowadzenia republiki (509 r. p.n.e.) – omawia warunki naturalne Półwyspu Apenińskiego – przedstawia osiągnięcia cywilizacji etruskiej – omawia ustrój i strukturę społeczną królewskiego Rzymu.	– wyjaśnia znaczenie terminu <i>patronat</i> – wskazuje na mapie zasięg osadnictwa plemion i ludów zamieszkujących starożytną Italię – opisuje organizację polityczną Etrusków – omawia wierzenia Etrusków.	– wyjaśnia kontrowersje związane z pochodzeniem Etrusków.	– ocenia wpływ osiągnięć cywilizacji etruskiej na kształtowanie się starożytnego Rzymu.
2. Republika rzymska	– republika i jej społeczeństwo	– wyjaśnia znaczenie terminu <i>republika</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>konsul,</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>liktor,</i>	– porównuje republikę rzymską	– omawia i ocenia rolę patrycjuszy w

	<ul style="list-style-type: none"> – władze republiki rzymskiej – urzędy i instytucje republikańskie – walka o prawa plebejuszy – <i>Prawo XII tablic</i> 	– omawia władze republiki rzymskiej.	<i>pretor, kwestor, edyl, cenzor, dyktator, trybun ludowy,</i> Prawo XII tablic – przedstawia strukturę społeczną republikańskiego Rzymu – omawia kompetencje senatu oraz wyższych i niższych rangą urzędników rzymskich.	<i>komicja, nobilitas</i> – identyfikuje postać Cyncynata – opisuje okoliczności wprowadzenia w Rzymie republiki – omawia kompetencje komicjów – opisuje przyczyny, przebieg i skutki walki o prawa plebejuszy.	z <i>polis</i> grecką.	starożytnym Rzymie.
3. Powstanie Imperium Rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> – podbój Italii – Italia po podbojach rzymskich – armia rzymska – legiony rzymskie – przyczyny, przebieg i skutki wojen punickich – podbój państw hellenistycznych – Imperium Romanum 	– wyjaśnia znaczenie terminu <i>legion</i> – zna daty: I wojny punickiej (264–241 r. p.n.e.), II wojny punickiej (218–201 r. p.n.e.), III wojny punickiej (149–146 r. p.n.e.) – identyfikuje postać Hannibala – wskazuje na mapie kierunki ekspansji Rzymu w basenie Morza Śródziemnego – wymienia	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sprzymierzeńcy, triumf, Imperium Romanum, namiestnik</i> – zna daty: bitwy pod Kannami (216 r. p.n.e.), bitwy pod Zamą (202 r. p.n.e.), – identyfikuje postać Publiusza Korneliusza Scypiona – wskazuje na mapie miejsca bitew z czasów wojen	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ekwici, manipuł, centuria</i> – zna daty: końca podboju Półwyspu Apenińskiego (264 r. p.n.e.), bitwy pod Mylae (261 r. p.n.e.), podboju Macedonii przez Rzym (168 r. p.n.e.), zajęcia Grecji przez Rzym (146 r. p.n.e.) – identyfikuje postać Pyrrusa – wskazuje na mapie	– zna daty: bitwy pod Benewentem (275 r. p.n.e.), bitwy pod Kynoskefalaj (197 r. p.n.e.), bitwy pod Magnezją (190 r. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Hamilkara Barkasa, Lucjusza Emiliusza Paulusa, Gajusza Terencjusza Warrona – wyjaśnia	– ocenia sposób organizacji i funkcjonowanie Imperium Romanum – ocenia wpływ ekspansji rzymskiej na losy państw podbitych.

		przyczyny i skutki wojen punickich.	<p>punickich</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przebieg wojen punickich – omawia sposób organizacji i funkcjonowanie Imperium Romanum. 	<p>kierunki ekspansji Rzymu na Półwyspie Apenińskim,</p> <p>kierunek marszu Hannibala, terytoria zajęte przez Rzym</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia etapy podboju Italii przez Rzymian – przedstawia organizację terenów podbitych przez Rzym w Italii – omawia organizację armii rzymskiej. 	<p>przyczyny sukcesu rzymskiej ekspansji</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia etapy podboju państw hellenistycznych przez Rzym. 	
4. Kryzys i upadek republiki rzymskiej	<ul style="list-style-type: none"> – skutki podbojów – reformy Grakchów – kryzys republiki – niewolnicy w starożytnym Rzymie – powstanie Spartakusa – I triumwirat – rządy Cezara – II triumwirat 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>gladiator</i>, <i>triumwirat</i> – zna daty: powstania Spartakusa (73–71 r. p.n.e.), I triumwiratu (60 r. p.n.e.), II triumwiratu (43 r. p.n.e.), bitwy pod Akcjum (31 r. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Spartakusa, Gajusza Juliusza 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>proletariusze</i>, <i>kwestia agrarna</i>, <i>cezaryzm</i> – zna daty: reform Grakchów (133 i 123 r. p.n.e.), wkroczenia Cezara do Rzymu (49 r. p.n.e.), bitwy pod Farsalos (48 r. p.n.e.), id marcowych (44 r. p.n.e.) – identyfikuje 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>villa</i>, <i>ekwici</i>, <i>popularzy</i>, <i>optymaci</i>, <i>reforma wojskowa Gajusza Mariusza</i> – zna daty: reformy wojskowej Gajusza Mariusza (k. II w. p.n.e.), dyktatury Publiusza Korneliusza Sulli (82–79 r. p.n.e.), bitwy pod Filippi (42 r. p.n.e.) 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powstania Wercyngetoryksa (52 r. p.n.e.), bitwy pod Alezją (52 r. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Wercyngetoryksa, Marka Brutusa, Kasjusza Longinusa, Katona Młodszeo, Decymusa 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje i ocenia niewolnictwo w Rzymie z jego wcześniejszymi formami na Bliskim Wschodzie oraz w Grecji.

		<p>Cezara</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny i skutki powstania Spartakusa – wymienia przyczyny i skutki walki wybitnych polityków o wpływy polityczne w republice rzymskiej. 	<p>postacie: Tyberiusza Grakchusa, Gajusza Grakchusa, Gnejusza Pompejusza, Marka Antoniusza, Oktawiana</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny, realizację i skutki reform agrarnych Grakchów – przedstawia przebieg powstania Spartakusa – omawia przebieg walki wybitnych polityków o wpływy w republice rzymskiej – wyjaśnia przyczyny załamania się ustroju republikańskiego w Rzymie. 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Gajusza Mariusza, Publiusza Korneliusza Sulli, Marka Licyniusza Krassusa, Kleopatry VII, Lepidusa – wskazuje na mapie zdobycze terytorialne Rzymu u schyłku republiki, miejsca bitew stoczonych podczas wojen domowych – opisuje społeczne i gospodarcze skutki podbojów republikańskiego Rzymu – omawia położenie niewolników w starożytnym Rzymie – omawia istotę i skutki reformy wojskowej Gajusza Mariusza – wymienia przyczyny i skutki dyktatury Publiusza Korneliusza Sulli 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia różnice polityczne między stronnictwami politycznymi w starożytnym Rzymie – omawia związki między przemianami społeczno-gospodarczymi a kryzysem republiki. 	
--	--	--	---	---	---	--

				– opisuje działalność militarną i polityczną Juliusza Gajusza Cezara.		
5. Powstanie cesarstwa	<ul style="list-style-type: none"> – powstanie cesarstwa – pryncypat – monarchia czy republika? – panowanie Oktawiana Augusta – dynastia julijsko-klaudyjska – podboje rzymskie w I w. n.e. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>cesarstwo</i> – zna datę końca republiki rzymskiej (31 r. p.n.e.) – identyfikuje postać Oktawiana Augusta – wymienia cechy charakterystyczne pryncypatu. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pryncypat</i>, <i>pretorianie</i> – zna datę faktycznego przejścia władzy przez Oktawiana (27 r. p.n.e.) – identyfikuje postać Nerona – omawia okoliczności powstania cesarstwa rzymskiego – omawia miejsce i funkcje cesarza w państwie – omawia kompetencje senatu i urzędników rzymskich w epoce pryncypatu. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>prefekt</i>, <i>prokurator</i>, <i>kohorta</i> – zna datę początku podboju Brytanii (43 r. n.e.) – identyfikuje postacie: Tyberiusza, Kaliguli, Klaudiusza – wskazuje na mapie terytoria przyłączone do Rzymu przez Oktawiana Augusta – omawia politykę Oktawiana Augusta wobec prowincji rzymskich – opisuje reformy wojskowe Oktawiana Augusta – przedstawia zmiany w sferze obyczajowości, kulturze i religii w czasach panowania Oktawiana Augusta. 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę bitwy w Lesie Teutoburskim (9 r. n.e.) – identyfikuje postać Arminiusza – opisuje relacje między cesarzem a innymi instytucjami państwa – przedstawia panowanie władców z dynastii julijsko-klaudyjskiej – opisuje etapy rozwoju terytorium Rzymu w okresie rządów Oktawiana Augusta. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia politykę wewnętrzną i zewnętrzną Oktawiana Augusta.

<p>6. Pryncypat i dominat</p>	<ul style="list-style-type: none"> – panowanie Flawiuszów i Antoninów – romanizacja i urbanizacja prowincji – wojny w okresie pryncypatu – limes i zagrożenie zewnętrzne imperium – dominat i tetrarchia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>romanizacja</i>, <i>urbanizacja</i> – omawia przyczyny, przejawy i skutki romanizacji prowincji rzymskich. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>limes</i>, <i>centralizacja</i>, <i>absolutyzacja</i>, <i>dominat</i> – zna czas wprowadzenia dominatu (k. III w. n.e.) – identyfikuje postać Dioklecjana – wyjaśnia, jaką rolę odgrywał limes – omawia cechy charakterystyczne dominatu jako formy sprawowania władzy. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>tetrarchia</i> – zna datę wybuchu powstania w Judei (66 r. n.e.) – identyfikuje postacie: Trajana, Hadriana – wskazuje na mapie obszary podbojów rzymskich z okresu pryncypatu, Wał Hadriana, rzymskie umocnienia graniczne – opisuje politykę cesarzy rzymskich w epoce pryncypatu – omawia konflikty wewnętrzne i zewnętrzne Rzymu w okresie pryncypatu – wymienia przyczyny wprowadzenia dominatu. 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wojen z Dakami (101–106 r. n.e.), wyprawy przeciwko Partom (114–117 r. n.e.), najazdów Alemanów i Franków na Rzym (pocz. III w. n.e.) – identyfikuje postacie: Wespazjana, Tytusa, Decebala, Waleriana – wskazuje na mapie kierunki najazdów plemion barbarzyńskich na Imperium Rzymskie – omawia ekspansję terytorialną Rzymu w okresie pryncypatu – porównuje ustrój Rzymu w okresach: pryncypatu i dominatu. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia i ocenia politykę rzymską wobec plemion barbarzyńskich najeżdżających imperium.
-------------------------------	---	---	---	---	---	--

<p>7. Kultura antycznego Rzymu</p>	<ul style="list-style-type: none"> – kształtowanie się kultury rzymskiej – literatura rzymska – filozofia rzymska – prawo rzymskie – architektura i sztuka – osiągnięcia techniczne – religia w antycznym Rzymie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>akwedukt, Panteon, Koloseum</i> – identyfikuje postacie: Wergiliusza, Horacego, Owidiusza – wymienia cechy charakterystyczne kultury starożytnego Rzymu. 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę spisania <i>Prawa XII tablic</i> (V w. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Katona Starszego, Cyncerona, Tacyta, Seneki – wymienia cechy charakterystyczne literatury rzymskiej – omawia cechy charakterystyczne prawa rzymskiego – przedstawia osiągnięcia rzymskiej sztuki i architektury – opisuje osiągnięcia techniczne starożytnych Rzymian – omawia religię starożytnych Rzymian. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kazuistyka, geniusz, auspicja, mitraizm</i> – identyfikuje postacie: Mecenasa, Tytusa Liwiusza, Marka Aureliusza – omawia źródła kultury starożytnego Rzymu – omawia osiągnięcia Rzymian w dziedzinie historiografii – opisuje kierunki rozwoju filozofii rzymskiej – wyjaśnia, w jakich okolicznościach pojawił się kult cesarza i jakie miał znaczenie. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>haruspicja</i> – identyfikuje postacie: Plauta, Fabiusza Piktora, Lukrecjusza – omawia wpływ religii greckiej i kultów wschodnich na religię starożytnego Rzymu – porównuje wierzenia religijne starożytnych Greków i Rzymian. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia osiągnięcia cywilizacyjne kultury starożytnego Rzymu i ich wpływ na współczesną Europę.
<p>8. Początki chrześcijaństwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> – początki chrześcijaństwa – powstanie Kościoła powszechnego – prześladowania 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Mesjasz, Stary Testament, Nowy Testament, Kościół powszechny</i> – zna daty: narodzin 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>biskup, herezja, sobór, diecezja, patriarcha</i> – zna daty: pierwszych wielkich 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>arianizm</i> – zna datę soboru w Nicei (325 r. n.e.) – wskazuje na mapie siedziby 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>gnostycyzm, apokryfy, chrystogram</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia stosunek państwa rzymskiego i starożytnych Rzymian do chrześcijan.

	<p>chrześcijan – chrześcijaństwo religią tolerowaną i państwową</p>	<p>Jezusa (7–6 r. p.n.e.), śmierci Jezusa (30 r. n.e.) – identyfikuje postacie: Jezusa, św. Pawła z Tarsu – wskazuje na mapie miejsce powstania chrześcijaństwa – opisuje początki religii chrześcijańskiej.</p>	<p>prześladowań chrześcijan (64 r. n.e.), wydania <i>Edyktu mediolańskiego</i> (313 r. p.n.e.), uznania chrześcijaństwa za religię panującą (392 r. n.e.) – identyfikuje postacie: Poncjusza Piłata, Konstantyna Wielkiego, Teodozjusza Wielkiego – wskazuje na mapie kierunki rozprzestrzeniania się i zasięg chrześcijaństwa – przedstawia proces powstawania Kościoła powszechnego – omawia stosunek państwa rzymskiego do chrześcijan – opisuje proces zmiany chrześcijaństwa z religii</p>	<p>patriarchatów – opisuje powstanie chrześcijaństwa – wymienia przyczyny popularności chrześcijaństwa w świecie rzymskim – omawia stosunek starożytnych Rzymian do chrześcijan.</p>	<p>– identyfikuje postać Decjusza – przedstawia pierwsze podziały wśród chrześcijan.</p>	
--	---	--	---	--	--	--

			prześladowanej w państwową.			
9. Upadek Imperium Rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> – kryzys wewnętrzny imperium – próby reform – wielka wędrówka ludów – upadek cesarstwa zachodniorzymskiego – dlaczego upadł Rzym? 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę upadku cesarstwa zachodniorzymskiego (476 r. n.e.) – omawia przejawy kryzysu gospodarczego i społecznego w Imperium Rzymskim. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>latyfundium</i> – zna daty: założenia Konstantynopola (330 r. n.e.), podziału cesarstwa rzymskiego (395 r. n.e.) – identyfikuje postacie: Konstantyna Wielkiego, Teodozjusza Wielkiego, Attyli, Odoakra – wskazuje na mapie linię podziału cesarstwa rzymskiego – omawia przyczyny kryzysów: gospodarczego i społecznego w Imperium Rzymskim – omawia okoliczności upadku cesarstwa zachodniorzym- 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>kolon</i> – zna daty: nadania obywatelstwa rzymskiego wszystkim wolnym mieszkańcom cesarstwa (212 r. n.e.), bitwy pod Adrianopolem (378 r. n.e.), bitwy na Polach Katalaunijskich (451 r. n.e.) – identyfikuje postacie: Romulusa Augustulusa, Teodoryka – przedstawia próby reform cesarstwa podejmowane przez cesarzy rzymskich i ich skutki. 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: złupienia Rzymu przez Wizygotów (410 r. n.e.), złupienia Rzymu przez Wandalów (455 r. n.e.) – wskazuje na mapie kierunki migracji plemion barbarzyńskich – omawia zasięg, przebieg i skutki najazdów plemion barbarzyńskich na Rzym w okresie wielkiej wędrówki ludów – wymienia przyczyny upadku Imperium Rzymskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia przyczyny upadku Imperium Rzymskiego.

			skiego.			
9 godzin						
WCZESNE ŚREDNIOWIECZE						
1. Barbarzyńska Europa	<ul style="list-style-type: none"> – plemiona germańskie – królestwa barbarzyńskie – organizacja monarchii barbarzyńskich – upadek państw barbarzyńskich – Kościół na przełomie epok – religijna i cywilizacyjna rola klasztorów – chrystianizacja Irlandii i Brytanii 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia nazwy królestw barbarzyńskich powstałych po upadku cesarstwa zachodniorzymskiego – omawia religijną i cywilizacyjną rolę klasztorów – przedstawia powstanie Brytanii. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>reguła zakonna, benedyktyni</i> – zna daty: kształtowania się królestw anglosaskich (k. VI w.), powstania zakonu benedyktynów (p. VI w.), chrystianizacji Irlandii (V w.) – identyfikuje postacie: Odoakra, św. Benedykta z Nursji, św. Patryka – wskazuje na mapie królestwa barbarzyńskie powstałe po upadku cesarstwa zachodniorzymskiego – omawia organizację polityczną monarchii barbarzyńskich – opisuje wkład cywilizacji rzymskiej w organizację królestw barbarzyńskich. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>arianizm</i> – zna daty: migracji Wandalów do Afryki (429 r.), wkroczenia Longobardów do Italii (586 r.), – identyfikuje postacie: Teodoryka I Wielkiego, Winfryda-Bonifacego – omawia organizację plemion germańskich – opisuje okoliczności powstania królestw barbarzyńskich – opisuje proces chrystianizacji Wysp Brytyjskich – przedstawia okoliczności upadku państw barbarzyńskich. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>ting (wiec)</i> – zna daty: pokonania Odoakra przez Ostrogotów (493 r.), złupienia Rzymu przez Wandalów (455 r.) – identyfikuje postacie: Genzeryka, Grzegorza Wielkiego, Kasjodora, św. Kolumbana – omawia sytuację Kościoła na przełomie starożytności i średniowiecza. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia religijną i cywilizacyjną rolę klasztorów.
2. Cesarstwo bizantyjskie	<ul style="list-style-type: none"> – Bizancjum na przełomie epok 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>Bizancjum</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>kodyfikacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ikonoklazm,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>„ogień</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia rolę Bizancjum w kultywowaniu

	<ul style="list-style-type: none"> – restauracja cesarstwa rzymskiego – polityka wewnętrzna Justyniana I – kultura i sztuka Bizancjum – <i>Kodeks Justyniana</i> – architektura w Bizancjum – kryzys Bizancjum – przemiany społeczne w Bizancjum – dynastia macedońska 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Justyniana I Wielkiego – wskazuje na mapie Konstantynopol oraz terytorium Bizancjum po podziale cesarstwa rzymskiego – omawia politykę wewnętrzną i zewnętrzną Justyniana Wielkiego. 	<p><i>justyniańska</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wkroczenia wojsk bizantyjskich do Italii (536 r.), wydania <i>Kodeksu Justyniana</i> (534 r.) – wskazuje na mapie kierunki ekspansji Bizancjum – wyjaśnia, jakie były źródła potęgi Bizancjum – omawia cechy charakterystyczne i znaczenie <i>Kodeksu Justyniana</i> – opisuje rolę Bizancjum w kultywowaniu tradycji antycznej i upowszechnianiu chrześcijaństwa – wymienia dzieła sztuki i architektury bizantyjskiej – opisuje przemiany ustrojowe i społeczne, które dokonały się w Bizancjum w VII w. – wyjaśnia, na czym polegał renesans macedoński. 	<p><i>renesans macedoński</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wyprawy Belizariusza przeciwko Wandalom (533 r.), interwencji Justyniana I w Hiszpanii (552–555 r.), najazdu Longobardów na Italię (568 r.), ataku Arabów na Konstantynopol (717 r.), chrystianizacji Bułgarii (864 r.) – identyfikuje postać Belizariusza – wskazuje na mapie obszary przyłączone do Bizancjum w czasach panowania Justyniana I Wielkiego – omawia chronologię dziejów Bizancjum – omawia kulturę i sztukę Bizancjum – omawia spory o religię w Bizancjum – omawia zagrożenie zewnętrzne dla Bizancjum w 2. poł. VII i VIII w. – omawia panowanie dynastii macedońskiej w Bizancjum. 	<p><i>grecki”, tem</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powstania Nika w Konstantynopolu (532 r.), zdobycia bizantyjskich posiadłości w Hiszpanii przez Wizygotów (571–572 r.), oblężenia Konstantynopola przez Awarów i Słowian (626 r.), bitwy pod Niniwą (627 r.), sojuszu Bazylego II i Włodzimierza Wielkiego (988 r.), pokonania Bułgarów przez Bazylego II (1018 r.) – identyfikuje postacie: Tryboniana, Prokopiusza z Cezarei, Herakliusza I, Bazylego I Macedończyka, Bazylego II Bułgarobójcy, Włodzimierza Wielkiego – wskazuje różnice w 	<p>tradycji antycznej i upowszechnianiu chrześcijaństwa.</p>
--	--	--	---	--	--	--

					rozwoju Bizancjum i krajów łańciskiej Europy – omawia okoliczności i przejawy kryzysu w Bizancjum w VI w. – opisuje rywalizację bizantyjsko-perską i jej skutki.	
3. Świat islamu	– Arabia przed Mahometem – powstanie islamu i jego rozwój – podboje arabskie – powstanie imperium Arabów – cywilizacja islamu i jej cechy charakterystyczne – podział imperium muzułmańskiego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>islam</i> , <i>prorok</i> , Koran – zna datę ucieczki Mahometa z Mekki do Medyny (622 r.) – identyfikuje postać Mahometa – wskazuje na mapie pierwotne siedziby plemion arabskich, kierunki ekspansji Arabów, zasięg podbojów arabskich, miejsce bitwy pod Poitiers – omawia zasady religijne islamu i ich wpływ na organizację państwa oraz społeczeństwa.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>hidżra</i> , <i>dżihad</i> , <i>szariat</i> , <i>kalif</i> , <i>sułtan</i> , <i>meczet</i> – zna daty: najazdu Arabów na Hiszpanię (711 r.), oblężenia Konstantynopola przez Arabów (717 r.), bitwy pod Poitiers (732 r.) – wskazuje na mapie kierunki ekspansji Arabów, zasięg podbojów arabskich, miejsce bitwy pod Poitiers – opisuje <i>Koran</i> i jego znaczenie dla świata arabskiego – omawia etapy i zasięg podbojów arabskich	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>arabizacja</i> , <i>islamizacja</i> , <i>minaret</i> , <i>szyici</i> , <i>sunnici</i> , <i>astrolabium</i> – zna daty: narodzin Mahometa (570/571 r.), pierwszego objawienia Mahometa (610 r.), powrotu Mahometa do Mekki (630 r.), śmierci Mahometa (632 r.) – identyfikuje postacie: Alego, Abu Bakra, Umara, Usmana – omawia organizację i sposób życia plemion arabskich przed Mahometem – omawia życie i działalność Mahometa	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>dżizja</i> , <i>mihrab</i> – zna daty: bitwy nad rzeką Tałas (751 r.), powstania kalifatu Umajjadów (661 r.), wybuchu rewolty Abbasydów (747 r.) – identyfikuje postać Abu al-Abbasa – wyjaśnia, jaką rolę odegrali Arabowie w przejmowaniu i utrwalaniu nauki greckiej – omawia przyczyny, przebieg i skutki podziału imperium arabskiego.	Uczeń: – ocenia znaczenie cywilizacji islamskiej dla średniowiecznej i współczesnej Europy.

			<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki, które wpłynęły na trwałość podbojów arabskich – omawia osiągnięcia cywilizacyjne islamu. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia sytuację w świecie arabskim po śmierci Mahometa – wymienia cechy charakterystyczne architektury arabskiej. 		
4. Monarchia Franków	<ul style="list-style-type: none"> – powstanie państwa Franków – społeczeństwo w monarchii Merowingów – panowanie dynastii Merowingów – organizacja monarchii Franków – powstanie monarchii patrymonialnej – początki potęgi Karolingów – panowanie Pepina Krótkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>monarchia patrymonialna</i> – zna datę chrztu Chlodwiga (496 r.) – identyfikuje postać Chlodwiga I – omawia znaczenie przyjęcia chrztu przez Chlodwiga – wymienia cechy charakterystyczne ustroju państwa frankijskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>majordom, hrabstwo, beneficjum, senior, wasal, Merowingowie, Karolingowie</i> – zna daty: bitwy pod Poitiers (732 r.), przejścia władzy przez Pepina Krótkiego (747 r.), powstania Państwa Kościelnego (756 r.) – identyfikuje postacie: Karola Młota, Pepina Krótkiego – wskazuje na mapie zasięg państwa Franków w końcu V i w poł. VIII w. – przedstawia etapy formowania się państwa Franków – omawia okoliczności i skutki osłabienia władzy monarszej Merowingów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>prawo salickie</i> – zna daty: przejścia urzędu majordoma przez Karola Młota (714 r.), detronizacji Merowingów (751 r.), pokonania Longobardów przez Pepina Krótkiego (755–756 r.) – identyfikuje postać Childeryka III – wskazuje na mapie zasięg Państwa Kościelnego – omawia proces kształtowania się państwa Franków – omawia strukturę społeczną monarchii Merowingów – omawia rządy władców z dynastii Merowingów – przedstawia rolę 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: zajęcia Burgundii przez Franków (534 r.), podziału państwa Franków po śmierci Karola Młota (741 r.) – identyfikuje postacie: Childeryka, Grzegorza z Tours, Arnulfa z Metz, Karlomana – porównuje ustroje: monarchii patrymonialnej i cesarstwa rzymskiego – omawia wpływ Karolingów na rządy władców z dynastii Merowingów – wyjaśnia, na czym polegał sakralny charakter wczesnośredniowiecznych monarchii. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie polityki Pepina Krótkiego dla losów państwa frankijskiego i średniowiecznej Europy.

			<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności powstania monarchii patrymonialnej – omawia rolę władcy i dworu królewskiego w państwie Franków. 	<ul style="list-style-type: none"> wiecu w państwie frankijskim – wyjaśnia, co było źródłem potęgi Karolingów – omawia panowanie Pepina Krótkiego. 		
5. Imperium Karolingów	<ul style="list-style-type: none"> – powstanie imperium Karolingów – reformy karolińskie – reforma wojskowa – reforma edukacji – zmiany w języku łacińskim – renesans karoliński – odnowienie cesarstwa – kryzys imperium Karolingów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>renesans karoliński</i> – zna datę koronacji cesarskiej Karola Wielkiego (800 r.) – identyfikuje postać Karola Wielkiego – wskazuje na mapie zasięg państwa Karola Wielkiego – wyjaśnia, na czym polegał renesans karoliński. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>marchia, kapitularz, skryba, zasada senioratu</i> – zna daty: koronacji Karola Wielkiego na króla Longobardów (774 r.), traktatu z Verdun (843 r.) – identyfikuje postacie: Lotara, Ludwika Niemieckiego, Karola Łysego – wskazuje na mapie kierunki ekspansji Karola Wielkiego, Akwizgran – wymienia postanowienia traktatu z Verdun – omawia reformy karolińskie dotyczące administracji, finansów, wojskowości i edukacji – omawia okoliczności, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>trivium, quadrivium, minuskuła karolińska</i> – zna daty: śmierci Pepina Krótkiego (768 r.), przejęcia władzy przez Karola Wielkiego (771 r.), pokonania Awarów (796 r.), śmierci Karola Wielkiego (814 r.) – identyfikuje postacie: Leona III, Ludwika Pobożnego – wskazuje na mapie zdobycze terytorialne Karola Wielkiego – przedstawia przebieg i skutki ekspansji Karola Wielkiego – przedstawia osiągnięcia architektury z epoki Karolingów – omawia sytuację 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Alkuina, Pawła Diakona, Hrabana Maura, Einharda – omawia okoliczności dojścia do władzy Karola Wielkiego – omawia zmiany w języku i piśmie łacińskim. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie traktatu z Verdun dla kształtowania się narodów współczesnej Europy – ocenia wpływ organizacji i kultury państwa Franków na średniowieczną Europę.

			<p>przebieg i skutki odnowienia cesarstwa</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia postanowienia i skutki traktatu z Verdun. 	<p>państwa frankijskiego po śmierci Karola Wielkiego.</p>		
<p>6. Kształtowanie się ustroju feudalnego</p>	<ul style="list-style-type: none"> – gospodarka i społeczeństwo we wczesnym średniowieczu – władztwo gruntowe – feudalizm – hołd lenny – rozwój systemu lennego – drabina feudalna 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>gospodarka towarowo-pieniężna, senior, wasal, renta feudalna, pańszczyzna, hołd lenny, lenno, drabina feudalna, feudalizm</i> – wymienia cechy charakterystyczne społeczeństwa feudalnego. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>gospodarka naturalna, włość senioralna, władztwo gruntowe, immunitet, beneficjum, szlachta, kasztelan, rozdrobnienie feudalne</i> – wyjaśnia, na czym polegało władztwo gruntowe – omawia wpływ immunitetu na kształtowanie się władztwa gruntowego – wyjaśnia, jakie miejsce w średniowiecznym społeczeństwie zajmowało rycerstwo. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>trybut, suzeren, szeryf</i> – omawia przejawy i skutki regresu gospodarczego w Europie po upadku cesarstwa zachodniorzymskiego – opisuje kształtowanie się stosunków wasalno-lennych – omawia system zależności wynikających z drabiny feudalnej. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia wpływ przemian gospodarczych na strukturę średniowiecznego społeczeństwa – omawia rozwój systemów lennych w Europie Zachodniej oraz Anglii i porównuje je. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia gospodarcze, społeczne i polityczne skutki feudalizmu.
<p>7. Europa Zachodnia w IX i X wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> – upadek dynastii Karolingów – początki królestwa francuskiego – powstanie Rzeszy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>wikingowie (Normanowie)</i> – identyfikuje postać Ottona I Wielkiego – wskazuje na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Kapetyngowie, Ludolfingowie, idea uniwersalizmu cesarskiego</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>runy</i> – zna daty: bitwy na Lechowym Polu (955 r.), początku ekspansji wikingów (793 r.) 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>konung, jarl</i> – zna datę końca panowania dynastii Karolingów w 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje cesarską koncepcję uniwersalizmu z XX-wiecznym projektem zjednoczonej Europy – ocenia rolę wikingów

	<ul style="list-style-type: none"> – cesarstwo Ottonów – Skandynawia i Normanowie – najazdy wikingów – podboje Normanów 	<p>królestwa Francji, Niemiec i Anglii</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia panowanie Ottona I i okoliczności jego koronacji cesarskiej – wymienia nazwy plemion zamieszkujących Skandynawię. 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: przejęcia tronu zachodniofrankijskiego przez dynastię Kapetyngów (987 r.), powstania państwa niemieckiego (919 r.), bitwy pod Hastings (1066 r.) – identyfikuje postacie: Ottona III, Wilhelma I Zdobywcy – wskazuje na mapie siedziby wikingów, Normandię – opisuje powstanie królestwa francuskiego – przedstawia powstanie państwa niemieckiego – omawia uniwersalistyczne plany Ottona III – omawia przyczyny ekspansji Normanów w Europie. 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Hugona Kapeta, Henryka I, Ottona II, Ruryka – wskazuje na mapie kierunki ekspansji wikingów, miejsce bitwy na Lechowym Polu, miejsce bitwy pod Hastings, państwa normańskie w Europie – charakteryzuje strukturę wewnętrzną państw (zarówno terytorium francuskie jak i niemieckie uległo rozdrobnieniu, powstały liczne księstwa, które co prawda podlegały monarsze, lecz na luźniejszych zasadach) powstałych po traktacie z Verdun – wyjaśnia przyczyny sukcesów ekspansji normańskiej w Europie – opisuje przebieg wypraw Normanów i ich zasięg. 	<p>państwie wschodniofrankijskim (911 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Karola Grubego, Konrada I, Teofano, Rollona, Edwarda Wyznawcy, Harolda Godwinsona, Roberta Guiscarda, Eryka Rudego, Leifa Erikssona – omawia okoliczności upadku dynastii Karolingów – charakteryzuje plemiona zamieszkujące Skandynawię? 	<p>w kształtowaniu się państw i narodów średniowiecznej Europy.</p>
8. Słowianie	– pochodzenie Słowian	– wyjaśnia znaczenie terminu <i>Słowianie</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wiecz</i> , <i>osada</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów:	– zna czas powstania Serbii i Chorwacji (X i	– porównuje role Awarów i

<p>i Węgrzy</p>	<ul style="list-style-type: none"> – organizacja plemion słowiańskich – pierwsze państwo Słowian – Wielkie Morawy – działalność Cyryla i Metodego – państwa słowiańskie na Bałkanach – Ruś Kijowska – powstanie monarchii węgierskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie państwa słowiańskie, państwo Bułgarów, – wymienia państwa Europy Środkowej, Południowej i Wschodniej, które przyjęły chrzest w obrządkach: łacińskim oraz greckim. 	<p><i>służebna, prowincja kościelna</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna czas ekspansji Słowian (k. V w.) oraz datę misji Cyryla i Metodego (863 r.) – identyfikuje postacie: św. Cyryla, św. Metodego – wskazuje na mapie kierunki ekspansji plemion słowiańskich i ich podział terytorialny – opisuje organizację plemion słowiańskich – przedstawia podział plemion słowiańskich – opisuje działalność św. Cyryla i św. Metodego – omawia okoliczności powstania Rusi Kijowskiej. 	<p><i>Prastowanie, żupan, głagolica</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna czas powstania państwa wielkomorawskiego (p. IX w.) oraz daty: przyjęcia chrztu przez Mojmira I (831 r.), przyjęcia chrztu przez Bułgarów (866 r.), przyjęcia chrztu przez Włodzimierza Wielkiego (988 r.), bitwy na Lechowym Polu (955 r.), przyjęcia chrztu przez Węgrów (974 r.) – identyfikuje postacie: Samona, Mojmira I, Ruryka, Włodzimierza Wielkiego – omawia pochodzenie Słowian – omawia okoliczności powstania państwa Samona – opisuje okoliczności powstania, organizację i losy państwa wielkomorawskiego – omawia wpływ działalności „apostołów Słowian” 	<p>XI w.) oraz daty: zajęcia Kijowa przez Olega (882 r.), koronacji Stefana I Wielkiego (1000 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Rościśława, Świętopęka, Asparucha, Olega, św. Olgi Kijowskiej, Arpada, Gejzy, Stefana I Wielkiego – przedstawia procesy państwowotwórcze na Bałkanach – wyjaśnia polityczne i doktrynalne przyczyny wrogości niemieckiej hierarchii kościelnej wobec misji św. Cyryla i św. Metodego – wyjaśnia, na czym polegały związki między Bizancjum a Rusią Kijowską. 	<p>Protobułgarów w dziejach Słowiańszczyzny.</p>
-----------------	--	---	---	--	--	--

				na chrystianizację Bałkanów – opisuje proces budowania państwa węgierskiego.		
9. Ziemie polskie do X wieku	<ul style="list-style-type: none"> – pierwsi mieszkańcy ziem polskich – Słowianie na ziemiach polskich – kultury archeologiczne na ziemiach polskich – organizacja społeczna Słowian – wierzenia Słowian – plemiona polskie – pierwsze państwa plemienne – początki państwa Polan 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>gród</i>, <i>drużyna</i> – zna czas powstania państw plemiennych: Wiślan (2. poł. IX w.) i Polan (X w.) – wskazuje na mapie siedziby plemion polskich – wyjaśnia, w jakich okolicznościach powstały pierwsze państwa plemienne na ziemiach polskich – opisuje proces tworzenia się państwa Polan. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kultura archeologiczna</i>, <i>opole</i>, <i>gospodarka przemiennie-odłogowa</i> – zna czas osiedlenia się plemion słowiańskich na ziemiach polskich (V–VI w. n.e.) – wskazuje na mapie główne grody państw plemiennych – omawia gospodarkę plemion słowiańskich – opisuje organizację społeczną i polityczną Słowian – omawia wierzenia Słowian. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kultura łużycka</i>, Geograf bawarski – identyfikuje postacie: Siemowita, Leszka, Siemomysła – opisuje pierwszych mieszkańców ziem polskich – wymienia cechy kultury łużyckiej na przykładzie Biskupina – wyjaśnia, jaką rolę w procesie formowania się państw plemiennych odegrały wojny pomiędzy poszczególnymi ludami. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kultura łużycka</i>, <i>kultura lateńska</i>, <i>ceramika sznurowa</i> – zna czas trwania kultur: łużyckiej (XV–IV w. p.n.e.) i lateńskiej (V i IV w. p.n.e.) – opisuje kultury archeologiczne na ziemiach polskich – wymienia przyczyny kontaktów handlowych między starożytnym Rzymem a plemionami bałtyjskimi. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia znaczenie badań archeologicznych dla poznania początków państwowości polskiej.
10. Początki państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> – państwo Mieszka I – chrzest Polski – postępy w tworzeniu monarchii – panowanie Bolesława 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>zjazd gnieźnieński</i> – zna daty: chrztu Mieszka I (966 r.), bitwy pod Cedynią (972 r.), zjazdu gnieźnieńskiego (1000 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>Dagome iudex</i> – zna daty: powstania biskupstwa w Poznaniu (968 r.), utraty Grodów Czerwieńskich (981 r.), spisania dokumentu <i>Dagome iudex</i> (ok. 991 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>palatium</i> – zna daty: objęcia rządów przez Mieszka I (ok. 960 r.), ślubu Mieszka I z Dobrawą (965 r.), wyprawy Wichmana (967 r.), 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: sojuszu Mieszka I z Czechami (965 r.), ślubu Mieszka I z Odą (977 r.), pokoju w Poznaniu (1005 r.) – pokazuje na mapie przebieg wypraw 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia przyczyny i skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I – ocenia polityczne i religijne znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego.

	<p>Chrobrego – misja św. Wojciecha – zjazd gnieźnieński – wojny polsko-niemieckie – Polska królestwem</p>	<p>r.), koronacji Bolesława Chrobrego (1025 r.) – identyfikuje postacie: Mieszka I, Bolesława Chrobrego, św. Wojciecha – wskazuje na mapie zasięg terytorialny państwa Mieszka I na początku i pod koniec jego panowania, zasięg terytorialny państwa Bolesława Chrobrego na początku i pod koniec jego panowania, Poznań, Gniezno – wyjaśnia okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I – omawia postanowienia uczestników zjazdu gnieźnieńskiego o charakterze politycznym i religijnym.</p>	<p>r.), wyprawy misyjnej biskupa Wojciecha (997 r.), wojen z cesarzem Henrykiem II (1002–1018 r.), pokoju w Budziszynie (1018 r.), przyłączenia do Polski Grodów Czerwieńskich (1018 r.) – identyfikuje postacie: Dobrawy, Radzima Gaudentego, Henryka II – wskazuje na mapie Kraków, Wrocław, Kołobrzeg, kierunek wyprawy misyjnej biskupa Wojciecha, Ruś Kijowską, Grody Czerwieńskie – omawia przyczyny i skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I – opisuje relacje Mieszka I z sąsiadami – omawia przyczyny wydania i treść dokumentu <i>Dagome iudex</i> – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki misji biskupa Wojciecha</p>	<p>zajęcia ziemi krakowskiej (ok. 985 r.), zajęcia Śląska przez Mieszka I (990 r.), utraty Grodów Czerwieńskich (981 r.), beatyfikacji biskupa Wojciecha (999 r.), zajęcia Łużyc, Miśni i Milska przez Bolesława Chrobrego (1002 r.), przyłączenia Czech, Moraw i Słowacji (1003 r.), zajęcia Milska i Łużyc (1007 r.), utraty Pomorza (1007 r.), wypraw Henryka II (1015 i 1017 r.), wyprawy kijowskiej Bolesława Chrobrego (1018 r.) – identyfikuje postacie: Ibrahima ibn Jakuba, Wichmana, Hodona, Jordana, Ody, Świętopełka, Jarosława Mądrego – wskazuje na mapie Miłsko, Łużyce, Miśnię, Czechy, Morawy, Słowację – opisuje początki panowania Mieszka I –</p>	<p>wojennych w latach 1002–1018 – przedstawia stosunki polsko-czeskie w czasach panowania Mieszka I – przedstawia stosunki polsko-ruskie w czasach panowania Bolesława Chrobrego.</p>	
--	---	---	---	---	---	--

			<ul style="list-style-type: none"> – opisuje przyczyny i skutki wojen Bolesława Chrobrego z Niemcami – omawia okoliczności koronacji Bolesława Chrobrego i jej znaczenie dla państwowości polskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> do czasu przyjęcia przez niego chrztu – opisuje okoliczności przejęcia władzy przez Bolesława Chrobrego – opisuje przebieg wojen Bolesława Chrobrego z Niemcami. 		
11. Kryzys monarchii piastowskiej	<ul style="list-style-type: none"> – panowanie Mieszka II – kryzys monarchii piastowskiej – powrót Kazimierza I Odnowiciela – odbudowa państwa piastowskiego – król Bolesław II Śmiały – biskup krakowski Stanisław – święty czy zdrajca? – panowanie Władysława Hermana – konflikt Bolesława Krzywoustego ze Zbigniewem – podbój i chrystianizacja 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: koronacji Mieszka II (1025 r.), powrotu Kazimierza Odnowiciela do kraju (1040 r.), koronacji Bolesława Śmiałego (1076 r.) – identyfikuje postacie: Mieszka II, Kazimierza I Odnowiciela, Bolesława Śmiałego, Bolesława Krzywoustego – opisuje skutki załamania się rządów Mieszka II – omawia reformy wewnętrzne przeprowadzone przez Kazimierza Odnowiciela – omawia przyczyny i skutki konfliktu Bolesława Śmiałego z 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>prawo rycerskie, bulla</i> – zna daty: wygnania Mieszka II i przejęcia władzy przez Bezpryma (1031 r.), powstania ludowego w państwie piastowskim (1034 r.), odzyskania Mazowsza (1047 r.), opanowania Śląska (1050 r.), konfliktu Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem (1079 r.), odzyskania Pomorza Gdańskiego (1116 r.), zhołdowania Pomorza Zachodniego (1122 r.) – identyfikuje postacie: Bezpryma, Stanisława ze Szczepanowa, Władysława Hermana, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>palatyn, Bulla gnieźnieńska</i> – zna daty: najazdu sąsiadów na państwo Mieszka II (1031 r.), najazdu Brzetysława (1039 r.), odnowienia arcybiskupstwa w Gnieźnie (1076 r.), detronizacji Bolesława Śmiałego (1079 r.), podziału państwa przez Władysława Hermana (1097 r.), odsunięcia Zbigniewa od władzy przez Bolesława Krzywoustego (1106 r.), najazdu Henryka V na Polskę (1109 r.), wydania <i>Bulli gnieźnieńskiej</i> (1136 r.) – identyfikuje postacie: 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: porozumienia w Merseburgu (1034 r.), zjazdu w Quedlinburgu (1054 r.), zjazdu w Merseburgu (1135 r.) – identyfikuje postacie: Mieciała, Rychczy, Marii Dobroniegi, Ottona z Bambergu – omawia przyczyny, przejawy i skutki wzrostu znaczenia możnowładztwa w czasach panowania Władysława Hermana – omawia przyczyny, przejawy i skutki konfliktu Władysława Hermana z synami 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postępowanie Bolesława Śmiałego i biskupa Stanisława.

	Pomorza	biskupem Stanisławem.	<p>Galla Anonima</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie zasięg powstania ludowego, etapy jednoczenia ziem polskich przez Kazimierza Odnowiciela, zasięg podbojów Bolesława Krzywoustego – opisuje przyczyny i przejawy załamania się rządów Mieszka II – przedstawia skutki powstania ludowego w państwie piastowskim – opisuje etapy odbudowy państwowości polskiej przez Kazimierza Odnowiciela – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Bolesław Śmiały sięgnął po koronę – omawia politykę ekspansji Bolesława Krzywoustego – omawia znaczenie kroniki Galla Anonima dla poznania początków państwowości polskiej. 	<p>Jarosława Mądrygo, Konrada II, Brzetysława I, Sieciecha, Zbigniewa, Henryka V, Lotara III</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie ziemie utracone przez państwo Piastów na rzecz sąsiadów w 1031 r. – omawia podział państwa dokonany przez Władysława Hermana – omawia okoliczności przejęcia władzy przez Mieszka II – omawia okoliczności powrotu do kraju Kazimierza Odnowiciela i przejęcia przez niego władzy – omawia panowanie Bolesława Śmiałego – omawia przebieg konfliktu Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Bolesław Krzywousty przejął pełną władzę nad krajem – opisuje politykę 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia relacje państwa polskiego z cesarstwem niemieckim w czasach panowania Bolesława Krzywoustego. 	
--	---------	-----------------------	---	---	--	--

				Bolesława Krzywoustego wobec Kościoła.		
12. Państwo wczesno-piastowskie	<ul style="list-style-type: none"> – Polska monarchią patrymonialną – drużyna monarsza i jej rola – struktura społeczna monarchii wczesnopiastowskiej – prawo rycerskie – dwór monarszy i urzędy dworskie – organizacja grodowa – ustrój prawa książęcego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>monarchia patrymonialna, drużyna</i> – wymienia cechy charakterystyczne polskiej monarchii patrymonialnej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>dwór monarszy, organizacja grodowa, prawo rycerskie, wojewoda (palatyn), kanclerz, komes, kasztelan, osada służebna, prawo książęce, regalia, prawo zwyczajowe</i> – zna czas utrzymywania się monarchii patrymonialnej w Polsce (X–XIII w.) – omawia skład i znaczenie drużyny – opisuje strukturę społeczną monarchii wczesnopiastowskiej – wyjaśnia istotę prawa rycerskiego – opisuje organizację grodową państwa piastowskiego – wyjaśnia, jaką funkcję w państwie piastowskim pełniły osady służebne. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>komornik, cześnik, stolnik, koniuszy, łowczy, miecznik, włodarz, okręg grodowy, powołowe (poradnie, podymne), stan, przewód</i> – wskazuje i omawia elementy władzy monarszej w państwie piastowskim – omawia organizację dworu monarszego – omawia kompetencje urzędników dworskich – opisuje społeczne i polityczne skutki wprowadzenia prawa rycerskiego – wyjaśnia, w jaki sposób uformowała się struktura grodowa – omawia prawo książęce – wyjaśnia, jaką rolę w państwie odgrywały regalia. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>stróża, podworowe, narzaz</i> – omawia rodzaje danin wynikających z prawa książęcego – omawia rodzaje regaliów w państwie piastowskim. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje organizację państwa pierwszych Piastów z organizacją państwa frankijskiego.

12 godzin

Europa i Polska w XI–XIV wieku

<p>1. Cesarstwo i papieżstwo</p>	<ul style="list-style-type: none"> – papieżstwo po upadku cesarstwa rzymskiego – feudalizacja Kościoła – ruch odnowy wschodnia – reforma gregoriańska – spór o inwestyturę – odrodzenie prawa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>schizma, symonia, nepotyzm, ekskomunika</i> – zna daty: wielkiej schizmy wschodniej (1054 r.), upokorzenia Henryka IV w Canossie (1077 r.) – identyfikuje postacie: Grzegorza VII, Henryka IV – opisuje przyczyny i skutki wielkiej schizmy wschodniej – wyjaśnia, na czym polegał spór o inwestyturę między papieżstwem a cesarstwem. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>feudalizacja, inwestytura świecka, reforma kluniacka, nikolaizm, reforma gregoriańska</i>, Dictatus papae, <i>konkordat wormacki</i> – zna daty: ogłoszenia dokumentu <i>Dictatus papae</i> (1075 r.), konkordatu wormackiego (1122 r.) – identyfikuje postacie: Henryka V, Kaliksta II – wskazuje na mapie granicę podziału chrześcijaństwa po wielkiej schizmie wschodniej – omawia przejawy kryzysu papieżstwa i Kościoła w X w. – wyjaśnia, na czym polegała feudalizacja 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>antypapież, kongregacja, patriarcha, konklawe, prawo kanoniczne</i> – zna daty: reformy kluniackiej (X/XI w.), reform gregoriańskich (1075–1076 r.), synodu w Wormacji (1076 r.), zdobycia Rzymu przez Henryka IV (1084 r.) – identyfikuje postać Mikołaja II – omawia proces odnowy w Kościele w X i XI w. – wyjaśnia, w jaki sposób rozwiązano spór o inwestyturę między papieżstwem a cesarstwem. 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: synodu rzymskiego (1059 r.), I soboru laterańskiego (1123 r.), powstania prawa kanonicznego (poł. XI w.), zabójstwa Tomasza Becketa (1170 r.) – identyfikuje postacie: Henryka II, Tomasza Becketa, Gracjana – omawia sytuację papieżstwa po upadku cesarstwa rzymskiego – opisuje okoliczności i skutki wprowadzenia prawa kanonicznego. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ rywalizacji między cesarstwem a papieżstwem na rolę cesarza i papieża w średniowiecznej Europie.
--	---	--	--	--	--	---

			<p>Kościół oraz jakie były jej skutki polityczne i społeczne</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje okoliczności wielkiej schizmy wschodniej – omawia przebieg sporu o inwestyturę między Grzegorzem VII a Henrykiem IV. 			
2. Wyprawy krzyżowe	<ul style="list-style-type: none"> – pielgrzymki do Ziemi Świętej – świat muzułmański w XI w. – geneza wypraw krzyżowych – I krucjata – walka o Ziemię Świętą – armia krzyżowców – zakony rycerskie – IV krucjata – przyczyny klęski i skutki krucjat – templariusze – pobożni rycerze w habitach czy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>krucjaty</i>, <i>zakon rycerski</i>, <i>templariusze</i>, <i>joannici</i>, <i>Krzyżacy</i> – zna daty: I krucjaty rycerskiej (1096 r.), zdobycia Akki przez muzułmanów (1291 r.) – wskazuje na mapie: Ziemię Świętą, Jerozolimę – wyjaśnia genezę wypraw krzyżowych do Ziemi Świętej – omawia działalność zakonów rycerskich podczas krucjat – przedstawia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>handel lewantyński</i> – zna daty: synodu w Clermont (1095 r.), utworzenia Królestwa Jerozolimskiego (1099 r.), IV krucjaty (1202–1204 r.) – identyfikuje postacie: Urbana II, Godfryda z Bouillon, Baldwina z Bouillon – wskazuje na mapie: Królestwo Jerozolimskie, Akkę – wyjaśnia ideologiczne podłoże krucjat – omawia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>emir</i>, <i>pokój boży</i> – zna daty: pojawienia się Turków seldżuckich w Azji Mniejszej (XI w.), krucjaty ludowej (1096 r.), powstania hrabstwa Edessy i księstwa Antiochii (1098 r.), utworzenia hrabstwa Trypolisu (1099 r.), powstania zakonu templariuszy (1118 r.) – powstania zakonu joannitów (1154 r.), powstania zakonu krzyżackiego (1191 r.), istnienia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>mamelucy</i> – zna daty: bitwy pod Manzikertem (1071 r.), II krucjaty (1147–1149 r.), bitwy pod Hattin (1187 r.), III krucjaty (1189–1192 r.), krucjaty dziecięcej (1212 r.), odzyskania Jerozolimy przez Fryderyka II (1229 r.), uwięzienia templariuszy przez Filipa IV Pięknego (1307 r.), rozwiązania zakonu 	<ul style="list-style-type: none"> – konfrontuje badania historyczne dotyczące działalności i losów templariuszy z mitami na ich temat – omawia oraz ocenia skutki krucjat dla Europy i Europejczyków – ocenia postawy uczestników krucjat.

	heretycy?	przyczyny klęski wypraw krzyżowych.	okoliczności, w jakich zorganizowano I krucjatę do Ziemi Świętej – opisuje etapy walk o Ziemię Świętą – omawia skutki krucjat dla Europy i Europejczyków.	cesarstwa łacińskiego (1204–1261 r.), spalenia na stosie Jacques’a de Molaya (1314 r.) – identyfikuje postacie: Konrada III, Ludwika VII, Saladyna, Filipa II Augusta, Ryszarda Lwie Serce, Fryderyka I Barbarossy, Jacques’a de Molaya, Filipa IV Pięknego – wskazuje na mapie: trasę wyprawy ludowej, I wyprawy rycerskiej oraz IV wyprawy krzyżowej, hrabstwo Edessy, księstwo Antiochii, hrabstwo Trypolisu – opisuje bezpośrednio przyczyny, przebieg oraz skutki I i IV wyprawy krzyżowej	templariuszy (1312 r.) – identyfikuje postacie: Waltera bez Mienia, Piotra Eremity, Rajmunda z Tuluzy, Boemunda II, Hugona hrabiego Vermandois, Aleksego IV – omawia sposoby pielgrzymowania do Ziemi Świętej w X i XI w. – opisuje sytuację polityczną panującą na Bliskim Wschodzie w XI w. – wyjaśnia kontrowersje związane z krucjatą dziecięcą – omawia losy zakonów rycerskich po krucjatach – przedstawia udział Polaków w wyprawach	
--	-----------	-------------------------------------	---	--	---	--

				– przedstawia armię krzyżowców i metody prowadzenia przez nich walki.	krzyżowych.	
3. Gospodarka średniowiecznej Europy	– średniowieczna gospodarka – przemiany w rolnictwie – rozwój osadnictwa – odrodzenie ośrodków miejskich – rozwój miast – ludność miejska – rozwój handlu – Hanza – powrót gospodarki pieniężnej	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>renta feudalna, trójpolówka</i> – wyjaśnia, jakie korzyści osiągnęto dzięki zastosowaniu trójpolówki – wymienia cechy charakterystyczne średniowiecznego miasta.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>plug, patrycjusze, pospólstwo, plebs, cech, gildia, bank</i> – opisuje przemiany w rolnictwie – wyjaśnia, na czym polegał rozwój miast w średniowiecznej Europie – omawia strukturę i cechy charakteryzujące stan mieszczański – omawia rolę cechów i gildii w średniowiecznych miastach.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>chomąto, ruch kolonizacyjny, mistrz, Hanza, jarmark, weksel, lichwa</i> – omawia ożywienie gospodarcze w Europie w X i XI w. – przedstawia ruch kolonizacyjny od X do XIV w. oraz omawia jego skutki – przedstawia proces odradzania się miast – przedstawia przejawy rozwoju handlu w średniowiecznej Europie.	– wyjaśnia, jaką rolę odgrywał Związek Hanzeatycki – omawia genezę i funkcjonowanie instytucji finansowych w średniowiecznej Europie.	– ocenia społeczne i gospodarcze skutki ożywienia gospodarczego w Europie w X i XI w.
4. Powstanie monarchii stanowej	– przemiany społeczne – kształtowanie się stanów – powstanie i	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>społeczeństwo stanowe, parlament</i> – omawia strukturę	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>możnowładztwo, rycerstwo, Izba Lordów, Izba Gmin,</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>nobilitacja, przywileje generalne, Kortezy, zasada</i>	– wyjaśnia znaczenie terminu <i>precedens</i> – zna daty: nadania <i>Wielkiej karty</i>	– ocenia społeczne i polityczne skutki powstania społeczeństwa stanowego w

	<p>początki reprezentacji stanowej</p> <ul style="list-style-type: none"> – monarchia stanowa w Anglii – <i>Wielka karta swobód</i> – Stany Generalne we Francji 	<p>średniowiecznego społeczeństwa feudalnego</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia strukturę społeczeństwa stanowego. 	<p><i>Stany Generalne</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: ogłoszenia <i>Wielkiej karty swobód</i> (1215 r.), zwołania pierwszego parlamentu w Anglii (1264 r.), zwołania Stanów Generalnych (1302 r.) – przedstawia średniowieczne społeczeństwo feudalne – przedstawia społeczeństwo stanowe – przedstawia postanowienia <i>Wielkiej karty swobód</i> – omawia uprawnienia parlamentu angielskiego i Stanów Generalnych. 	<p><i>suwerenności monarchii</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna datę zwołania angielskiego parlamentu wzorcowego (1295 r.) – identyfikuje postacie: Ryszarda Lwie Serce, Jana bez Ziemi, Szymona z Montfort, Filipa IV Pięknego – wskazuje przesłanki przemian społecznych w średniowieczu – wyjaśnia okoliczności powstania reprezentacji stanowych w Anglii i we Francji – wyjaśnia wpływ <i>Wielkiej karty swobód</i> na kształtowanie się angielskiej reprezentacji stanowej. 	<p><i>Leónu</i> (1188 r.), wydania <i>Złotej bulli</i> Karola IV (1356 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Marsyliusza z Padwy, Alfonsa I, Henryka II, Tomasza Becketa, Henryka III, Edwarda I – wskazuje ideologiczne przesłanki powstawania reprezentacji stanowych. 	<p>Europie.</p>
5.	– duchowość	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia znaczenie	– omawia	– ocenia postawę

<p>Kościół w średniowieczu</p>	<p>monastyczna – średniowieczne klasztory – przemiany życia religijnego – cystersi – pojawienie się herezji – waldensi i katarzy – krucjaty przeciwko albigensom – zakony żebracze – papieżstwo – od kryzysu do potęgi</p>	<p>terminów: <i>herezja, inkwizycja, dominikanie, franciszkanie</i> – identyfikuje postacie: św. Franciszka z Asyżu, św. Dominika Guzmana – przedstawia kierunki przemian życia religijnego – omawia średniowieczne herezje.</p>	<p>terminów: <i>monastycyzm, cystersi, zakon żebraczy</i> – zna daty: założenia zakonu franciszkanów (1209 r.), założenia zakonu dominikanów (1216 r.) – identyfikuje postać św. Bernarda z Clairvaux – omawia monastycyzm cysterski – omawia okoliczności powstania zakonu franciszkanów i przedstawia działalność jego członków – omawia okoliczności powstania zakonu dominikanów i przedstawia działalność jego członków.</p>	<p>terminów: <i>ruch eremicki, kameduli, kartuzi, kanonicy regularni, waldensi, katarzy (albigensi)</i> – zna datę pojawienia się waldensów (1176 r.) – identyfikuje postacie: Arnolda z Brescii, Piotra Valdy, Fryderyka I Barbarossy, Innocentego III – wskazuje na mapie obszary rozprzestrzeniania się herezji waldensów i albigensów – omawia wpływ cystersów na rozwój gospodarczy średniowiecznej Europy – wyjaśnia przyczyny pojawienia się średniowiecznych herezji.</p>	<p>okoliczności pojawienia się duchowości monastycznej – opisuje stosunek papieżstwa do ruchów heretyckich w Kościele – omawia relacje między papieżstwem a cesarstwem w XII w.</p>	<p>Kościół oraz jego wyznawców wobec ruchów heretyckich w średniowiecznej Europie.</p>
<p>6.</p>	<p>– kultura w</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie</p>	<p>– identyfikuje</p>	<p>– ocenia</p>

<p>Kultura średniowiecznej Europy</p>	<p>czasach karolińskich i ottońskich – cechy kultury średniowiecznej – znaczenie symboli i rytuałów – rozwój piśmiennictwa i czytelnictwa – siedem sztuk wyzwolonych – uniwersytety – architektura średniowiecza – sztuka średniowiecza – kultura miejska – filozofia średniowieczna – czy w średniowieczu dominowała łacina? – literatura świecka</p>	<p>terminów: <i>styl romański, styl gotycki</i> – zna daty: pojawienia się stylu romańskiego (X w.), pojawienia się stylu gotyckiego (poł. XII w.) – wymienia główne cechy kultury średniowiecza – omawia cechy charakterystyczne architektury romańskiej i gotyckiej.</p>	<p>terminów: <i>uniwersalizm, renesans ottoński, siedem sztuk wyzwolonych, uniwersytet, scholastyka, tomizm, Wulgata</i> – zna daty: renesansu ottońskiego (X–XI w.), wynalezienia ruchomej czcionki (1455 r.) – identyfikuje postacie: Jana Gutenberga, św. Tomasza z Akwinu – przedstawia średniowieczny uniwersalizm – wyjaśnia, na czym polegał renesans ottoński – omawia rolę uniwersytetów w średniowiecznej edukacji – wymienia cechy charakterystyczne sztuki średniowiecza</p>	<p>terminów: <i>Biblia pauperum, portal, apsyda, rozeta, nominalizm</i> – identyfikuje postacie: Piotra Abélarda, Wilhelma Ockhama – wyjaśnia, na czym polegała służebna rola literatury, sztuki i nauki wobec religii – omawia rolę symboli i rytuałów w średniowiecznej komunikacji społecznej – przedstawia rozwój piśmiennictwa i czytelnictwa w średniowieczu – omawia średniowieczną filozofię i jej kierunki – przedstawia rozwój literatury świeckiej – omawia znaczenie szkół katedralnych</p>	<p>postacie: Hroswithy z Gandersheim, Adelajdy, Teofano – wyjaśnia, jaką rolę w rozwoju kultury średniowiecznej odgrywały kobiety – przedstawia stosunek ludzi żyjących w średniowieczu do osiągnięć cywilizacji antycznej – omawia rolę języków narodowych w średniowieczu.</p>	<p>charakterystyczne dla średniowiecza poglądy na świat i miejsce w nim człowieka.</p>
---------------------------------------	---	---	--	--	---	--

			– wyjaśnia, jaką rolę w średniowieczu odgrywała łacina.	dla rozwoju edukacji średniowiecznej.		
7. Imperium mongolskie	– zjednoczenie plemion mongolskich – podboje Czyngis-chana – Europejczycy w Chinach – dalsza ekspansja Mongołów – armia mongolska – podbój Rusi – inwazja mongolska na Węgry i Polskę – rozpad imperium mongolskiego	– wyjaśnia znaczenie terminu <i>haracz</i> – zna daty: najazdu Mongołów na Węgry (1241 r.), bitew pod Chmielnikiem i Legnicą (1241 r.) – wyjaśnia, jakie były przyczyny sukcesów militarnych Mongołów – przedstawia inwazję mongolską na Węgry i Polskę.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Wielki Step, Złota Orda</i> – zna daty: przejęcia zwierzchnictwa nad Mongołami przez Temudżyna (1206 r.), podboju księstw ruskich przez Mongołów (1237 r.), najazdów mongolskich na Polskę (1241, 1259 i 1287 r.) – identyfikuje postacie: Temudżyna (Czyngis-chana), Marca Polo – wskazuje na mapie kierunki ekspansji Mongołów, Złotą Ordę – przedstawia etapy budowania imperium mongolskiego w czasach rządów Czyngis-chana	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>szamanizm, sinizacja</i> – zna daty: bitwy nad rzeką Kałką (1223 r.), rozpoczęcia odbudowy imperium mongolskiego przez Timura Chromego (1370 r.) – identyfikuje postacie: Batu-chana, Kubilaja, Timura Chromego (Tamerlana) – wskazuje na mapie ziemie podbite przez Czyngis-chana – opisuje osadnictwo, religię i organizację plemion mongolskich – omawia proces jednoczenia plemion mongolskich – omawia podbój	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kurultaj, utus, jarłyk</i> – zna daty: zajęcia Chin przez Mongołów (1279 r.), bitwy na równinie Mohi (1241 r.), bitwy pod Ankarą (1402 r.) – identyfikuje postacie: Ugedeja, Hulagu – omawia historię imperium mongolskiego w XIII w. – omawia ekspansję mongolską przeciwko państwom muzułmańskim – wyjaśnia, w jakich	– omawia oraz ocenia wpływ ekspansji mongolskiej na dzieje cywilizacji: europejskiej i azjatyckiej.

			<p>– przedstawia kontakty Europejczyków z Chińczykami w średniowieczu</p> <p>– opisuje armię mongolską.</p>	<p>Rusi przez Mongołów</p> <p>– przedstawia działania Timura Chromego mające doprowadzić do odbudowy imperium mongolskiego.</p>	<p>okolicznościach doszło do rozpadu imperium mongolskiego.</p>	
8. Rozbicie dzielnicowe	<p>– testament Bolesława Krzywoustego</p> <p>– walki o władzę po śmierci Bolesława Krzywoustego</p> <p>– upadek zasady senioratu</p> <p>– apogeum rozbicia dzielnicowego</p> <p>– Pomorze w okresie rozbicia dzielnicowego</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>seniorat</i>, <i>pryncypat</i>, <i>książę senior</i>, <i>książę junior</i></p> <p>– zna datę ustawy sukcesyjnej wydanej przez Bolesława Krzywoustego (1138 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Władysława Wygnańca, Bolesława Kędzierzawego, Mieszka Starego, Kazimierza Sprawiedliwego</p> <p>– wskazuje na mapie ziemię krakowską</p> <p>– omawia zapisane w ustawie sukcesyjnej</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu <i>interdykt</i></p> <p>– zna daty: wieców w Łęczycy (1141 i 1180 r.), zjazdu w Gąsawie (1227 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Henryka Sandomierskiego, Leszka Białego, Henryka Brodatego, Henryka Pobożnego</p> <p>– wskazuje na mapie podział terytorialny państwa piastowskiego w 1138 r.</p> <p>– wyjaśnia przyczyny wydania przez Bolesława Krzywoustego ustawy sukcesyjnej</p>	<p>– zna daty: konfliktu Władysława Wygnańca z książętami juniorami (1144 r.), wygnania Władysława Wygnańca i wyprawy Konrada III na Polskę (1146 r.), wyprawy Fryderyka I Barbarossy na Polskę (1157 r.), bitwy nad Mozgawą (1195 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Salomei, Piotra Włostowica, Fryderyka I Barbarossy, Świętopętka</p> <p>– przedstawia przebieg walk o władzę między</p>	<p>– zna daty: porozumienia w Krzyszkowie (1157 r.), buntu możnych przeciwko Mieszkowi Staremu (1177 r.)</p> <p>– omawia historię Pomorza w okresie rozbicia dzielnicowego.</p>	<p>– ocenia konsekwencje upadku zasad: senioratu i pryncypatu dla państwa polskiego.</p>

		postanowienia o charakterze politycznym i terytorialnym.	– przedstawia okoliczności upadku zasady senioratu – opisuje okoliczności, w których doszło do upadku zasady pryncypatu.	synami Bolesława Krzywoustego – wyjaśnia, jaką rolę odegrali książęta śląscy w dążeniach zjednoczeniowych państwa polskiego.		
9. Rozwój gospodarczy ziem polskich w XII i XIII wieku	– przyczyny ożywienia gospodarczego – kolonizacja na prawie niemieckim – lokowanie wsi – powstanie miast i prawa lokacyjne – początki społeczeństwa stanowego	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kolonizacja na prawie niemieckim, społeczeństwo stanowe</i> – zna czas trwania kolonizacji na prawie niemieckim (XIII–XV w.) – przedstawia kolonizację na prawie niemieckim – przedstawia społeczeństwo stanowe w Polsce.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>umowa lokacyjna, immunitet, zasadzka, wolnizna, dziesięcina, sołtys, ława wiejska, podgrodzie, prawo lokacyjne, wójt, szlachta</i> – identyfikuje postać Wincentego Kadłubka – wskazuje na mapie zasięg kolonizacji na prawie niemieckim – wyjaśnia wpływ immunitetów na rozwój gospodarczy ziem polskich – omawia przyczyny i zasięg kolonizacji na prawie niemieckim – wymienia	– wyjaśnia znaczenie terminów: Zwierciadło saskie, „ <i>wolni goście</i> ” – zna daty: pierwszej lokacji miejskiej (Złotoryja – 1211 r.), przywileju borzykowskiego (1210 r.) – identyfikuje postać Henryka Kietlicza – omawia przyczyny ożywienia gospodarczego za ziemiach polskich w XII i XIII w. – omawia skutki gospodarcze i społeczne kolonizacji na prawie niemieckim	– wyjaśnia wpływ lokacji na prawie niemieckim na układ przestrzenny wsi – porównuje wygląd miast lokowanych na prawach: magdeburskim i lubeckim – wyjaśnia wpływ przemian zachodzących w rolnictwie na powstawanie miast.	– porównuje rozwój gospodarczy Europy i ziem polskich – ocenia wpływ kolonizacji na prawie niemieckim na gospodarczy i społeczny rozwój państwa polskiego.

			<p>uprawnienia osadników i sołtysów wsi lokowanych na prawie niemieckim</p> <p>– przedstawia przyczyny ukształtowania się stanów w Polsce.</p>	<p>– omawia proces lokowania wsi na prawie niemieckim</p> <p>– przedstawia korzyści płynące z lokacji wsi na prawie niemieckim</p> <p>– opisuje proces lokowania miast na prawie niemieckim</p> <p>– omawia proces kształtowania się społeczeństwa stanowego w Polsce.</p>		
<p>10. Sąsiedzi Polski w XII i XIII wieku</p>	<p>– Marchia Brandenburska</p> <p>– Polska i Bałtowie w XIII w.</p> <p>– powstanie zakonu krzyżackiego</p> <p>– państwo krzyżackie w Prusach</p> <p>– rozpad Rusi Kijowskiej</p> <p>– Czechy w XIII w.</p>	<p>– zna daty: sprowadzenia Krzyżaków do Polski (1226 r.), podboju Prus przez Krzyżaków (1283 r.)</p> <p>– identyfikuje postać Konrada Mazowieckiego</p> <p>– przedstawia etapy budowania państwa krzyżackiego w Prusach</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów Krzyżaków w walkach z Prusami.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu <i>komtur</i></p> <p>– zna daty: powstania Marchii Brandenburskiej (poł. XII w.), nadania Krzyżakom ziemi chełmińskiej (1228 r.), podboju Prus przez Krzyżaków (1283 r.), koronacji Wacława II (1300 r.), przyłączenia kawalerów mieczowych do zakonu krzyżackiego</p>	<p>– zna daty: powstania Nowej Marchii (poł. XIII w.), przyjęcia chrztu przez Mendoga (1251 r.), nadania przywileju kruszwickiego (1230 r.), wydania <i>Złotej bulli</i> (1235 r.), przeniesienia siedziby wielkiego mistrza krzyżackiego do Malborka (1309 r.), założenia zakonu kawalerów</p>	<p>– zna daty: powstania antykrzyżackiego (1260 r.), koronacji Daniela (1253 r.), otrzymania dziedzicznego tytułu królewskiego przez Przemysła Ottokara I (1198 r.), bitwy pod Dürnkrott (1276 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Chrystiana,</p>	<p>– ocenia polityczne skutki powstania państwa zakonnego w Prusach.</p>

			<p>(1237 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Mendoga, Giedymina, Hermanna von Salzy, Wacława II – wskazuje na mapie kierunki ekspansji krzyżackiej, ziemię chełmińską, Żmudź – omawia politykę polskich ksiąząt dzielnicowych wobec Prus – wyjaśnia, jaką rolę odgrywała twierdza krzyżacka w Malborku. 	<p>mieczowych w Inflantach (1202 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Albrechta Niedźwiedzia – wskazuje na mapie etapy budowy państwa krzyżackiego w Prusach, Nową Marchię – omawia etapy ekspansji Marchii Brandenburskiej na ziemiach polskich i jej skutki – omawia proces tworzenia się państwa litewskiego – opisuje powstanie zakonu krzyżackiego – omawia strukturę zakonu krzyżackiego. 	<p>Henryka II, Daniela, Przemysła Ottokara I, Przemysła Ottokara II</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny i skutki krucjat północnych – opisuje rozbić dzielnicowe Rusi Kijowskiej – omawia rozwój monarchii czeskiej w XIII w. 	
<p>11. Próby zjednoczenia Królestwa Polskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> – ziemie polskie w poł. XIII w. – przesłanki zjednoczenia państwa polskiego – walki o tron 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę koronacji Przemysła II (1295 r.) – identyfikuje postacie: Przemysła II, Władysława Łokietka – przedstawia 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: zamachu w Rogoźnie (1296 r.), koronacji Wacława II (1300 r.), powrotu Władysława Łokietka z wygnania (1304 r.) – identyfikuje 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>partykularyzm</i> – zna daty: synodu w Łęczycy (1285 r.), przywileju lutomyskiego (1291 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: pierwszego turnieju rycerskiego na ziemiach polskich (1243 r.), układu w Kępnie (1288 r.) 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia rolę Kościoła w dążeniach zjednoczeniowych – ocenia próby odbudowy państwowości polskiej w końcu XIII i

	<p>krakowski</p> <ul style="list-style-type: none"> – koronacja Przemysła II – Przemysłidzi na tronie polskim – kto odnowił Królestwo Polskie? 	<p>okoliczności pierwszej po okresie rozbitcia dzielnicowego koronacji królewskiej w Polsce i jej znaczenie dla procesu zjednoczeniowego.</p>	<p>postacie: Jakuba Świnki, Henryka IV Probusa, Wacława II</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie władztwa Henryka IV Probusa, Przemysła II i Wacława II – wskazuje przesłanki zjednoczenia ziem polskich – omawia rolę Kościoła w dążeniach zjednoczeniowych. 	<p>r.), śmierci Wacława II (1305 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Bolesława Wstydliviego, Bolesława Rogatki, Leszka Czarnego – omawia historię polityczną ziem polskich w poł. XIII w. – wyjaśnia okoliczności utraty zwierzchnictwa polskiego nad ziemią lubuską – omawia panowanie czeskich Przemysłidów w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Mściwoja II – opisuje walki o tron krakowski po śmierci Leszka Czarnego – omawia okoliczności przejęcia władzy w Polsce przez Wacława II. 	<p>1. poł. XIV w.</p>
--	---	---	---	---	---	-----------------------

11 godzin

Schyłek średniowiecza

<p>1. Odrodzenie Królestwa Polskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> – początek rządów Władysława Łokietka – utrata Pomorza Gdańskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: zajęcia Pomorza Gdańskiego przez Krzyżaków (1308/1309 r.), koronacji Władysława 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: zajęcia Krakowa, Małopolski i Pomorza Gdańskiego przez Władysława Łokietka (1306 r.), 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: buntu wójta Alberta (1312 r.), procesu w Inowrocławiu (1320–1321 r.), sojuszu czesko-krzyżackiego (1329 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: przejęcia Wielkopolski przez Henryka Głogowskiego (1306 r.), zjazdu w Sulejowie (1318 r.), 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia i ocenia kontrowersyjne opinie na temat działalności Krzyżaków oraz prowadzonej przez nich polityki.
--	--	---	---	---	--	--

	<p>– walka o zjednoczenie kraju</p> <p>– odrodzona monarchia polska</p> <p>– konflikt z Krzyżakami i Czechami</p> <p>– Krzyżacy – najeźdźcy czy krzewiciele cywilizacji?</p>	<p>Łokietka (1320 r.)</p> <p>– identyfikuje postać Władysława Łokietka</p> <p>– wskazuje na mapie ziemie wchodzące w skład państwa polskiego w czasach panowania Władysława Łokietka</p> <p>– przedstawia okoliczności utraty przez Polskę Pomorza Gdańskiego</p> <p>– omawia etapy odradzania się państwa polskiego w czasach rządów Władysława Łokietka.</p>	<p>najazdu Brandenburczyków na Pomorze Gdańskie (1308 r.), rzezi Gdańska (1308 r.), odzyskania Wielkopolski przez Władysława Łokietka (1314 r.), bitwy pod Płowcami (1331 r.)</p> <p>– wskazuje na mapie ziemie polskie pozostające poza granicami państwa Władysława Łokietka, Płowce</p> <p>– wyjaśnia symboliczne i propagandowe znaczenie rzezi Gdańska</p> <p>– omawia okoliczności przejęcia władzy w Małopolsce i Wielkopolsce przez Władysława</p>	<p>r.), wojny polsko-krzyżackiej (1329–1332 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: wójta Alberta, Jana Muskaty, Karola Roberta, Elżbiety Łokietkówny, Jana Luksemburskiego</p> <p>– opisuje okoliczności przejęcia władzy przez Władysława Łokietka</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki buntu mieszczan krakowskich pod przywództwem wójta Alberta</p> <p>– przedstawia okoliczności oraz znaczenie uzyskania korony polskiej przez Władysława Łokietka</p> <p>– przedstawia przebieg i</p>	<p>wydania bulli przez Jana XXII (1319 r.), przymierza polsko-litewskiego i sojuszu Polski z książętami zachodniopomorski mi (1325 r.), najazdu Polaków na Brandenburgię (1326 r.), wyprawy Jana Luksemburskiego na Małopolskę (1327 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: sędziego Boguszy, Henryka Głogowskiego</p> <p>– omawia politykę budowania sojuszków przez Władysława Łokietka.</p>	
--	--	--	--	--	---	--

			łokietka – omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny z Krzyżakami.	znaczenie bitwy pod Płowcami.		
2. Monarchia Kazimierza Wielkiego	– początek rządów Kazimierza Wielkiego – zawarcie pokoju z Czechami – rozstrzygnięcie sporu z Krzyżakami – podbój Rusi Halickiej – polityka gospodarcza – polityka wewnętrzna – założenie uniwersytetu w Krakowie – sprawa sukcesji – ocena panowania Kazimierza Wielkiego	– wyjaśnia znaczenie terminu <i>Akademia Krakowska</i> – zna daty: koronacji Kazimierza Wielkiego (1333 r.), utworzenia Akademii Krakowskiej (1364 r.) – identyfikuje postać Kazimierza Wielkiego – wskazuje na mapie ziemie odziedziczone i przyłączone do Polski przez Kazimierza Wielkiego – wskazuje reformy Kazimierza Wielkiego, które	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>przymus drożny, prawo składu</i> , Statut piotrkowski, Statut wiślicki, <i>Korona Królestwa Polskiego</i> – zna daty: zjazdów w Wyszehradzie (1335 i 1339 r.), pokoju w Namysłowie (1348 r.), pokoju w Kaliszu (1343 r.), przyłączenia Rusi Halickiej do Polski (1340 r.), wydania <i>Statutu wiślickiego</i> i <i>Statutu piotrkowskiego</i> (1346 r.) – wskazuje na mapie granice	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>bojar, sukcesja</i> – zna daty: zhołdowania Mazowsza przez Kazimierza Wielkiego (1351 r.), sądu papieskiego w Warszawie (1339 r.), wypraw Kazimierza Wielkiego na Ruś (1340–1366 r.), nadania przywileju Żydom (1334 r.), układu w Budzie (1355 r.), zjazdu monarchów w Krakowie (1364 r.) – identyfikuje postacie: Jana Luksemburskiego, Ludwika I	– zna daty: zajęcia ziemi wschowskiej przez Polskę (1343 r.), konfliktu polsko-czeskiego (1345 r.), włączenia księstwa płockiego do państwa polskiego (1351 r.) – identyfikuje postacie: Karola IV Luksemburskiego, Bolesława III, Jerzego II Trojdenowica, Bogusława V – przedstawia położenie międzynarodowe Polski na początku panowania Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia okoliczności	– ocenia politykę zagraniczną i wewnętrzną Kazimierza Wielkiego.

		<p>najbardziej przyczyniły się do awansu cywilizacyjnego Polski w XIV w.</p>	<p>Korony Królestwa Polskiego – omawia stosunki polsko-czeskie w czasach panowania Kazimierza Wielkiego – opisuje stosunki polsko-krzyżackie w czasach panowania Kazimierza Wielkiego – omawia postanowienia pokojów: w Kaliszu i Namysłowie – omawia akcję kolonizacyjną na ziemiach polskich w XIV w. i jej skutki gospodarcze – opisuje rozwój handlu – przedstawia kodyfikację prawa w Polsce i jej skutki – omawia organizację Akademii</p>	<p>Wielkiego – omawia okoliczności przejęcia władzy przez Kazimierza Wielkiego – przedstawia podbój Rusi Halickiej i jego skutki – przedstawia kierunki rozwoju gospodarczego Polski w XIV w. – przedstawia reformę monetarną przeprowadzoną przez Kazimierza Wielkiego – omawia zmiany, które zaszły w administrowaniu państwem – omawia usprawnianie systemu sądownictwa w Polsce w czasach rządów Kazimierza</p>	<p>włączenia Mazowsza w strefę wpływów państwa polskiego – omawia relacje między Kazimierzem Wielkim a Kościołem.</p>	
--	--	--	---	---	--	--

			Krakowskiej i znaczenie tej uczelni.	Wielkiego – przedstawia problem sukcesji po Kazimierzu Wielkim i sposób jego rozwiązania.		
3. Europa Zachodnia w XIV i XV wieku	<ul style="list-style-type: none"> – ugruntowanie potęgi Francji – geneza konfliktu Anglii z Francją – wojna stuletnia – wojna „Dwóch Róż” w Anglii – monarchia burgundzka – cesarstwo niemieckie w XIII w. – panowanie Luksemburgów – wojny szwajcarskie – rekonkwista na Półwyspie Iberyjskim 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę wojny stuletniej (1337–1453 r.) – opisuje przyczyny wojny stuletniej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>rekonkwista</i> – zna daty: bitwy pod Crécy (1346 r.), zdobycia Grenady (1492 r.) – identyfikuje postacie: Joanny d’Arc, Karola VII – przedstawia pozycję Francji w Europie w XIII i XIV w. – wyjaśnia militarne znaczenie bitwy pod Crécy – omawia rolę Joanny d’Arc w wojnie stuletniej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>gallikanizm</i>, <i>Złota bulla</i> – zna daty: bitwy pod Maupertuis (1356 r.), bitwy pod Azincourt (1415 r.), spalenia na stosie Joanny d’Arc (1431 r.), wydania <i>Złotej bulli</i> (1356 r.), przejęcia władzy w Niemczech przez Habsburgów (1438 r.), pokoju w Bazylei (1499 r.), wojny „Dwóch Róż” (1455–1485 r.) – identyfikuje postacie: Filipa Pięknego, Filipa VI, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>kolegium siedmiu elektorów</i> – zna daty: bitwy pod Courtrai (1320 r.), przejęcia władzy we Francji przez Walezjusów (1328 r.), pokoju w Brétigny (1360 r.), rozejmu w Brugii (1375 r.), oswobodzenia Orleanu (1429 r.), pokoju w Arras (1435 r.), pokoju w Senlis (1493 r.), zjazdu w Rhense (1338 r.), powstania sejmu związkowego (1415 r.), początku rekonkwisty (718 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ średniowiecznych konfliktów zbrojnych na rozwój poczucia tożsamości narodowej Europejczyków.

				<p>Edwarda III, Rudolfa I Habsburga, Karola IV Luksemburga</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew z okresu wojny stuletniej, państwa chrześcijańskie na Półwyspie Iberyjskim – omawia przebieg działań wojennych w czasie wojny stuletniej – wyjaśnia przyczyny i skutki wojny „Dwóch Róż” w Anglii – opisuje walkę Szwajcarów o niezależność – omawia walki o tron cesarski w Niemczech w XIII i XIV w. – przedstawia główne etapy 	<p>r.), bitwy pod Navas de Tolosa (1212 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Edwarda (Czarnego Księcia), Jana Dobrego, Karola V, Henryka IV Lancastera, Karola VI, Henryka V, Karola Śmiałego, Maksymiliana I, Pelagiusza – omawia powiązania dynastyczne Kapetyngów i Plantagenetów oraz konsekwencje tych związków – przedstawia historię polityczną monarchii burgundzkiej – wyjaśnia, do jakich zmian w dziedzinie wojskowości doszło w wyniku wojen toczonych w XIV i 	
--	--	--	--	---	---	--

				rekonkwisty na Półwyspie Iberyjskim.	XV w.	
4. Kryzys u schyłku średniowiecza	<ul style="list-style-type: none"> – „czarna śmierć” – kryzys gospodarczy – bunty społeczne – upadek rycerstwa – niewola awiniońska – papieży – spory o istotę Kościoła – ruchy reformatorskie w Kościele 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu „czarna śmierć” – zna datę epidemii dżumy (1347–1352 r.) – przedstawia skutki społeczne i gospodarcze „czarnej śmierci”. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>niewola awiniońska</i> – zna daty: niewoli awiniońskiej (1309–1377 r.), wielkiej schizmy zachodniej (1378–1417 r.), soboru w Konstancji (1414–1418 r.), spalenia na stosie Jana Husa (1415 r.) – identyfikuje postacie: Marcina V, Jana Husa – wskazuje na mapie kierunki rozprzestrzeniania się dżumy, obszary Europy nieobjęte epidemią „czarnej śmierci” – omawia okoliczności rozprzestrzeniania 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „<i>taniec śmierci</i>”, <i>żakeria</i>, <i>koncyliaryzm</i>, <i>kurializm</i>, <i>list żelazny</i> – zna daty: żakerii (1358 r.), soboru w Pizie (1409 r.), soboru w Bazylei (1431 r.) – identyfikuje postacie: Bonifacego VIII, Filipa Pięknego, Johna Wiklefa – wyjaśnia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu gospodarczego w XIV w. – omawia przyczyny i skutki buntów społecznych w XIV- 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>lollardowie</i> – zna daty: powstania chłopskiego we Flandrii (1323–1328 r.), powstania Wata Tylera (1381 r.), unii florenckiej (1439 r.) – identyfikuje postacie: Wata Tylera, Jana XXIII – omawia ruchy reformatorskie w Kościele w XIV i XV w. – wyjaśnia, na czym polegała XIV-wieczna koncepcja nowej pobożności. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia i ocenia stosunek średniowiecznych Europejczyków do Żydów.

			<p>się „czarnej śmierci” w Europie – omawia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu papieżstwa w XIV w.</p>	<p>wiecznej Europie – wyjaśnia przyczyny upadku średniowiecznego rycerstwa – wyjaśnia rolę soboru w Konstancji dla przezwyciężenia kryzysu w Kościele.</p>		
<p>5. Początki rządów Jagiellonów</p>	<p>– Andegawenowie na tronie polskim – pogańska Litwa – unia Polski z Litwą w Krewie – współpraca polsko-litewska – unia w Horodle – polityka dynastyczna Jagiełły – Jagiellonowie – władcy dynastyczni czy państwowi?</p>	<p>– zna datę unii w Krewie (1385 r.) – identyfikuje postacie: Jadwigi Andegaweńskiej, Władysława Jagiełły – wskazuje na mapie terytorium Polski i Litwy po unii w Krewie – wymienia postanowienia unii w Krewie oraz omawia jej znaczenie dla państw: polskiego i litewskiego.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu <i>unia personalna</i> – zna daty: wydania przywileju koszyckiego (1374 r.), unii w Horodle (1413 r.), przywileju jedlnieńsko-krakowskiego (1430 i 1433 r.), koronacji Władysława II Jagiellończyka na króla Czech (1471 r.), koronacji Władysława II Jagiellończyka na króla Węgier (1490</p>	<p>– zna daty: przejęcia władzy w Polsce przez Andegawenów (1370 r.), koronacji Jadwigi Andegaweńskiej (1384 r.), koronacji Władysława Jagiełły (1386 r.), unii wileńsko-radomskiej (1401 r.) – identyfikuje postacie: Giedymina, Olgierda, Kiejstuta – przedstawia okoliczności przejęcia władzy w</p>	<p>– zna daty: sojuszu Witolda z Krzyżakami (1398 r.), bitwy nad Worskłą (1399 r.) – przedstawia dzieje Litwy do czasu unii polsko-litewskiej w Krewie.</p>	<p>– omawia i ocenia politykę dynastyczną Władysława Jagiełły i Kazimierza Jagiellończyka.</p>

			<p>r.) – identyfikuje postacie: Ludwika Węgierskiego, Witolda, Kazimierza Jagiellończyka, Władysława II Jagiellończyka – wskazuje na mapie Żmudź, Krewo, Horodło – wymienia postanowienia przywileju koszyckiego – omawia okoliczności zawarcia unii krewskiej – wymienia postanowienia unii w Horodle oraz omawia jej znaczenie dla państw: polskiego i litewskiego.</p>	<p>Polsce przez Andegawenów – omawia znaczenie przywileju koszyckiego dla państwa polskiego – opisuje stosunki polsko-litewskie do czasu unii w Horodle – omawia okoliczności zawarcia unii horodelskiej – omawia politykę dynastyczną Władysława Jagiełły i Kazimierza Jagiellończyka.</p>		
6. Wojny z zakonem	– stosunki z Krzyżakami – przyczyny	– zna daty: wielkiej wojny z zakonem krzyżackim (1409–	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Związek</i>	– zna daty: powstania antykrzyżackiego	– zna daty: powstania antykrzyżackiego	– ocenia politykę Władysława Jagiełły i Kazimierza Jagiellończyka wobec zakonu

<p>krzyżackim</p>	<p>konfliktu polsko-krzyżackiego – wielka wojna z zakonem krzyżackim – bitwa pod Grunwaldem – I pokój w Toruniu – spór polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji – dalsze walki z Krzyżakami – opozycja stanowa w państwie zakonnym – wojna trzynastoletnia</p>	<p>1411 r.), bitwy pod Grunwaldem (15 VII 1410 r.), I pokoju w Toruniu (1411 r.), wojny trzynastoletniej (1454–1466 r.), II pokoju toruńskiego (1466 r.) – identyfikuje postacie: Władysława Jagiełły, Witolda, Ulricha von Jungingena, Kazimierza Jagiellończyka – omawia przyczyny i skutki wielkiej wojny z zakonem krzyżackim – wymienia postanowienia I pokoju w Toruniu – omawia przyczyny i skutki wojny trzynastoletniej – wymienia</p>	<p><i>Pruski, inkorporacja</i> – zna daty: oblężenia Malborka (VII–IX 1410 r.), bitwy pod Koronowem (10 X 1410 r.), soboru w Konstancji (1414–1418 r.), powstania Związku Pruskiego (1440 r.), aktu inkorporacji Prus do Polski (1454 r.), bitwy pod Świecinem (1462 r.), bitwy na Zalewie Wiślanym (1463 r.) – identyfikuje postacie: Jana Bażyńskiego, Piotra Dunina – wskazuje na mapie miejsca bitew polsko-krzyżackich stoczonych podczas wielkiej wojny i wojny</p>	<p>na Żmudzi (1409 r.), zajęcia ziemi dobrzyńskiej przez Krzyżaków (1409 r.), „wojny głodowej” (1414 r.), podpisania traktatu melneńskiego (1422 r.), pokoju w Brześciu Kujawskim (1435 r.), bitwy pod Chojnicami (1454 r.), przejęcia Malborka przez Polaków (1457 r.) – identyfikuje postacie: Henryka von Plauena, Mikołaja Trąby, Pawła Włodkowica, Zawiszy Czarnego – wskazuje na mapie kierunki działań wojsk polskich i krzyżackich podczas wielkiej wojny oraz wojny trzynastoletniej</p>	<p>na Żmudzi (1401 r.), walk litewsko-krzyżackich (1403–1404 r.), pokoju w Raciążu (1404 r.), rozejmu polsko-krzyżackiego (1410 r.), zjazdu w Lubowli (1412 r.), bitwy pod Dąbkami (1431 r.), wojny polsko-krzyżackiej (1431–1435 r.), bitwy pod Wiłkomierzem (1435 r.), powstania Związku Jaszczurczego (k. XIV w.) – identyfikuje postacie: Zygmunta Luksemburskiego, Mikołaja z Ryńska – opisuje próby realizacji przez Polskę i Litwę programu rewindykacji Żmudzi, Pomorza Gdańskiego, ziem:</p>	<p>krzyżackiego w XV w.</p>
-------------------	--	---	---	---	---	-----------------------------

		postanowienia II pokoju toruńskiego.	trzynastoletniej – omawia postanowienia I i II pokoju toruńskiego – omawia przebieg wielkiej wojny z zakonem krzyżackim – przedstawia militarne i polityczne znaczenie zwycięstwa sił polsko-litewskich pod Grunwaldem – omawia przebieg wojny trzynastoletniej – omawia znaczenie II pokoju toruńskiego dla państwa polsko-litewskiego.	– omawia stosunki Polski i Litwy z państwem krzyżackim na pocz. XV w. – wyjaśnia okoliczności pojawienia się opozycji stanowej w państwie zakonnym – opisuje działalność Związku Pruskiego.	chełmińskiej oraz michałowskiej w 1. Poł. XV w.	
7. Europa Środkowa i Wschodnia w XV wieku	– Czechy w czasach panowania Luksemburgów – pojawienie się husytyzmu – wojny husyckie	– zna daty: spalenia Jana Husa na stosie (1415 r.), wojen husyckich (1419–1436 r.) – identyfikuje postać Jana Husa	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>husytyzm, artykuły praskie</i> – zna daty: ogłoszenia	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>utrakwiści (kalikstyni), taboryci, kompaktaty</i>	– zna daty: przejęcia władzy w Czechach przez Jana Luksemburskiego (1311 r.), założenia uniwersytetu w	– omawia i ocenia zmiany układu sił politycznych w Europie Środkowo-Wschodniej w XV w.

	<p>– armia husycka – powstanie imperium osmańskiego – Węgry w XV w. – niezależnienie się Rusi od Mongołów</p>	<p>– omawia przyczyny i skutki wojen husyckich.</p>	<p>artykułów praskich (1420 r.), bitwy pod Warną (1444 r.), zajęcia Konstantynopola (1453 r.), koronacji Władysława II Jagiellończyka na króla Czech (1471 r.), koronacji Władysława II Jagiellończyka na króla Węgier (1490 r.), bitwy pod Mohaczem (1526 r.) – identyfikuje postacie: Władysława III Warneńczyka, Władysława II Jagiellończyka, Ludwika Jagiellończyka – wskazuje na mapie państwa, w których panowali Jagiellonowie – przedstawia okoliczności</p>	<p><i>praskie</i> – zna daty: bitwy pod Lipanami (1434 r.), przyjęcia kompaktatów praskich (1436 r.), bitwy na Kulikowym Polu (1380 r.), uwolnienia się Rusi od podległości wobec Tatarów (1480 r.) – identyfikuje postacie: Jana Luksemburskiego, Karola IV, Zygmunta Luksemburskiego, Jana Žižki, Jerzego z Podiebradów, Macieja Korwina, Osmana I, Mehmeda II, Dymitra Dońskiego, Iwana III Srogiego – wskazuje na mapie kierunki ekspansji imperium osmańskiego w XV</p>	<p>Pradze (1348 r.), detronizacji Zygmunta Luksemburskiego przez praski sejm (1421 r.), bitew pod Kutną Horą i Nemeckim Brodem (1422 r.), przejęcia władzy przez Jerzego z Podiebradów (1458 r.), bitwy na Kosowym Polu (1389 r.), bitwy pod Nikopolis (1396 r.), bitwy pod Ankarą (1402 r.), przejęcia władzy na Węgrzech przez Macieja Korwina (1458 r.), bitwy na jeziorze Pejpus (1242 r.), zdobycia Nowogrodu Wielkiego (1478 r.) – identyfikuje postacie: Wacława IV, Jana V Paleologa,</p>	
--	---	---	--	---	--	--

			<p>pojawienia się husytyzmu</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia postulaty religijne husytów – wyjaśnia okoliczności, w których Jagiellonowie przejęli trony: czeski i węgierski. 	<p>w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia panowanie Luksemburgów w Czechach – opisuje rozwój husytyzmu i stosunek cesarstwa do tego ruchu religijnego – omawia przebieg wojen husyckich – opisuje historię polityczną Węgier w XV w. – opisuje powstanie imperium osmańskiego – opisuje proces uniezależnienia się Rusi od Mongołów – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Wielkie Księstwo Moskiewskie stało się „trzecim Rzymem”. 	<p>Aleksandra Newskiego, Mamaja, Tochtamysza</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie kierunki ekspansji Wielkiego Księstwa Moskiewskiego w XV w. – omawia uzbrojenie i sposób walki armii husyckiej – omawia znaczenie polityczne i gospodarcze Nowogrodu Wielkiego. 	
8. Monarchia	– zmiany w administracji	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia znaczenie	– przedstawia podział	– ocenia rolę króla w monarchii elekcyjnej w

<p>polska w XIV i XV wieku</p>	<p>polskiej w XIII w. – władza monarsza i urzędy centralne – dwór monarszy – podział administracyjny – administracja lokalna – rozwój reprezentacji stanowej – przywileje szlacheckie – cechy polskiej monarchii stanowej – początki gospodarki folwarczej</p>	<p>terminów: <i>sejm walny, sejmik ziemski, izba poselska, senat, gospodarka folwarczna</i> – zna datę zwołania pierwszego sejm walnego (1493 r.) – identyfikuje postacie: Władysława Jagiełły, Kazimierza Jagiellończyka – wymienia cechy charakterystyczne gospodarki folwarczej – omawia cechy polskiej monarchii stanowej.</p>	<p>terminów: <i>wojewoda, Korona Królestwa Polskiego, monarchia elekcyjna, starosta, przywilej generalny</i> – zna daty: przywileju koszyckiego (1374 r.), przywileju jedlnieńskiego-krakowskiego (1430 i 1433 r.), statutów niezawaskich (1454 r.), konstytucji <i>Nihil novi</i> (1505 r.) – identyfikuje postacie: Ludwika Węgierskiego, Jana Olbrachta, Aleksandra Jagiellończyka – opisuje dwór monarszy i jego funkcjonowanie – wyjaśnia znaczenie idei monarchii</p>	<p>terminów: <i>taksy wojewodzińskie, sąd podkomorski, sąd ziemski, sąd grodzki, sejm prowincjonalny</i> – zna daty: przywileju z Budy (1355 r.), przywileju czerwińskiego (1422 r.), przywileju warckiego (1423 r.), przywileju piotrkowskiego (1496 r.) – omawia zasady ustrojowe monarchii elekcyjnej w Polsce – omawia zmiany w administracji polskiej w XIII w. – przedstawia różnice między urzędami nadwornymi i koronnymi – opisuje instytucje</p>	<p>administracyjny państwa polskiego – wyjaśnia, jaki wpływ na podział administracyjny Polski miało rozbieżności dzielnicowe.</p>	<p>czasach panowania Jagiellonów – ocenia wpływ przywilejów szlacheckich na funkcjonowanie państwa polskiego w XV i na pocz. XVI w.</p>
--------------------------------	--	--	---	--	---	---

			wyrażonej w Koronie Królestwa Polskiego – wymienia najważniejsze szlacheckie przywileje polityczne i omawia ich postanowienia.	administracji lokalnej w Polsce i ich kompetencje – wymienia najważniejsze szlacheckie przywileje gospodarcze i omawia ich postanowienia – omawia proces tworzenia się reprezentacji stanowej w Polsce.		
9. Kultura polska w średniowieczu	– początki kultury łacińskiej – pierwsze zabytki kultury polskiej – ośrodki życia kulturalnego – początki polskiego dziejopisarstwa – rozwój cywilizacyjny Polski w XIII w. – rola Akademii Krakowskiej – literatura w	– identyfikuje postacie: Galla Anonima, Mikołaja Kopernika – wymienia cechy charakterystyczne kultury polskiego średniowiecza.	– identyfikuje postacie: Wincentego Kadłubka, Wita Stwosza, Jana Długosza – wskazuje ośrodki życia kulturalnego w średniowiecznej Polsce i omawia ich działalność – omawia początki polskiego dziejopisarstwa – omawia znaczenie Akademii	– identyfikuje postacie: Iwona Odrowąża, Stanisława ze Skarbimierza, Pawła Włodkowica – omawia pojawienie się kultury łacińskiej w Polsce – wyjaśnia, jaką rolę odgrywali zagraniczni misjonarze w X i XI w. – omawia rolę	– identyfikuje postać Witelona – omawia rozwój cywilizacyjny Polski w XIII w. – porównuje kulturę średniowiecza polskiego i europejskiego.	– omawia i ocenia wpływ chrześcijaństwa na przemiany cywilizacyjne na ziemiach polskich.

	późnym średniowieczu – architektura i sztuka romańska oraz gotycka na ziemiach polskich		Krakowskiej dla rozwoju cywilizacyjnego średniowiecznej Polski – omawia cechy charakterystyczne sztuki polskiej w średniowieczu – omawia rozwój architektury w Polsce do XV w.	zakonów w rozwoju cywilizacyjnym średniowiecznej Polski – omawia przykłady średniowiecznego kultu świętych – omawia rozwój literatury polskiej w późnym średniowieczu – omawia rozwój szkolnictwa w średniowiecznej Polsce.		
9 godzin						

Dzieje nowożytne

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca)	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna)	Wymagania rozszerzające (ocena dobra)	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra)	Wymagania wykraczające (ocena celująca)
		Uczeń:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
EUROPA I ŚWIAT W EPOCE ODRODZENIA						
1. Cywilizacje	– pierwsi	– wyjaśnia	– wyjaśnia	– wyjaśnia	– wyjaśnia	– charakteryzuje postacie:

pozaeuropejskie	<p>mieszkańcy Ameryki</p> <ul style="list-style-type: none"> – najstarsze cywilizacje Mezoameryki – cywilizacja Majów, Azteków i Inków – cywilizacje Azji – cywilizacje Afryki 	<p>znaczenie terminów: <i>ludy półosiadłe, ludy osiadłe</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia trzy największe cywilizacje Ameryki. 	<p>znaczenie terminów: <i>okres prekolumbijski, nomadzi</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postać Montezumy – wskazuje na mapie obszary zamieszkiwane przez ludy prekolumbijskie oraz wielkie cywilizacje azjatyckie – charakteryzuje osiągnięcia cywilizacyjne Majów – omawia osiągnięcia cywilizacyjne Inków – przedstawia cechy charakterystyczne cywilizacji afrykańskich. 	<p>znaczenie terminów: <i>Mezoameryka, siogun</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna czas powstania (III w.) i upadku (IX–X w.) pierwszych państw państw Majów, ekspansji Azteków (XV–XVI w.), rozkwitu potęgi Inków (XVI w.) – przedstawia ludy zamieszkujące Mezoamerykę – omawia organizację plemienia Majów – omawia organizację państwa i społeczeństwa Azteków – przedstawia organizację państwa Inków – omawia następstwa zjednoczenia Japonii w XVI w. – przedstawia 	<p>znaczenie terminów: <i>politeizm, astrobiologiczny, animizm</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postać Franciszka Ksawerego – wymienia najstarsze cywilizacje Mezoameryki i ich osiągnięcia cywilizacyjne – przedstawia system wierzeń cywilizacji prekolumbijskich – wymienia podobieństwa oraz różnice pomiędzy kulturami Majów, Azteków i Inków – przedstawia próby chrystianizacji Japonii i ocenia jej skutki – wyjaśnia okoliczności 	<p>Toyotomi Hideyoshiego, Babera</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje osiągnięcia cywilizacji Majów, Inków i Azteków z dokonaniem cywilizacji europejskiej w tym samym czasie.
-----------------	--	---	--	---	---	---

				wpływ islamu na rozwój państw afrykańskich.	powstania państwa Wielkiego Mogola w Indiach.	
2. Wielkie odkrycia geograficzne	<ul style="list-style-type: none"> – średniowieczna wiedza o świecie – stare i nowe wyobrażenia na temat kształtu Ziemi – przyczyny odkryć geograficznych – rozwój żeglugi i nawigacji – pierwsze wyprawy Portugalczyków – odkrycie Ameryki – w drodze do Indii i Nowego Świata – opłynięcie Ziemi – znaczenie wielkich odkryć geograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>karawela</i>, <i>Nowy Świat</i> – zna daty: I wyprawy Kolumba (1492–1493 r.), odkrycia drogi morskiej do Indii (1497–1498 r.), I wyprawy dookoła świata (1519–1522 r.) – charakteryzuje postacie: Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana – wymienia przyczyny odkryć geograficznych – omawia przebieg i następstwa wypraw odkrywczych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>handel lewentyński</i> – zna daty: odkrycia Przylądka Dobrej Nadziei (1487 r.), odkrycia Brazylii (1500 r.) – charakteryzuje postacie: Henryka Żeglarza, Bartolomeu Diaza, Ameriga Vespucciego – wskazuje na mapie zasięg kolonizacji portugalskiej i hiszpańskiej – charakteryzuje przyczyny odkryć geograficznych – wyjaśnia, dlaczego Portugalczycy jako pierwsi zdecydowali się na 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kwadrant</i>, <i>astrolabium</i> – zna datę opłynięcia przez Portugalczyków Przylądka Zielonego (1446 r.) – charakteryzuje postacie: Izabeli Kastylijskiej, Ferdynanda Aragońskiego – wskazuje na mapie kierunki wypraw Kolumba, da Gamy i Magellana – przedstawia średniowieczną wiedzę o świecie – omawia wpływ rozwoju żeglugi i nawigacji na organizację 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Toscanellego, Giovanniego Caboto, Pedro Cabrala – wyjaśnia, jakie znaczenie dla nowożytnych odkryć geograficznych miały teoretyczne prace Toscanellego – przedstawia ekspedycje zmierzające do odkrycia i poznania Nowego Świata. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Juana de la Cosa, Alonso de Hojedy – omawia i ocenia hipotezy dotyczące odkrycia Ameryki – ocenia znaczenie wielkich odkryć geograficznych.

		Kolumba.	wyprawy odkrywcze – omawia przebieg i następstwa wyprawy Vasco da Gamy – omawia przebieg i następstwa I wyprawy dookoła świata.	wypraw odkrywczych – przedstawia okoliczności zorganizowania I wyprawy Krzysztofa Kolumba.		
3. Ekspansja kolonialna	– początek kolonizacji Nowego Świata; podział stref wpływów – podbój Meksyku – kolonizacja Ameryki Południowej – organizacja imperium hiszpańskiego w Nowym Świecie – kolonizacja Ameryki Północnej – ekspansja kolonialna w Afryce i Azji	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>konkwistador</i> – wskazuje na mapie zasięg posiadłości hiszpańskich i portugalskich w Ameryce – omawia skutki ekspansji kolonialnej dla Europy i ludów podbitych.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>konkwista</i> , <i>korsarstwo</i> – zna daty: podboju Meksyku (1519–1521 r.), podboju Peru (1530–1533 r.) – charakteryzuje postacie: Hernána Cortésa, Francisca Pizarra – omawia zasady kolonialnego podziału stref wpływów w XV i XVI w. – przedstawia	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>traktat z Tordesillas</i> , <i>układ w Saragossie</i> – zna daty: układu w Tordesillas (1496 r.), układu w Saragossie (1529 r.) – charakteryzuje postacie: Montezumy II, Atahualpy – wskazuje na mapie strefy podziału wpływów kolonialnych wg traktatów w Tordesillas i Saragossie; kolonie	– zna datę założenia Nowej Anglii (1643 r.) – charakteryzuje postać Vasco Núñeza de Balboa – charakteryzuje działalność misyjną Europejczyków w Nowym Świecie – omawia proces kolonizacji Ameryki Północnej – przedstawia ekspansję kolonialną w Afryce i Azji – omawia zjawisko niewolnictwa i ocenia jego	– ocenia skutki ekspansji kolonialnej dla Europy i ludów podbitych – ocenia działalność hiszpańskich konkwistadorów – ocenia działalność misyjną Europejczyków w Nowym Świecie.

	<ul style="list-style-type: none"> – znaczenie ekspansji kolonialnej – niewolnictwo 		<p>przebieg podboju Meksyku i jego następstwa</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przebieg podboju Peru i jego następstwa – omawia organizację imperium hiszpańskiego w Nowym Świecie. 	<p>angielskie, francuskie i holenderskie w Ameryce Północnej</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje początki kolonizacji hiszpańskiej w Nowym Świecie – omawia losy plemion indiańskich po podbojach hiszpańskich – przedstawia rozwój osadnictwa i gospodarki w koloniach hiszpańskich. 	<p>znaczenie dla kolonializmu europejskiego.</p>	
4. Europa w epoce wielkich odkryć	<ul style="list-style-type: none"> – rozwój demograficzny Europy – rozwój miast – postęp techniczny i organizacja produkcji – rozwój handlu – kredyty, banki i giełdy – inflacja i 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>popyt, podaż, kapitalizm, pańszczyzna</i> – charakteryzuje rozwój demograficzny Europy w XVI i I poł. XVII w. oraz jego skutki społeczne i 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>migracja, bank, weksel, akcja, giełda, inflacja, dualizm gospodarki europejskiej</i> – wskazuje na mapie strefy handlowe i strefy gospodarcze w XVI- 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>system nakładczy, grodzienia</i> – określa uwarunkowania rozwoju miast i jego konsekwencje – omawia wpływ procesu grodzienia na przemiany 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia kierunki rozwoju handlu w nowożytnej Europie – wymienia przykłady i omawia rolę kompanii handlowych. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ przemian społecznych i gospodarczych na rozwój Europy.

	dualizm gospodarczy Europy	gospodarcze.	wiecznej Europie – omawia rozwój techniki i jego wpływ na organizację produkcji – omawia rozwój systemu finansowego w Europie i jego wpływ na rozwój handlu – wyjaśnia, na czym polegał dualizm w rozwoju gospodarczym Europy.	gospodarcze w Anglii – charakteryzuje wpływ przemian gospodarczych na sytuację szlachty europejskiej – omawia finansowe skutki napływu kruszców do Europy.		
5. Kultura renesansu	– podstawy przełomu kulturalnego – zainteresowanie antykiem i humanizmem – literatura odrodzenia – teatr w epoce odrodzenia – sztuka i architektura	– wyjaśnia znaczenie terminów: renesans (odrodzenie), humanizm, teoria heliocentryczna – zna czas narodzin (XIV/XV w.) i upowszechnienia odrodzenia (XVI w.) oraz datę wynalezienia	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>mecenat artystyczny</i> , <i>perspektywa</i> , <i>człowiek renesansu</i> – charakteryzuje postacie: Erazma z Rotterdamu, Niccolò Machiavellego, Thomasa More’a (Morusa), Jeana	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>patrycjat</i> , <i>manieryzm</i> , <i>światłocień</i> – charakteryzuje postacie: Wawrzyńca Wspaniałego, Giorgio Vasarięgo, Miguela Cervantesa,	– charakteryzuje postacie: Tommaso Campanelli, Donatella, Filippa Brunelleschi, Donato Bramantego, Pietera Bruegela Starszego, Hansa Holbeina – na wybranych przykładach omawia dorobek	– charakteryzuje postacie: Kosmy Starszego, Giovanniego Pico de Mirandoli, Michela de Montaigne’a, Miguela Serveta, Paracelsusa – ocenia wpływ humanizmu na sztukę, życie intelektualne i myśl polityczną epoki odrodzenia.

	<p>renesansu – wielcy twórcy renesansu – nauka w epoce odrodzenia</p>	<p>ruchomej czcionki (ok. 1450 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Gutenberga, Williama Szekspira, Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Mikołaja Kopernika, Galileusza – przedstawia cechy charakterystyczne humanizmu – wyjaśnia, jaką rolę odegrał wynalazek Gutenberga dla upowszechnienia literatury.</p>	<p>Bodina, Dantego Alighieri, Giovanniego Boccaccio, Francesca Petrarcki, Rafaela Santi – wymienia i opisuje cechy charakterystyczne odrodzenia – omawia cechy charakterystyczne piśmiennictwa epoki renesansu – opisuje cechy charakterystyczne architektury renesansu – opisuje osiągnięcia wybitnych twórców sztuki renesansowej – przedstawia myśl polityczną odrodzenia.</p>	<p>Łukasza Górnickiego, Albrechta Dürera – wyjaśnia, dlaczego Włochy stały się kolebką renesansu – omawia i ocenia rolę renesansowego mecenatu artystycznego – wyjaśnia, na czym polegała renesansowa adaptacja antyku – charakteryzuje rozwój i rolę teatru w epoce odrodzenia – wskazuje okresy w rozwoju sztuki renesansowej – omawia przemiany w malarstwie i rzeźbie renesansu – omawia osiągnięcia nauki w epoce odrodzenia.</p>	<p>humanizmu europejskiego.</p>	
--	---	---	---	--	---------------------------------	--

<p>6. Reformacja i jej skutki</p>	<p>– przyczyny reformacji – wystąpienie Marcina Lutra – reformacja w Niemczech – działalność reformatorów w Szwajcarii – powstanie Kościoła anglikańskiego – reformacja w innych krajach europejskich – społeczne skutki reformacji</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>reformacja, luteranizm (wyznanie ewangelicko-augsburskie), kalwinizm (wyznanie ewangelicko-reformowane), anglikanizm</i> – zna daty: ogłoszenia 95 tez przez Lutra (1517 r.), początku działalności Kalwina (1536 r.), uznania Henryka VIII za głowę Kościoła w Anglii (1531 r.) – charakteryzuje postacie: Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII – omawia zasady wyznania</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sprzedaż odpustów, protestanci, wojna chłopska, pokój w Augsburgu, hugenoci</i> – zna daty: protestu zwolenników reformacji na sejmie Rzeszy w Spirze (1529 r.), wojny chłopskiej w Niemczech (1525–1526 r.), sejmu w Augsburgu (1555 r.) – charakteryzuje postacie: Thomasa Münzera, Ulricha Zwingliego – wskazuje na mapie te państwa, w których zwyciężyła reformacja oraz te, w których oficjalnie</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>nepotyzm, symonia, kondotierstwo, teoria o predestynacji, Akt supremacji</i> – zna daty: sejmu Rzeszy w Wormacji (1521 r.), <i>Aktu supremacji</i> (1534 r.), przyjęcia luteranizmu w Prusach Książęcych (1525 r.) – charakteryzuje postacie: Johanna Tetzla, Fryderyka III Mądrego, Filipa Melanchtona, Albrechta Hohenzollerna – wyjaśnia, z czego wynikała popularność haseł reformacyjnych – przedstawia</p>	<p>– zna daty: I wojny szmalkaldzkiej (1546–1547 r.), II wojny szmalkaldzkiej (1552), wojny domowej w Szwajcarii (1529–1531 r.), przyjęcia luteranizmu w Inflantach (1561 r.) – charakteryzuje postacie: Aleksandra VI, Juliusza II, Ulricha von Huttena, Katarzyny Aragońskiej, Marii Tudor, Elżbiety I Wielkiej, Gottharda Kettlera – omawia wojny religijne w Niemczech i ich skutki – porównuje najważniejsze wyznania powstałe w czasach reformacji.</p>	<p>– zna daty: sojuszu w Szmalkalden (1531 r.), przyjęcia luteranizmu w Danii i Norwegii (1527 r.) oraz w Szwecji (1544 r.) – ocenia wpływ kryzysu w Kościele katolickim na szerzenie się haseł reformacji – ocenia społeczne i polityczne skutki reformacji.</p>
-----------------------------------	---	---	---	---	---	---

		luterńskiego, kalwińskiego i anglikańskiego.	obowiązywała religia katolicka, ale część społeczeństwa była przychylna reformacji – przedstawia przyczyny reformacji – przedstawia działalność Lutera i charakteryzuje jego poglądy – charakteryzuje ideologię Kalwina i organizację jego Kościoła – omawia cechy charakterystyczne Kościoła anglikańskiego.	stosunek różnych grup społecznych w Niemczech do reformacji – omawia poglądy i działalność Zwingliego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Kościół angielski uniezależnił się od papieża – opisuje proces rozprzestrzeniania się reformacji w Europie i jego skutki – omawia społeczne i polityczne skutki reformacji.		
7. Kontrreformacja i wojny religijne	– Kościół wobec reformacji – reformy soboru trydenckiego i walka z reformacją – powstanie i działalność	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sobór trydencki, kontrreformacja</i> – zna datę soboru trydenckiego (1445–1463 r.) – przedstawia	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>inkwizycja, Indeks ksiąg zakazanych, jezuita, noc św. Bartłomieja, Edykt nantejski</i> – zna daty:	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Święte Oficjum</i> – zna datę powołania Świętego Oficjum (1542 r.) – charakteryzuje postacie: Pawła III,	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>wojna trzech Henryków</i> – zna daty: wojny domowej między Gwizjuszami a Burbonami (1562–1594 r.), rewolucji	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>gezowie, pacyfikacja gandawska</i> – zna daty: edyktu tolerancyjnego dla hugenotów (1562 r.), koronacji Henryka IV Burbona (1594 r.), pacyfikacji gandawskiej (1576 r.), unii w

	<p>Towarzystwa Jezusowego – walka władców Francji z hugenotami – rewolucja w Niderlandach</p>	<p>reformy soboru trydenckiego.</p>	<p>ogłoszenia <i>Indeksu ksiąg zakazanych</i> (1559 r.), zatwierdzenia zakonu jezuitów przez papieża (1540 r.), nocy św. Bartłomieja (1572 r.), <i>Edyktu nantejskiego</i> (1598 r.) – charakteryzuje postacie: Pawła IV, Ignacego Loyoli – omawia i ocenia działalność inkwizycji – charakteryzuje organizację zakonu jezuitów – omawia postanowienia <i>Edyktu nantejskiego</i> i wyjaśnia, czy wprowadzał on całkowitą tolerancję religijną.</p>	<p>Katarzyny Medycejskiej, Henryka IV Burbona, Wilhelma Orańskiego – wskazuje na mapie państwa, w których doszło do walk religijnych – przedstawia stosunek Kościoła katolickiego do reformacji – opisuje działalność jezuitów – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen religijnych we Francji – omawia przyczyny, przebieg i skutki rewolucji w Niderlandach.</p>	<p>w Niderlandach (1566–1648 r.), proklamowania Republiki Zjednoczonych Prowincji Niderlandów (1588 r.) – charakteryzuje postacie: Hadriana VI, Henryka II, Filipa II – porównuje charakter wojen religijnych prowadzonych w XVI w. we Francji i w Niderlandach.</p>	<p>Utrechcie (1579 r.) – ocenia działalność jezuitów – ocenia metody walki Kościoła z reformacją.</p>
<p>8. Europa Zachodnia w</p>	<p>– kryzys monarchii</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu:</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu:</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie</p>	<p>– zna daty: bitwy pod Marignano</p>	<p>– ocenia skutki rywalizacji o hegemonię w Europie</p>

<p>XVI wieku</p>	<p>stanowych – imperium Habsburgów – rywalizacja o hegemonię w Europie Zachodniej – wojny włoskie – rywalizacja hiszpańsko-angielska – zmiany w sztuce wojennej</p>	<p><i>monarchia absolutna</i> – omawia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu monarchii stanowych w Europie.</p>	<p><i>Wielka Armada</i> – zna datę klęski Wielkiej Armady (1588 r.) – charakteryzuje postacie: Maksymiliana I Habsburga, Elżbiety I – wyjaśnia przyczyny rywalizacji o hegemonię w Europie Zachodniej – charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki rywalizacji hiszpańsko-angielskiej – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Anglii miało zwycięstwo nad Wielką Armadą.</p>	<p>terminów: <i>wojny włoskie, Sacco di Roma</i> – zna daty: wojen włoskich (1494–1559 r.), układu w Wiedniu (1515 r.), <i>Sacco di Roma</i> (1527 r.) – charakteryzuje postacie: Ferdynanda, Karola V, Filipa II, Karola VIII, Ludwika XII, Franciszka I – wskazuje na mapie kraje wchodzące w skład imperium Habsburgów za panowania cesarza Karola V – opisuje i ocenia politykę dynastyczną Habsburgów – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen włoskich.</p>	<p>(1515 r.), bitwy pod Pawią (1525 r.), pokoju w Cateau-Cambrésis (1559 r.) – charakteryzuje postacie: Filipa Pięknego, Karola I – omawia zmiany w sztuce wojennej w XVI w.</p>	<p>Zachodniej.</p>
------------------	---	--	---	---	--	--------------------

9. Państwa Europy Wschodniej i Północnej	– ekspansja turecka – walki na Morzu Śródziemnym – państwo moskiewskie – Szwecja w XVI w.	– charakteryzuje postacie: Sulejmana II Wspaniałego, Iwana IV Groźnego – charakteryzuje ekspansję imperium tureckiego w Europie i jej skutki.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Liga Święta, samodzielnawie</i> – zna daty: powstania Ligi Świętej (1571 r.), koronacji Iwana IV Groźnego na cara Wszechrusi (1547 r.) – wskazuje na mapie kierunki i zasięg ekspansji imperium osmańskiego – przedstawia proces budowania potęgi państwa moskiewskiego – charakteryzuje panowanie Iwana IV Groźnego.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>opiecznina, unia kalmarska, Riksdag</i> – zna daty: bitwy pod Mohaczem (1526 r.), bitwy pod Lepanto (1571 r.) – charakteryzuje postać Ludwika Jagiellończyka – wyjaśnia, jakie znaczenie dla sytuacji międzynarodowej Węgier miały spory polityczne oraz konflikty religijne – omawia przebieg walk o dominację na Morzu Śródziemnym.	– zna daty: unii kalmarskiej (1397 r.), uniezależnienia się Szwecji (1523 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Zápolyi, Iwana III Srogiego, Gustawa I Wazy, Jana III Wazy – omawia proces budowania potęgi państwa szwedzkiego.	– ocenia znaczenie bitwy pod Lepanto – ocenia panowanie Iwana IV Groźnego.
9 godzin						
„ZŁOTY WIEK” RZECZYPOSPOLITEJ SZLACHECKIEJ						
1. Społeczeństwo i gospodarka w	– społeczeństwo Rzeczypospolitej – wieloetniczna	– wyjaśnia znaczenie terminów:	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>folwark,</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ludzie</i>	– przedstawia korzyści, jakie przynosiła szlachcie	– ocenia sytuację ekonomiczną oraz pozycję społeczną chłopów w

<p>Rzeczypospolitej w XVI wieku</p>	<p>Rzeczpospolita – gospodarka folwarczno-pańszczyźniana – sytuacja chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – Gdańsk – główny port Rzeczypospolitej – miasta Rzeczypospolitej – handel lokalny i międzynarodowy – pieniądz w Rzeczypospolitej</p>	<p><i>pańszczyzna, gospodarka folwarczno-pańszczyźniana, trójpółowka</i> – omawia cechy charakterystyczne gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej.</p>	<p><i>monopol dworski, system cechowy, targ miejski, jarmark, myto</i> – opisuje strukturę społeczeństwa Rzeczypospolitej – wyjaśnia, na czym polegała wieloetniczność w Rzeczypospolitej – omawia cechy charakterystyczne stanów społecznych w Polsce – wyjaśnia, jakie było znaczenie gospodarcze pańszczyzny – omawia rolę gospodarczą miast w Rzeczypospolitej.</p>	<p><i>luźni, kahał, monopol propinacyjny</i> – wskazuje na mapie zasięg występowania grup narodowościowych w Rzeczypospolitej, znaczące szlaki handlowe – charakteryzuje grupy narodowościowe zamieszkujące państwo polsko-litewskie – wyjaśnia, dlaczego Żydzi byli uznawani za odrębny stan społeczny – omawia sytuację ekonomiczną oraz pozycję społeczną chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – charakteryzuje przyczyny słabości miast</p>	<p>gospodarka folwarczno-pańszczyźniana – przedstawia uwarunkowania rozwoju handlu w Rzeczypospolitej – wskazuje podobieństwa i różnice między gospodarką Rzeczypospolitej a gospodarką Europy Zachodniej.</p>	<p>Rzeczypospolitej w XVI w. – ocenia rolę gospodarczą miast w Rzeczypospolitej.</p>
-------------------------------------	---	--	---	--	--	--

				Rzeczypospolitej – omawia politykę pieniężną w Rzeczypospolitej.		
2. Rozwój demokracji szlacheckiej	– pozycja prawna szlachty w Rzeczypospolitej – liczebność i zróżnicowanie szlachty – polski parlamentaryzm ; sejmiki i sejm walny – narodziny ruchu egzekucyjnego – egzekucja praw i dóbr	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>demokracja</i> <i>szlachecka</i> , <i>sejm</i> , <i>izba poselska</i> , <i>senat</i> , <i>konstytucja</i> <i>Nihil novi</i> – zna datę konstytucji <i>Nihil</i> <i>novi</i> (1505 r.) – charakteryzuje postacie: Zygmunta I Starego, Zygmunta II Augusta – przedstawia cechy charakterystyczne parlamentaryzmu polskiego.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>nietykalność</i> <i>osobista</i> , <i>przywiązanie do</i> <i>ziemi</i> , <i>magnateria</i> , <i>szlachta średnia</i> , <i>szlachta drobna</i> , <i>szlachta</i> <i>zagrodowa</i> , <i>szlachta gołota</i> , <i>sejmik</i> , <i>sejm walny</i> , <i>ruch egzekucyjny</i> , <i>wojsko kwarciane</i> – zna daty: przywileju jedlnieńskiego- krakowskiego (1430 r.), zwołania pierwszego sejm walnego (1493 r.), sejmu egzekucyjnego (1562 r.) – charakteryzuje	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>prawo</i> <i>ziemskie</i> , <i>królewszczyzny</i> , <i>możnowładztwo</i> , <i>ustawa o</i> <i>inkompatibiliach</i> , <i>koronacja vivente</i> <i>rege</i> , <i>wojna</i> <i>kokosza</i> , <i>egzekucja</i> <i>praw i dóbr</i> , <i>lustracja</i> – zna daty: statutu piotrkowskiego (1496 r.), przywileju Zygmunta Starego (1518 r.), przywileju mielnickiego (1501 r.), sejm piotrkowskiego (1504 r.), I koronacji <i>vivente</i> <i>rege</i> (1529 r.),	– wyjaśnia okoliczności i przejawy konfliktu między magnaterią a szlachtą – charakteryzuje i porównuje pozycję polityczną magnaterii i szlachty średniej w I poł. XVI w.	– ocenia prawną pozycję szlachty w Rzeczypospolitej – ocenia rolę i znaczenie króla w systemie demokracji szlacheckiej.

			<p>postacie: Aleksandra Jagiellończyka, Jana Olbrachta</p> <p>– przedstawia różnicowanie statusu społecznego szlachty</p> <p>– omawia rolę i znaczenie sejmików szlacheckich</p> <p>– przedstawia postulaty ruchu egzekucyjnego oraz ich realizację.</p>	<p>wojny kokoszej (1537 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Bony Sforzy, Barbary Radziwiłłówny</p> <p>– charakteryzuje pozycję króla i szlachty w Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia przyczyny i przejawy konfliktu między szlachtą a królem</p> <p>– omawia narodziny ruchu egzekucyjnego</p> <p>– przedstawia główne założenia ideologii szlacheckiej w XVI w.</p>		
3. Kultura i sztuka renesansu w Polsce	<p>– humanizm w Polsce</p> <p>– rozwój nauk ścisłych i medycznych</p> <p>– geografia i historiografia</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>attyka, arkady, arrasy</i></p> <p>– charakteryzuje postacie: Mikołaja</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>genealogia, heraldyka</i></p> <p>– charakteryzuje postacie: Łukasza</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sztuka epistolarna, polichromia</i></p> <p>– charakteryzuje postacie: Filippa</p>	<p>– charakteryzuje postacie: Bernarda Wapowskiego, Mikołaja Sienickiego, Biernata z Lublina, Santiago Gucci</p>	<p>– charakteryzuje postacie: Ludwika Decjusza, Andrzeja Krzyckiego, Jana Dantyszka, Klemensa Janickiego, Józefa Strusia, Wojciecha Oczko, Marcina Bielskiego, Bartosza Paprockiego, Reinholda</p>

	<p>polska – myśl społeczna i polityczna – literatura polskiego renesansu – architektura i sztuka renesansowa w Polsce</p>	<p>Reja, Jana Kochanowskiego, Mikołaja Kopernika, – charakteryzuje dorobek polskiej literatury renesansowej.</p>	<p>Górnickiego, Marcina Kromera, Macieja z Miechowa, Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Stanisława Orzechowskiego, Jana Zamojskiego – przedstawia mecenat artystyczny w Polsce – wymienia czynniki, które wpłynęły na rozwój polskiej literatury w czasach odrodzenia – omawia myśl społeczną i polityczną polskiego odrodzenia – wyjaśnia, jaką rolę słowo drukowane odgrywało w życiu publicznym w Rzeczypospolitej</p>	<p>Buonaccorsi (Kallimacha), Sebastiana Klonowica, Szymona Szymonowica, Franciszka Florentczyka, Bartolomea Berrecciego, Bernarda Morando – omawia działalność zwolenników idei humanizmu w Polsce – wyjaśnia rolę Krakowa i dworu królewskiego w upowszechnianiu idei humanizmu i renesansu – wskazuje związki między polską i europejską architekturą renesansową – porównuje poglądy społeczno-polityczne Andrzeja</p>	<p>– charakteryzuje polskie osiągnięcia w dziedzinie nauk ścisłych i medycznych – przedstawia dorobek polskiej geografii i historiografii epoki renesansu – wyjaśnia, w jaki sposób Zamość realizował założenia miasta idealnego.</p>	<p>Heidensteina, Wawrzyńca Goślickiego, Jana Michałowicza z Urzędowa, Stanisława Samostrzelnika – porównuje i ocenia myśl polityczno-społeczną renesansu polskiego i europejskiego.</p>
--	---	--	---	---	---	---

			w XVI w. – przedstawia osiągnięcia sztuki i architektury renesansu w Polsce.	Frycza Modrzewskiego i Stanisława Orzechowskiego.		
4. Panowanie ostatnich Jagiellonów	– wojny z państwem moskiewskim – stosunki z Habsburgami i polityka węgierska – polityka dynastyczna ostatnich Jagiellonów – wojny o Mołdawię i stosunki z państwem tureckim – zakończenie problemu krzyżackiego – hołd pruski i jego ocena – walka o wpływy nad Bałtykiem i	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>hołd pruski, sekularyzacja</i> – zna daty: pokoju krakowskiego i hołdu pruskiego (1525 r.) – charakteryzuje postacie: Zygmunta Starego, Albrechta Hohenzollerna, Iwana IV Groźnego, Zygmunta Augusta – omawia postanowienia pokoju krakowskiego.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>zjazd w Wiedniu, flota kaperska</i> – zna daty: zjazdu w Wiedniu (1515 r.), bitwy pod Mohaczem (1526 r.), wojny z zakonem krzyżackim (1519–1521 r.), I wojny północnej (1563–1570 r.), hołdu lennego Gottharda Kettlera (1561 r.) – charakteryzuje postacie: Maksymiliana I, Władysława Jagiellończyka, Ludwika Jagiellończyka, Jana	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>I wojna północna, dominium Maris Baltici, Komisja Morska</i> – zna daty: bitwy pod Orszą (1514 r.), powstania Komisji Morskiej (1568 r.), pokoju w Szczecinie (1570 r.), przeniesienia praw do lenna w Prusach na Hohenzollernów z Brandenburgii (1563 r.) – charakteryzuje postacie: Ferdynanda Habsburga, Jana Tarnowskiego	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>hospodar, obrona potoczna, Statuty Karnkowskiego</i> – zna daty: wyprawy na Mołdawię (1497 r.), bitwy pod Obertynem (1530 r.), <i>Statutów Karnkowskiego</i> (1570 r.) – charakteryzuje postacie: Iwana III Srogię, Jana Zápolyi, Stefana Wielkiego – omawia stosunki polsko-tureckie w XVI w. – przedstawia okoliczności	– zna daty: rozejmu moskiewskiego (1503 r.), pokoju wieczystego z Turcją (1533 r.) – ocenia, czy korzystnym dla Polski sposobem rozwiązania konfliktu z Krzyżakami były sekularyzacja zakonu i utworzenie świeckiego państwa pruskiego.

	Inflanty – przyłączenie Mazowsza do Korony		Olbrachta, Gottharda Kettlera – omawia politykę dynastyczną ostatnich Jagiellonów – charakteryzuje ostatnią wojnę polsko-krzyżacką – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki walki o wpływy nad Bałtykiem i Inflanty.	– wskazuje na mapie ziemie przyłączone i utracone przez Polskę i Litwę w latach 1492–1572, podział Inflant w 1561 r. – omawia przyczyny, przebieg i skutki walk z Wielkim Księstwem Moskiewskim – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen o Mołdawię – charakteryzuje stosunki polsko-habsburskie i ich wpływ na losy Węgier – omawia politykę morską Zygmunta Augusta i jej skutki.	przyłączenia Mazowsza do Korony – wyjaśnia, dlaczego ostatni Jagiellonowie nie podjęli działań na rzecz odzyskania Śląska.	
5. Reformacja i kontrreformacja w Rzeczypospolitej	– początki reformacji w Polsce – bracia polscy i bracia czescy	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>arianie (bracia polscy), konfederacja</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>zbór, pacyfizm, bracia czescy, ugoda</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>antytrynitaryzm, Kościół narodowy,</i>	– charakteryzuje postać Piotra z Goniądza – wyjaśnia, dlaczego XVI-	– przedstawia i ocenia proces kształtowania się tolerancji wyznaniowej w Polsce.

	<p>– próby zjednoczenia protestantów i walka o tolerancję</p> <p>– kontrreformacja w Polsce</p> <p>– Kościół prawosławny i unia brzeska</p>	<p><i>warszawska</i></p> <p>– zna datę konfederacji warszawskiej (1573 r.)</p> <p>– wymienia wyznania protestanckie, które rozwinęły się na ziemiach Rzeczypospolitej w XVI w.</p> <p>– przedstawia postanowienia aktu konfederacji warszawskiej.</p>	<p><i>sandomierska, wolność religijna, unia brzeska, Kościół unicki (grekokatolicki)</i></p> <p>– zna daty: ugody sandomierskiej (1570 r.), unii brzeskiej (1596 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Piotra Skargi, Jakuba Wujka</p> <p>– wskazuje na mapie tereny, na których dominowali wyznawcy prawosławia, luteranie, kalwini, arianie i grekokatolicy</p> <p>– omawia zasięg reformacji na ziemiach Rzeczypospolitej</p> <p>– omawia próby zjednoczenia protestantów polskich</p>	<p><i>dysydenci, dyzunicy</i></p> <p>– zna daty: rozłamu wśród polskich kalwinistów (1562–1565 r.), sprowadzenia jezuitów do Polski (1564 r.), powołania Akademii Wileńskiej (1569 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Fausta Socyna, Jana Łaskiego, Stanisława Hozjusza</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała popularność haseł reformacyjnych w Polsce</p> <p>– przedstawia okoliczności powstania braci polskich</p> <p>– charakteryzuje poglądy i działalność braci polskich</p>	<p>wieczna Rzeczpospolita jest nazywana krajem tolerancji wyznaniowej.</p>	
--	---	---	---	--	--	--

			<ul style="list-style-type: none"> – omawia działalność jezuitów w Polsce – charakteryzuje przyczyny i konsekwencje zawarcia unii brzeskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje realizację postanowień soboru trydenckiego w Polsce – wyjaśnia, dlaczego kalwinizm zyskał popularność wśród szlachty. 		
6. Rzeczpospolita Obojga Narodów	<ul style="list-style-type: none"> – unia polsko-litewska w XV w. – dwa państwa i jeden władca – przemiany na Litwie przed unią lubelską – unia lubelska i jej znaczenie – Rzeczpospolita Obojga Narodów – cechy charakterystyczne – Prusy Królewskie w XVI w. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>inkorporacja, unia lubelska, Rzeczpospolita Obojga Narodów</i> – zna datę unii lubelskiej (1569 r.) – charakteryzuje postacie: Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta – wskazuje na mapie terytoria Litwy i Korony po unii lubelskiej – przedstawia postanowienia unii lubelskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>unia realna, bojarzy, polonizacja</i> – zna datę sejmiku lubelskiego (1568–1569 r.) – charakteryzuje postacie: Kazimierza Jagiellończyka, Jana Olbrachta, Aleksandra – wskazuje na mapie ziem wcielone do Korony na sejmie lubelskim – omawia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>unia krakowsko-wileńska, unia mielnicka</i> – zna daty: objęcia tronu Polski i Litwy przez Kazimierza Jagiellończyka (1446 r.), unii krakowsko-wileńskiej (1499 r.), unii mielnickiej (1501 r.) – charakteryzuje postacie: Mikołaja Radziwiłła Czarnego, Mikołaja Radziwiłła Rudego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>II statut litewski</i> – zna daty: rozdzielenia władzy w Polsce i na Litwie (1492 r.), II statutu litewskiego (1566 r.), zniesienia autonomii Prus Królewskich (1569 r.) – omawia i ocenia rząd Zygmunta Augusta na Litwie – charakteryzuje przemiany ustrojowe na Litwie – omawia konsekwencje 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: utworzenia odrębnego systemu sądownictwa na Litwie (1564 r.), powołania sejmików ziemskich na Litwie (1566 r.) – ocenia, czy po przyłączeniu tych ziem do Korony pomiędzy obiema częściami Rzeczypospolitej panowała równowaga terytorialna, czy też jedna z nich przeważała – ocenia konsekwencje polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe unii lubelskiej.

			<p>przyczyny dążeń do zacieśnienia unii między Polską i Litwą</p> <p>– opisuje przebieg sejm lubelskiego</p> <p>– przedstawia różnice między unią personalną a realną.</p>	<p>– omawia losy unii polsko-litewskiej w XV i XVI w.</p> <p>– wyjaśnia, z czego wynikała silna pozycja polityczna rodów możnowładczych w Wielkim Księstwie Litewskim</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego przez długi czas Jagiellonowie byli przeciwnikami ścisłego połączenia Polski i Litwy.</p>	<p>zmian wprowadzonych w Prusach Królewskich w II poł. XVI w.</p>	
7. Pierwsi władcy elekcyjni	<p>– pierwsze bezkrólewie</p> <p>– pierwsza wolna elekcja; <i>Artykuły henrykowskie</i> i <i>pacta conventa</i></p> <p>– krótkie rządy Henryka Walezego i drugie bezkrólewie</p> <p>– początki</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>bezkrólewie</i>, <i>elekcja viritim</i>, <i>Artykuły henrykowskie</i></p> <p>– zna daty: I wolnej elekcji (1573 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Henryka Walezego, Stefana Batorego</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>konfederacja</i>, <i>interrex</i>, <i>sejm konwokacyjny</i>, <i>pacta conventa</i></p> <p>– zna daty: sejm konwokacyjnego (1573 r.), wojny z Rosją (1577–1582 r.)</p> <p>– charakteryzuje</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>konfederacja kapturowa</i>, <i>sąd kapturowy</i>, <i>Trybunał Koronny</i>, <i>piechota wybraniecka</i>, <i>rozejm w Jamie Zapolskim</i></p> <p>– zna daty: śmierci Zygmunta Augusta</p>	<p>– zna daty: zniesienia <i>Statutów Karnkowskiego</i> (1585 r.), zajęcia Połocka (1579 r.), zdobycia Wielkich Łuków (1580 r.), zajęcia Pskowa (1581 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Mikołaja Sienickiego, Jana Firleja, Ernesta</p>	<p>– charakteryzuje postacie: Maksymiliana II Habsburga, Fiodora</p> <p>– ocenia politykę zagraniczną i wewnętrzną Stefana Batorego.</p>

	<p> rządów Stefana Batorego – wojna z Gdańskiem – wojna z Moskwą – konflikt Stefana Batorego ze szlachtą</p>	<p> – przedstawia zasady ustrojowe określone w <i>Artykułach henrykowskich</i>.</p>	<p> postać Jana Zamojskiego – wymienia i charakteryzuje instytucje powołane w wyniku kompromisu zawartego między szlachtą i magnaterią po śmierci Zygmunta Augusta – wyjaśnia, w jakich celach w dawnej Polsce zawiązywano konfederacje – omawia przebieg pierwszej wolnej elekcji – wymienia różnice między <i>Artykułami henrykowskimi</i> a <i>pacta conventa</i> – charakteryzuje politykę wewnętrzną Stefana Batorego – opisuje</p>	<p> (1572 r.), ucieczki Henryka Walezego do Francji (1574 r.), elekcji Stefana Batorego (1575 r.), wojny Batorego z Gdańskiem (1576–1577 r.), reformy sądownictwa (1578 r.), rozejmu w Jamie Zapolskim (1582 r.) – charakteryzuje postacie: Jakuba Uchańskiego, Anny Jagiellonki – wskazuje na mapie postanowienia terytorialne rozejmu w Jamie Zapolskim – omawia sytuację w Rzeczypospolitej po śmierci ostatniego Jagiellona – charakteryzuje spór między szlachtą i</p>	<p> Habsburga, Iwana IV Groźnego, Jana III Wazy, Samuela Zborowskiego – wskazuje na mapie zasięg zdobycy terytorialnych państwa moskiewskiego w Inflantach do 1577 r. – omawia sytuację polityczną w Rzeczypospolitej po ucieczce Henryka Walezego – ocenia rolę Jana Zamojskiego w czasach rządów dwóch pierwszych królów elekcyjnych – omawia przyczyny konfliktu Stefana Batorego ze szlachtą.</p>	
--	--	---	--	---	---	--

			przyczyny, przebieg i skutki wojny z Rosją.	magnaterią w okresie pierwszego bezkrólewia – charakteryzuje rolę Jana Zamojskiego w czasach rządów dwóch pierwszych królów elekcyjnych.		
7 godzin						
EUROPA W XVII WIEKU						
1. Angielska wojna domowa	– przemiany społeczne i konflikty religijne w Anglii – spór króla z parlamentem – początek rewolucji angielskiej – wojna domowa i powstanie republiki – protektorat Olivera Cromwella – od restauracji do monarchii parlamentarnej	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>chwalebna (sławetna) rewolucja, monarchia parlamentarna</i> – zna daty: wojny domowej (1642–1649 r.), chwalebnej rewolucji (1688 r.) – charakteryzuje postać Olivera Cromwella – omawia przyczyny i skutki wojny domowej	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>nowa szlachta (gentry), Armia Nowego Wzoru, lord protektor, Akt nawigacyjny, Habeas Corpus Act, Ustawa o prawach</i> – zna daty: powstania Armii Nowego Wzoru (1645 r.), ogłoszenia republiki w Anglii (1649 r.), przyjęcia przez Cromwella tytułu lorda	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>purytanizm, Petycja o prawo, Krótki Parlament, Długi Parlament, Wielka remonstracja, independenci, Parlament Kadłubowy, torysi, wigowie, Akt o następstwie tronu</i> – zna daty: Petycji o prawo (1628 r.), <i>Wielkiej remonstracji</i> (1641 r.), bitwy pod	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>jedenastoletnia tyrania, lewellerzy, diggerzy, Akt tolerancyjny</i> – zna daty: zwołania Krótkiego Parlamentu (1640 r.), obrad Długiego Parlamentu (1640–1653 r.), powołania Parlamentu Kadłubowego (1648 r.), <i>Aktu tolerancyjnego</i> (1689 r.) – charakteryzuje	– zna datę rozwiązania parlamentu przez Karola I Stuarta (1629 r.) – charakteryzuje i ocenia rolę Olivera Cromwella podczas rewolucji – omawia i ocenia polityczne skutki chwalebnej rewolucji.

		<p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do restauracji monarchii Stuartów.</p>	<p>protektora (1653 r.), <i>Aktu nawigacyjnego</i> (1651 r.), <i>Habeas Corpus Act</i> (1679 r.), <i>Ustawy o prawach</i> (1689 r.)</p> <p>– charakteryzuje postać Wilhelma III Orańskiego</p> <p>– wskazuje na kraje, które weszły w skład republiki rządzonej przez Cromwella</p> <p>– omawia wpływ przemian gospodarczych na zmiany w społeczeństwie angielskim w XVI w.</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki sporu królów angielskich z parlamentem</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w rewolucji angielskiej</p>	<p>Naseby (1645 r.), ścięcia Karola I (1649 r.), restauracji Stuartów (1660 r.), <i>Aktu o następstwie tronu</i> (1701 r.)</p> <p>– charakteryzuje postać Karola I Stuarta</p> <p>– wskazuje na mapie rejony Anglii zdominowane przez zwolenników króla oraz zwolenników Parlamentu</p> <p>– charakteryzuje gospodarczą rolę nowej szlachty</p> <p>– omawia podziały religijne w społeczeństwie angielskim</p> <p>– wymienia ugrupowania polityczne mające wpływ na przebieg rewolucji angielskiej</p>	<p>postacie: Jakuba I Stuarta, Karola II Stuarta, Jakuba II Stuarta, Marii Stuart</p> <p>– przedstawia ograniczenia w rozwoju gospodarczym Anglii w XVI w.</p> <p>– charakteryzuje relacje między Karolem I a parlamentem angielskim.</p>	
--	--	---	---	--	---	--

			odegrała Armia Nowego Wzoru – omawia rządy Cromwella w okresie jego protektoratu.	– wyjaśnia, w jakich okolicznościach stracono Karola I – omawia konflikt między Karolem II a parlamentem – wyjaśnia wpływ <i>Habeas Corpus Act</i> i <i>Ustawy o prawach</i> na ustrój polityczny Anglii.		
2. Wojna trzydziestoletnia	– Rzesza Niemiecka na początku XVII w. – defenestracja praska – początek wojny trzydziestoletniej – działania wojenne w latach 1624–1635 – wojna europejska – francuski okres wojny trzydziestoletniej	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>wojna trzydziestoletnia</i> – zna daty wojny trzydziestoletniej (1618–1648 r.) – przedstawia przyczyny polityczne i religijne wojny trzydziestoletniej – wyjaśnia, czy wojna trzydziestoletnia powinna być traktowana jako konflikt niemiecki, czy	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Unia Protestancka, Liga Katolicka, druga defenestracja praska, pokój westfalski</i> – zna daty: powstania Unii Protestanckiej (1608 r.), utworzenia Ligi Katolickiej (1609 r.), II defenestracji praskiej (1618 r.), pokoju westfalskiego (1648 r.)	– zna daty: okresu czesko-palatynackiego (1618–1624), okresu duńskiego (1624–1629 r.), okresu szwedzkiego (1630–1635 r.), okresu francuskiego (1635–1648 r.) – charakteryzuje postacie: Ferdynanda II, Fryderyka V Wittelsbacha, Christiana IV, Albrechta von	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>list majestatyczny, edykt restytucyjny</i> – zna daty: listu majestatycznego (1609 r.), bitwy pod Białą Górą (1620 r.), edyktu restytucyjnego (1629 r.), bitwy pod Lützen (1632 r.) – charakteryzuje postacie: Fryderyka IV, Fryderyka V, Maksymiliana I, Rudolfa II, Macieja I	– zna daty: pokoju w Nikolsburgu (1622 r.), bitwy pod Dessau (1626 r.), pokoju w Lubecie (1629 r.), pokoju w Pradze (1635 r.), bitwy pod Rocroi (1643 r.), bitwy pod Lens (1648 r.) – charakteryzuje postacie: Ernsta von Mansfelda, Johana von Tilly’ego – ocenia skutki polityczne, gospodarcze, społeczne i religijne wojny trzydziestoletniej.

	<p>– armie okresu wojny trzydziestoletniej</p> <p>– pokój westfalski i skutki wojny</p>	ogólnoeuropejski.	<p>– wskazuje na mapie najważniejsze państwa protestanckie i katolickie uczestniczące w wojnie trzydziestoletniej</p> <p>– omawia sytuację wyznaniową w Rzeszy Niemieckiej i jej wpływ na sytuację Europy</p> <p>– wyjaśnia okoliczności i skutki II defenestracji praskiej</p> <p>– podaje przyczyny włączania się kolejnych państw do konfliktu w Rzeszy</p> <p>– omawia postanowienia pokoju westfalskiego.</p>	<p>Wallensteina, Gustawa II Adolfa</p> <p>– wskazuje na mapie zmiany terytorialne w Europie po pokoju westfalskim</p> <p>– charakteryzuje sytuację wyznaniową w Królestwie Czeskim</p> <p>– wymienia etapy w przebiegu wojny trzydziestoletniej i charakteryzuje je</p> <p>– przedstawia przyczyny wybuchu powstania czeskiego i jego klęski.</p>	– opisuje cechy charakterystyczne armii okresu wojny trzydziestoletniej.	
3. Absolutyzm we Francji	– Ludwik XIII i kardynał Richelieu	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>racja</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów:	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wojna</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>edykt</i>	– przedstawia i ocenia rolę kardynałów de Richelieu oraz Mazarina w dziejach Francji

	<p>– rządy kardynała Mazarina – władza absolutna Ludwika XIV – gospodarka podporządkowa na państwu – polityka zagraniczna Ludwika XIV – armia Ludwika XIV</p>	<p><i>stanu, merkantylizm</i> – zna daty: początku rządów osobistych Ludwika XIV (1661 r.) – charakteryzuje postacie: Armanda de Richelieu, Ludwika XIV – omawia cechy charakterystyczne monarchii absolutnej Ludwika XIV.</p>	<p><i>intendent, szlachta urzędnicza, fronda, Wysoka Rada, kolbertyzm</i> – zna daty: frondy parlamentarnej (1648–1649 r.), frondy książąt (1649–1653 r.), zniesienia <i>Edyktu nantejskiego</i> (1685 r.) – charakteryzuje postacie: Ludwika XIII, Jules’a Mazarina, Jeana Baptisty Colberta – wyjaśnia, na czym polegała centralizacja władzy za rządów Ludwika XIII – przedstawia przyczyny i skutki frondy – charakteryzuje reformy ustrojowe Ludwika XIV – omawia reformy gospodarcze w</p>	<p><i>dewolucyjna, pokój w Akwizgranie, polityka réunionów,</i> – zna daty: wojny dewolucyjnej (1667–1668 r.), pokoju w Akwizgranie (1668 r.), wojny francusko-holenderskiej (1672–1679 r.), wojny Francji z Ligą Augsburską (1686–1697 r.), pokoju w Rijswijk (1697 r.) – charakteryzuje postacie: Henryka IV Burbona, Kondeusza – wskazuje na mapie zasięg ekspansji Francji za rządów Ludwika XIV – omawia rządy Ludwika XIII i kardynała Richelieu – omawia rządy</p>	<p><i>łaski, pokój pirenejski, Liga Augsburska, pokój w Rijswijk</i> – zna daty: edyktu łaski (1629 r.), pokoju pirenejskiego (1659 r.) – charakteryzuje postacie: Marii Medycejskiej, Anny Austriaczki – charakteryzuje rządy Henryka IV Burbona – charakteryzuje i ocenia politykę zagraniczną Ludwika XIV – przedstawia innowacje w armii francuskiej i ich wpływ na sukcesy militarne Ludwika XIV.</p>	<p>– ocenia panowanie Ludwika XIV.</p>
--	---	---	--	--	---	--

			XVII-wiecznej Francji – opisuje proces kształtowania się władzy absolutnej we Francji.	kardynała Mazarina – wymienia grupy społeczne we Francji zainteresowane wprowadzeniem absolutyzmu i jemu przeciwne oraz charakteryzuje przyczyny takich postaw – omawia stosunki Francji z sąsiadami.		
4. Zmiany polityczne w Europie w XVII wieku	– upadek potęgi Hiszpanii – polityka obronna Holandii; wojny angielsko-holenderskie – wzrost znaczenia Brandenburgii – potęga i ekspansja Szwecji – Węgry i ekspansja turecka w	– zna datę bitwy pod Wiedniem (1683 r.) – charakteryzuje postać Jana III Sobieskiego – opisuje przyczyny i skutki rywalizacji Holandii z Francją i Anglią.	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Święta Liga</i> – zna daty: unii personalnej Brandenburgii i Prus Książęcych (1618 r.), zawarcia Świętej Ligi (1684 r.), pokoju w Karłowicach (1699 r.) – charakteryzuje postacie: Zygmunta III Wazy, Kara Mustafy	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>moryskowie</i> , <i>junkrzy</i> , <i>Święta Liga</i> – zna daty: zajęcia przez Brandenburgię Pomorza Zachodniego (1648 r.), traktatów welawsko-bydgoskich (1657 r.) – charakteryzuje	– zna daty: wojen angielsko-holenderskich (1652–1654 r., 1665 r., 1672–1674 r.), antyhabsburskiego powstania na Węgrzech (1682 r.) – charakteryzuje postacie: Wilhelma III Orańskiego, Karola XI, Karola Lotaryńskiego – przedstawi okoliczności	– zna daty: powstań w Katalonii i Portugalii (1640 r.), uznania przez Hiszpanię niepodległości Portugalii (1668 r.), bitwy pod Linköping (1598 r.) – charakteryzuje postacie: Filipa III, Filipa IV, Gaspara de Guzman, Jana IV Braganzy, Krystyny Wazy, Axela Oxenstierny, Jerzego II Rakoczego, Imre Thököly’ego – ocenia sytuację polityczną na wschodzie Europy w XVII w. – ocenia zmiany na arenie

	Europie		<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie obszary utracone przez Turcję w wyniku pokoju w Karłowicach – przedstawia okoliczności, w jakich Brandenburgia przejęła pruski tron książęcy – charakteryzuje politykę wewnętrzną Fryderyka Wilhelma – omawia wpływ relacji habsbursko-wiedeńskich na konflikt z Turcją – przedstawia antyturecką działalność Świętej Ligi. 	<p>postacie: Fryderyka Wilhelma, Karola IX Sudermańskiego, Karola X Gustawa, Gustawa II Adolfa</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie zasięg szwedzkiej ekspansji terytorialnej w Europie – przedstawia przyczyny gospodarcze i polityczne upadku potęgi Hiszpanii w XVII w. – wyjaśnia przyczyny wypędzenia morysków – wyjaśnia, dlaczego zmagania między Anglią i Holandią były prowadzone jedynie w koloniach i na morzach – omawia 	<p>odzyskania niepodległości przez Portugalię</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia wpływ rywalizacji o rynki europejskie i światowe na politykę międzynarodową – opisuje politykę kolonialną Fryderyka Wilhelma – charakteryzuje proces budowania imperium szwedzkiego. 	międzynarodowej, do których doszło w XVII w.
--	---------	--	---	---	---	--

				<p>ekspansję terytorialną Prus w XVII w.</p> <p>– przedstawia etapy ekspansji szwedzkiej w basenie Morza Bałtyckiego.</p>		
5. Kultura baroku	<p>– od renesansu do baroku</p> <p>– sztuka i architektura baroku</p> <p>– malarstwo barokowe</p> <p>– nauka i filozofia epoki baroku</p> <p>– teatr, literatura i muzyka</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>barok</i>, <i>realizm</i></p> <p>– zna czas trwania baroku (k. XVI – poł. XVIII w.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Galileusza, Isaaca Newtona, Kartezjusza, Moliere, Jana Sebastiana Bacha</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne sztuki baroku.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>barok dworski</i>, <i>racjonalizm</i>, <i>empiryzm</i>, <i>klasycyzm</i>, <i>rokoko</i>, <i>opera</i></p> <p>– charakteryzuje postacie: Giovanniego Lorenza Berniniego, Caravaggia, Petera Paula Rubensa, Rembrandta van Rijna, Francisca Bacona</p> <p>– wyjaśnia interpretację terminu <i>barok</i></p> <p>– przedstawia</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>manieryzm</i>, <i>libertynizm</i>, <i>jansenizm</i>, <i>teatr ludowy</i>, <i>powieść łotrzykowska</i></p> <p>– charakteryzuje postacie: El Greca, Diega Velázquez, Johannes Keplera, Blaise’a Pascala, Antonia Vivaldiego</p> <p>– wskazuje podobieństwa i różnice pomiędzy architekturą renesansową a barokową</p> <p>– wyjaśnia, z czego wynikała specyfika</p>	<p>– zna datę założenia Royal Society w Londynie (1660 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Francesca Borrominiego, Antoona van Dycka, Jana Brueghel młodsze, Jeana Baptisty Racine’a, Jeana de La Fontaine’a, Miguela de Cervantesa, Georga Friedricha Haendla</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego wielu malarzy epoki baroku określano mianem „mistrzów</p>	<p>– charakteryzuje postacie: św. Jana od Krzyża, św. Teresy z Ávila, Kornela Jansena, Lopego de Vegi, Pierre’a Corneille’a, Claudia Monteverdiego</p> <p>– ocenia, które rozwiązania w architekturze barokowej mogły robić szczególne wrażenie na wiernych.</p>

			<p>wpływ kontrreformacji na narodziny epoki baroku</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne architektury baroku</p> <p>– wymienia przykłady rezydencji królewskich i cesarskich epoki baroku</p> <p>– omawia osiągnięcia naukowe epoki baroku</p> <p>– wymienia największych twórców epoki baroku oraz ich najwybitniejsze dzieła.</p>	<p>baroku mieszczańsko-protestanckiego</p> <p>– omawia wpływ manieryzmu na narodziny epoki baroku</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne barokowego malarstwa</p> <p>– przedstawia kierunki i nurty filozoficzne epoki baroku</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne literatury baroku</p> <p>– omawia tematykę podejmowaną przez artystów w utworach barokowych.</p>	<p>światła i cienia”</p> <p>– omawia różnice między rokokiem a barokiem</p> <p>– przedstawia związki między ideologią absolutyzmu a sztuką i architekturą baroku</p> <p>– omawia wpływ baroku na zmiany w teatrze i muzyce.</p>	
5 godzin						
WOJNY I KRYZYS RZECZYPOSPOLITEJ W XVII WIEKU						
1. Początki rządów	– podwójna elekcja –	– wyjaśnia znaczenie terminu:	– wyjaśnia znaczenie terminu:	– wyjaśnia znaczenie	– zna daty: bitwy pod Byczyną (1588	– zna daty: bitwy pod Linköping (1598 r.),

<p>Zygmunta III Wazy</p>	<p>Zygmunt III Waza na tronie polskim – król i hetman – relacje między Zygmuntem III Wazą a Janem Zamojskim – walka o szwedzki tron i wojna ze Szwecją – rokosz Zebrzydowskiego o – wojna w Inflantach i Prusach</p>	<p><i>husaria</i> – zna daty: bitwy pod Kircholmem (1605 r.), bitwy pod Oliwą (1627 r.) – charakteryzuje postacie: Zygmunta III Wazy, Władysława IV Wazy – omawia przyczyny i skutki wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w.</p>	<p><i>rokosz</i> – zna daty: wojny polsko-szwedzkiej (1600–1611 r.), wojny polsko-szwedzkiej (1617–1622 r.), wojny polsko-szwedzkiej (1625–1629 r.), bitwy pod Trzcianą (1629 r.), rozejmu w Starym Targu (1629 r.), rozejmu w Sztumskiej Wsi (1635 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Zamojskiego, Jana Karola Chodkiewicza – wskazuje na mapie ziemie utracone przez Rzeczpospolitą na rzecz Szwecji – omawia przebieg wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w. – omawia rolę</p>	<p>terminów: <i>popularyści, sejm inkwizycyjny, regaliści, rozejm w Starym Targu (Altmarku), rozejm w Sztumskiej Wsi</i> – zna daty: elekcji Zygmunta III Wazy (1587 r.), sejmu inkwizycyjnego (1592 r.), bitwy pod Białym Kamieniem (1604 r.), rokoszu Zebrzydowskiego (1606–1608 r.) – charakteryzuje postacie: Maksymiliana Habsburga, Mikołaja Zebrzydowskiego, Gustawa II Adolfa – omawia okoliczności elekcji Zygmunta III Wazy na tron Rzeczypospolitej – opisuje relacje między Zygmuntem</p>	<p>r.), przejęcia tronu Szwecji przez Zygmunta III Wazę (1592 r.), inkorporacji szwedzkiej Estonii do Rzeczypospolitej (1600 r.), bitwy pod Guzowem (1607 r.), bitwy pod Gniewem (1626), bitwy pod Tczewem i Hamersztynem (1627 r.) – charakteryzuje postacie: Ernesta Habsburga, Karola IX Sudermańskiego, Arendta Dickmanna – przedstawia rywalizację Zygmunta III Wazy z Maksymilianem Habsburgiem – przedstawia etapy walki Zygmunta III Wazy</p>	<p>detronizacji Zygmunta III Wazy przez szwedzki Riksdag (1599 r.) – ocenia relacje między Zygmuntem III Wazą a Janem Zamojskim – ocenia skutki rokoszu Zebrzydowskiego dla pozycji władcy i stabilizacji państwowości polskiej.</p>
--------------------------	--	---	--	---	---	--

			husarii w prowadzeniu działań wojennych.	III Wazę a Janem Zamojskim – charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki rokoszu Zebrzydowskiego – przedstawia plany Zygmunta III dotyczące wzmocnienia władzy królewskiej.	o tron Szwecji i jej skutki.	
2. Walka o koronę carów	– kryzys państwa rosyjskiego w II połowie XVI i na początku XVII w. – dymitriady i ich skutki – początek wojny z Moskwą i walki o koronę carów – wojna smoleńska	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>dymitriady</i> – zna datę bitwy pod Kłuszynem (1610 r.) – charakteryzuje postać Władysława IV Wazy – omawia przyczyny i skutki wojen z Moskwą.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rozejm w Dywilinie, pokój w Polanowie</i> – zna daty: I dymitriady (1604–1605 r.), wyprawy Dymitra II Samozwańca (1607–1610 r.), wojny polsko–rosyjskiej (1609–1618 r.), wybrania Michała Romanowa na cara Rosji (1613 r.), rozejmu w Dywilinie (1618 r.),	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Wielka Smuta, lisowczycy</i> – zna daty: Wielkiej Smuty (1598–1613 r.), powstania Wasyla Szujskiego (1606 r.), zdobycia Moskwy przez Polaków (1610 r.), rządów polskich na Kremlu (1610–1612 r.), oblężenia Smoleńska (1633–1634 r.) – charakteryzuje postacie: Dymitra I Samozwańca,	– zna datę antypolskiego powstania Minina i Pożarskiego (1611 r.) – charakteryzuje postacie: Fiodora, Jerzego Mniszcha, Kuźmy Minina, Dymitra Pożarskiego – wyjaśnia, dlaczego polscy magnaci zdecydowali się poprzeć roszczenia kolejnych Dymitrów Samozwańców do	– zna datę rosyjsko-szwedzkiego traktatu w Stołbowie (1617 r.) – charakteryzuje postać Michała Szeina – ocenia polityczne skutki wojen z Moskwą.

			<p>wojny smoleńskiej (1632–1634 r.), pokoju w Polanowie (1634 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Stanisława Żółkiewskiego, Michała Romanowa, Jana Karola Chodkiewicza</p> <p>– wskazuje na mapie ziemie, jakie zdobyła Rzeczpospolita w wyniku rozejmu w Dywilinie i pokoju w Polanowie</p> <p>– omawia przebieg wojen Rzeczypospolitej z Moskwą.</p>	<p>Dymitra II Samozwańca, Borysa Godunowa, Wasyla Szujskiego, Aleksandra Józefa Lisowskiego</p> <p>– omawia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu wewnętrznego w państwie moskiewskim</p> <p>– charakteryzuje rządy Dymitra I Samozwańca i ich skutki</p> <p>– charakteryzuje polskie rządy na Kremlu i reakcję Rosjan</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Władystaw Waza nie objął władzy w Rosji.</p>	<p>tronu moskiewskiego</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w zmaganiach z Rosją odegrali lisowczycy.</p>	
3. Kozaczyzna i konflikty z Turcją	– Turcja i księstwa naddunajskie – najazdy	– zna daty: bitwy pod Cecorą (1620 r.), bitwy pod Chocimiem (1621	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kozaczyzna, Dzikie</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pokój hetmański, Sicz,</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kondominium,</i>	– zna daty: bitwy pod Bukowem (1600), bitew pod Sasowym Rogiem (1612 r., 1633 r.)

	<p>tatarskie na Rzeczpospolitą ich skutki – polskie wyprawy na Mołdawię – narodziny Kozaczyzny – rejestr i pierwsze powstania kozackie – wojna z Turcją: klęska pod Cecorą i oblężenie Chocimia – plany kolejnej wojny z Turcją i ich konsekwencje</p>	<p>r.) – omawia przyczyny i skutki wojny z Turcją (1620–1621 r.).</p>	<p><i>Pola (Zaporoże, Niż), ataman, pokój w Chocimiu</i> – zna daty: pokoju w Chocimiu (1621 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Zamojskiego, Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza – wskazuje na mapie obszary zamieszkiwane przez Kozaków, terytoria sporne Rzeczypospolitej i Turcji w XVII w. – charakteryzuje organizację wewnętrzną Kozaczyzny – wyjaśnia, jakie skutki dla Rzeczypospolitej miały najazdy tatarskie – omawia</p>	<p><i>tabor, rejestr, czambuł</i> – zna daty: wyprawy Jana Zamojskiego na Mołdawię (1595 r.) – charakteryzuje postacie: Piotra Konaszewicza-Sahajdacznego, Stanisława Koniecpolskiego – omawia przyczyny, przebieg i skutki interwencji polskich magnatów w Mołdawii – omawia wpływ problemu tatarskiego na politykę zagraniczną i wewnętrzną Rzeczypospolitej w I poł. XVII w. – omawia geopolityczne położenie Ukrainy i jego wpływ na życie codzienne jej</p>	<p><i>traktat w Buszy,</i> – zna daty: układu w Chocimiu (1612 r.), traktatu w Buszy (1617 r.), powstania Kosińskiego (1591–1593 r.), powstania Nalewajki (1595–1596 r.) – charakteryzuje postacie: Jeremiego Mohyły, Szymona Mohyły, Krzysztofa Kosińskiego, Semena Nalewajki, Mehmeda Abazy – omawia relacje między Rzeczpospolitą a Mołdawią w końcu XVI w.</p>	<p>– charakteryzuje postacie: Michała Walecznego, Samuela Koreckiego, Michała Wiśniowieckiego – ocenia politykę Rzeczypospolitej wobec Kozaków.</p>
--	---	--	--	---	---	--

			<p>przyczyny i skutki powstań kozackich w końcu XVI w.</p> <p>– omawia przebieg wojny z Turcją (1620–1621 r.)</p> <p>– omawia stosunki polsko-tureckie w latach 30. i 40. XVII w.</p>	<p>mieszkańców</p> <p>– wyjaśnia, jaką funkcję pełnił rejestr kozacki</p> <p>– charakteryzuje okres sukcesów kozackich w pocz. XVII w. i jego znaczenie dla Rzeczypospolitej.</p>		
4. Powstanie Chmielnickiego	<p>– problem kozacki w I poł. XVII w.</p> <p>– wojsko zaporoskie i jego militarne znaczenie</p> <p>– przyczyny powstania Chmielnickiego</p> <p>– wybuch powstania na Ukrainie</p> <p>– walki w latach 1649–1653</p> <p>– Moskwa i Kozacy</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>wojsko zaporoskie</i></p> <p>– zna daty: powstania Chmielnickiego (1648–1655 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Bohdana Chmielnickiego, Jana Kazimierza Wazę</p> <p>– charakteryzuje przyczyny powstania Chmielnickiego.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>układ w Perejasławiu, unia w Hadziaczu, księstwo ruskie, rozejm w Andruszowie</i></p> <p>– zna daty: bitwy nad Żółtymi Wodami, pod Korsuniem i Piławcami (1648 r.), obrony Zbaraża (1649 r.), bitwy pod Beresteczkiem (1651 r.), układu w Perejasławiu (1654 r.), unii w Hadziaczu (1658</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ukraińscy królewicze, ugoda zborowska, ugoda w Białej Cerkwi</i></p> <p>– zna daty: ugody zborowskiej (1649 r.), ugody w Białej Cerkwi (1651 r.), bitwy pod Batohem (1652 r.), bitwy pod Żwańcem (1653 r.), bitwy pod Ochmatowem (1655 r.), bitew pod Połonką i Cudnowem (1660 r.)</p>	<p>– zna daty: powstania Pawluka (1637 r.), powstania Kostki-Napierskiego (1651 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Pawła Pawluka, Mikołaja Potockiego, Stefana Potockiego, Jerzego Ossolińskiego, Adama Kisiela, Aleksandra Kostki-Napierskiego, Marcina Kalinowskiego</p> <p>– przedstawia</p>	<p>– zna daty: powstania Sulimy (1635 r.), powstania Ostrianicy i Huni (1638 r.), bitwy pod Szepielewiczami (1654 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Iwana Sulimy, Jurija Chmielnickiego</p> <p>– omawia powstania kozackie z I poł. XVII w.</p> <p>– przedstawia i ocenia postawy Polaków wobec powstania Chmielnickiego</p> <p>– ocenia konsekwencje przymierza kozacko-rosyjskiego</p> <p>– ocenia znaczenie unii w Hadziaczu dla stosunków polsko-kozackich.</p>

			<p>r.), rozejmu w Andruszowie (1667 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Jeremiego Wiśniowieckiego, Iwana Wyhowskiego</p> <p>– wskazuje na mapie obszary objęte powstaniem Chmielnickiego, ziemie przyłączone do Rosji po rozejmie w Andruszowie</p> <p>– omawia okoliczności wybuchu powstania Chmielnickiego</p> <p>– omawia przebieg działań militarnych przeciwko Kozakom po elekcji Jana Kazimierza Wazy</p> <p>– przedstawia postanowienia unii</p>	<p>– charakteryzuje postacie: Tuhajbeja, Janusza Radziwiłła</p> <p>– wyjaśnia wpływ problemu rejestru na stosunki polsko-kozackie</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Kozacy sprzymierzyli się z Rosją</p> <p>– omawia przebieg i skutki wojny z Rosją o Ukrainę.</p>	<p>organizację i znaczenie militarne wojska zaporoskiego</p> <p>– opisuje proces budzenia się świadomości etnicznej Kozaków zaporoskich w XVI i XVII w.</p>	
--	--	--	--	---	---	--

			w Hadziaczu.			
5. Potop szwedzki	<ul style="list-style-type: none"> – przyczyny najazdu szwedzkiego – początek potopu szwedzkiego – wojna o wyzwolenie Rzeczypospolitej – zmiana sytuacji międzynarodowej Rzeczypospolitej – traktat rozbiorowy w Radnot i jego konsekwencje – koniec wojny i pokój w Oliwie – zmiany w polskiej armii – prześladowania protestantów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>potop szwedzki</i> – zna daty: potopu szwedzkiego (1655–1660 r.), pokoju w Oliwie (1660 r.) – charakteryzuje postać Jana Kazimierza Wazy – omawia przyczyny najazdu szwedzkiego – przedstawia postanowienia pokoju oliwskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wojna podjazdowa, traktat w Radnot, układy welawsko-bydgoskie, pokój oliwski</i> – zna daty: obrony Jasnej Góry (1655 r.), klęski pod Gołębkiem (1656 r.), bitwy pod Warką (1656 r.), traktatu w Radnot (1656 r.), układów welawsko-bydgoskich (1657 r.) – charakteryzuje postacie: Karola X Gustawa, Stefana Czarnieckiego, Augustyna Kordeckiego – charakteryzuje działania wojenne w czasie potopu szwedzkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>dominium Maris Baltici, regimentarz, śluby lwowskie</i> – zna daty: kapitulacji pod Ujściem i w Kiejdanach (1655 r.), konfederacji w Tyszowcach i łańcucie (1655 r.), ślubów lwowskich Jana Kazimierza (1656 r.), bitwy pod Prostkami (1656 r.), wygnania arian z Polski (1658 r.) – charakteryzuje postacie: Hieronima Radziejowskiego, Janusza Radziwiłła, Wincentego Gosiewskiego – wskazuje na mapie główne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>traktat wileński</i> – zna daty: układu szwedzko-brandenburskiego (1656 r.), rozejmu w Niemieży (1656 r.) – charakteryzuje postacie: Krzysztofa Opalińskiego, Andrzeja Karola Grudzińskiego, Fryderyka Wilhelma, Jerzego II Rakoczego – przedstawia zmiany w polskiej armii XVII w. – charakteryzuje sytuację międzynarodową Rzeczypospolitej przed potopem szwedzkim i w jego czasie. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia i ocenia postawy magnatów w obliczu zagrożenia państwowości polskiej – ocenia postawy Polaków i króla Jana Kazimierza w czasie potopu szwedzkiego.

			<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego obrona Jasnej Góry stała się punktem zwrotnym w przebiegu działań wojennych ze Szwecją – przedstawia postawy Polaków i króla Jana Kazimierza w czasie potopu szwedzkiego. 	<ul style="list-style-type: none"> kierunki działań wojsk szwedzkich w 1655 r. – przedstawia przykłady sukcesów oręża polskiego w walce ze Szwedami – opisuje, jakie znaczenie dla państwa polskiego miały traktaty welawsko-bydgoskie – wyjaśnia, dlaczego doszło do prześladowania protestantów i jakie były tego skutki. 		
6. Wojna domowa i król „Piast”	<ul style="list-style-type: none"> – Rzeczpospolita po potopie szwedzkim – plany reform Jana Kazimierza i problem następstwa tronu – rokosz Lubomirskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>liberum veto</i>, <i>pokój w Buczaczu</i> – zna daty: pierwszego <i>liberum veto</i> (1652 r.), traktatu w Buczaczu (1672 r.) – charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: abdykacji Jana Kazimierza (1668 r.), elekcji Michała Korybuta Wiśniowieckiego (1669 r.), wojny z Turcją (1672 r.) – charakteryzuje postać Władysława 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Związek Święcony</i>, <i>Związek Pobożny</i>, <i>malkontenci</i> – zna daty: rokoszu Lubomirskiego (1665–1666 r.), zawarcia Związku 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: bitew pod Braclawiem i Kalnikiem (1671 r.), konfederacji pod Szczebrzeszynom (1673 r.) – charakteryzuje postacie: Filipa Wilhelma, Karola Lotaryńskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę buntu Piotra Doroszenki (1671 r.) – charakteryzuje postać Piotra Doroszenki – ocenia realną możliwość realizacji reform Jana Kazimierza.

	<ul style="list-style-type: none"> – elekcja Michała Korybuta Wiśniowieckiego – konflikt króla z malkontentami – początek konfliktu z Turcją 	<p>postacie: Jana Kazimierza, Michała Korybuta Wiśniowieckiego, Jana Sobieskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przyczyny i skutki wojny z Turcją. 	<p>Sycińskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie zmiany terytorialne po traktacie w Buczaczu – przedstawia sytuację Rzeczypospolitej po potopie szwedzkim – omawia okoliczności objęcia tronu Rzeczypospolitej przez Michała Korybuta Wiśniowieckiego. 	<p>Święconego (1661 r.) i Pobożnego (1662 r.), bitwy pod Mątwami (1666 r.), zdobycia Kamieńca Podolskiego przez Turków (1672 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postać Jerzego Sebastiana Lubomirskiego – charakteryzuje program reform proponowany przez Jana Kazimierza i reakcję szlachty polskiej – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki sporu króla z Jerzym Sebastianem Lubomirskim. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia wpływ konfliktu króla Jana Kazimierza z opozycją magnacką na funkcjonowanie państwa – przedstawia konflikt króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego ze stronnictwem profrancuskim – omawia zmiany w polskiej polityce zagranicznej i ich wpływ na funkcjonowanie Rzeczypospolitej. 	
7. Rządy Jana III Sobieskiego	<ul style="list-style-type: none"> – elekcja Jana III Sobieskiego – wojna z Turcją; pokój w Żurawnie – polityka zagraniczna Jana 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>odsiecz wiedeńska</i> – zna datę bitwy pod Wiedniem (1683 r.) – charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Święta Liga, pokój Grzymułtowskiego, pokój w Karłowicach</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>wielki wezyr</i> – zna daty: bitwy pod Żurawnem (1676 r.), rozejmu w Żurawnie (1676 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: oblężenia Trembowli (1676 r.), traktatu w Jaworowie (1675 r.), sojuszu polsko-habsburskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę antyhabsburskiego powstania na Węgrzech (1682 r.) – charakteryzuje postać Imre Thököly’ego – ocenia skutki

	<p>III Sobieskiego – zmiany sojuszków i ich konsekwencje – bitwa pod Wiedniem i jej znaczenie – zakończenie walk z Turcją – ostatnie lata panowania Jana III Sobieskiego</p>	<p>postać Jana III Sobieskiego – przedstawia przyczyny i skutki odsieczy wiedeńskiej.</p>	<p>– zna daty: bitwy pod Chocimiem (1673 r.), elekcji Jana III Sobieskiego (1674 r.), wojny z Turcją (1674–1676 r.), bitwy pod Parkanami (1683 r.), utworzenia Świętej Ligi (1684 r.), pokoju Grzymałtowskiego (1686 r.), pokoju w Karłowicach (1699 r.) – charakteryzuje postaci: Leopolda I Habsburga, Kara Mustafy, Marii Kazimiery – wskazuje na mapie obszary, które utraciła Turcja na rzecz Rzeczypospolitej w wyniku podpisania pokoju w Karłowicach – omawia przyczyny, przebieg</p>	<p>r.) – charakteryzuje postać Karola Lotaryńskiego – wskazuje na mapie obszary, które utraciła Turcja na rzecz cesarstwa i Wenecji w wyniku podpisania pokoju w Karłowicach – opisuje okoliczności objęcia tronu przez Jana III Sobieskiego – omawia reformy wojskowe Jana III Sobieskiego – charakteryzuje skutki przejścia Sobieskiego do obozu prohabsburskiego – omawia działalność Świętej Ligi i jej skutki dla Rzeczypospolitej.</p>	<p>(1683 r.) – charakteryzuje postaci: Filipa Burbona (Wielkiego Kondeusza), Dymitra Wiśniowieckiego, Stanisława Jabłonowskiego – omawia wpływ sytuacji międzynarodowej na politykę zagraniczną Jana III Sobieskiego – charakteryzuje politykę Sobieskiego wobec Brandemburgii, Rosji i Turcji – przedstawia ostatnie lata panowania Jana III Sobieskiego.</p>	<p>zaangażowania Rzeczypospolitej w działalność Świętej Ligi.</p>
--	--	--	--	--	--	---

			<p>i skutki wojny z Turcją (1674–1676 r.)</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla Europy miało zwycięstwo pod Wiedniem.</p>			
8. Kryzys Rzeczypospolitej	<p>– zniszczenia wojenne</p> <p>– społeczne skutki wojen</p> <p>– wzrost roli magnaterii</p> <p>– przemiany ustrojowe i polska skarbowość</p> <p>– sytuacja wyznaniowa w XVII w.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>oligarchia magnacka</i></p> <p>– charakteryzuje przejawy wpływu magnaterii na życie polityczne i gospodarcze Rzeczypospolitej w XVII w.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>latyfundia magnackie, klientela magnacka</i></p> <p>– omawia zniszczenia wojenne i grabieże po wielkich wojnach XVII w.</p> <p>– charakteryzuje społeczne skutki wojen</p> <p>– wyjaśnia, jakie były przyczyny wzrostu znaczenia magnaterii w drugiej połowie XVII w.</p> <p>– omawia proces oligarchizacji życia</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>przymus propinacyjny, rządy sejmikowe, podatek podymny, podatek pogłówny, kwarta, łanowe, hiberna, apostazja</i></p> <p>– przedstawia skutki wielkich wojen dla gospodarki miejskiej w Rzeczypospolitej</p> <p>– omawia położenie gospodarcze szlachty w XVII w. i jej działania na rzecz zwiększenia swoich dochodów</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>egzulanci</i></p> <p>– omawia wpływ kryzysu europejskiego w XVII w. na sytuację gospodarczą Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia wpływ egzulantów na politykę państwa</p> <p>– omawia politykę skarbową w Rzeczypospolitej XVII w.</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał konflikt między unitami i dyzunitami</p> <p>– opisuje relacje</p>	<p>– ocenia wpływ wojen XVII w. na przemiany ustrojowe, gospodarcze, społeczne i wyznaniowe w Rzeczypospolitej.</p>

			gospodarczego i politycznego Rzeczypospolitej.	– wyjaśnia, na czym polegały rządy sejmikowe – charakteryzuje położenie protestantów w Rzeczypospolitej w XVII w.	między wyznaniem na ziemiach Rzeczypospolitej.	
9. Barok i sarmatyzm	– początki baroku w Polsce – architektura barokowa w Polsce – rzeźba i malarstwo – kultura barokowa na dworach magnackich – literatura barokowa – nauka i oświata w XVII-wiecznej Rzeczypospolitej – sarmatyzm i jego cechy charakterystyczne	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sarmatyzm, złota wolność szlachecka, przedmurze chrześcijaństwa</i> – zna czas trwania baroku w Rzeczypospolitej (k. XVI – poł. XVIII w.) – opisuje cechy charakterystyczne sarmatyzmu.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ksenofobia, orientalizacja</i> – charakteryzuje postacie: Jana Andrzeja Morsztyna, Jana Heweliusza, Jana Chryzostoma Paska – wyjaśnia, jakie funkcje ideowe pełniła sztuka baroku – omawia cechy charakterystyczne barokowej architektury sakralnej w Polsce – przedstawia rozwój	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>przedstawienia funeralne, silva rerum, makaronizmy, szlachcic-sybaryta</i> – charakteryzuje postacie: Mikołaja Zebrzydowskiego, Tomasza Dolabelli, Stanisława Herakliusza Lubomirskiego – przedstawia wpływ potrydenckiej reformy kościoła na kulturę i naukę baroku w Rzeczypospolitej	– charakteryzuje postacie: Macieja Kazimierza Sarbiewskiego, Daniela Naborowskiego, Samuela Twardowskiego, Wacława Potockiego, Jana Brożka – przedstawia wpływ wielkich wojen XVII w. na rozwój kultury i sztuki epoki baroku – przedstawia rozwój nauki w dobie baroku – przedstawia przyczyny i przejawy spadku	– charakteryzuje postacie: Giovanniego Trevano, Matteo Castellego, Peetera Danckersa de Rija, Daniela Schultza, Anny Stanisławskiej, Wespazjana Kochowskiego, Zbigniewa Morsztyna, Jana Szczęsnego Herburta, Kaspra Niesieckiego – charakteryzuje i ocenia wkład polskiego baroku do kultury Europy XVII i początków XVIII w.

			<p>budownictwa świeckiego epoki baroku na przykładzie rezydencji królewskich i magnackich</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała orientalizacja kultury i obyczajów polskich w XVII w.</p>	<p>– omawia osiągnięcia literatury polskiego baroku</p> <p>– opisuje cechy charakterystyczne rzeźby i malarstwa polskiego baroku</p> <p>– przedstawia genezę ideologii sarmackiej</p> <p>– omawia wpływ ideologii sarmatyzmu na styl życia i obyczajowość szlachty polskiej.</p>	<p>poziomu nauczania w polskich szkołach XVII w.</p>	
9 godzin						
OŚWIECENIE W EUROPIE I W POLSCE						
1. Gospodarka i społeczeństwo w XVIII wieku	<p>– eksplozja demograficzna w Europie</p> <p>– rewolucja agrarna</p> <p>– rewolucja przemysłowa w Anglii</p> <p>– skutki społeczne i gospodarcze</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>eksplozja demograficzna, rewolucja przemysłowa</i></p> <p>– omawia społeczne i gospodarcze skutki rewolucji</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>plodozmian intensywny, rewolucja agrarna, maszyna parowa, klasa robotnicza, liberalizm gospodarczy, wolny rynek, wolna</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>fizjokratyzm, leseferyzm</i></p> <p>– charakteryzuje postać François Quesnaya</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne eksplozji</p>	<p>– charakteryzuje postacie: Edwarda Jennera, Johna Kaya, Jamesa Hargreavesa, Richarda Arkwrighta</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozwoju medycyny miało odkrycie</p>	<p>– ocenia gospodarcze i społeczne skutki rewolucji przemysłowej.</p>

	<p>rewolucji przemysłowej – nowe koncepcje ekonomiczne</p>	<p>przemysłowej.</p>	<p><i>konkurencja, gospodarka wolnorynkowa</i> – zna datę skonstruowania maszyny parowej (1769 r.) – charakteryzuje postacie: Jamesa Watta, Adama Smitha – wskazuje na mapie najbardziej rozwinięte gospodarczo państwa XVIII-wiecznej Europy – omawia przyczyny eksplozji demograficznej w Europie i jej koloniach w XVIII w. – wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozwoju przemysłu miało wynalezienie maszyny parowej – charakteryzuje klasę robotniczą w</p>	<p>demograficznej w Europie i jej koloniach w XVIII w. – omawia cechy charakterystyczne rewolucji agrarnej i jej skutki – przedstawia uwarunkowania rewolucji przemysłowej – omawia wpływ wynalazków na zmiany w przemyśle włókienniczym – opisuje przemiany w hutnictwie i metalurgii – omawia nowe idee ekonomiczne stworzone w XVIII w.</p>	<p>dokonane przez Edwarda Jennera – wymienia najważniejsze wynalazki związane z rewolucją przemysłową.</p>	
--	--	----------------------	---	--	--	--

			XVIII w.			
2. Oświecenie	<ul style="list-style-type: none"> – wiek XVIII – stulecie rozumu – filozofia i myśl społeczno-polityczna oświecenia – <i>Wielka encyklopedia francuska</i> i jej znaczenie – rozwój nauki – rozwój edukacji i ośrodków naukowych – literatura oświeceniowa – rokoko i klasycyzm 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>oświecenie, trójpodział władzy, umowa społeczna</i> – zna czas trwania oświecenia (XVIII w.) – charakteryzuje postacie: Karola Monteskiusza, Jeana-Jacques’a Rousseau – omawia teorie trójpodziału władzy i umowy społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>prawa naturalne, encyklopedyści, krytycyzm, sentymentalizm, klasycyzm</i> – charakteryzuje postacie: Johna Locke’a, Woltera, Denisa Diderota, Immanuela Kanta, Isaaca Newtona, Wolfganga Amadeusza Mozarta – wskazuje na mapie państwa, w których najwcześniej zaczęły upowszechniać się idee oświecenia – przedstawia genezę oświecenia – omawia myśl społeczno-polityczną 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>koncepcja wolności, deizm, ateizm, teoria poznania, szkoły specjalistyczne, akademie naukowe, salony kulturalne, łoża masońskie, rokoko, teatr narodowy</i> – zna datę rozwiązania zakonu jezuitów (1773 r.) – charakteryzuje postacie: Benjamina Franklina, braci Montgolfier – wyjaśnia wpływ idei oświecenia na wierzenia religijne i dogmaty kościelne – charakteryzuje wiodące kierunki filozoficzne oświecenia 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Antoine’a Lavoisiera, Karola Linneusza, Alessandra Volty, Jamesa Cooka, Daniela Defoe, Jonathana Swifta, Jacques’a Louisa Davida, Josepha Haydna – omawia osiągnięcia w dziedzinie nauk ścisłych, przyrodniczych i geograficznych. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postać Laurence’a Sterne’a – ocenia wpływ filozofii i myśli społeczno-politycznej oświecenia na współczesne systemy polityczne.

			<p>oświecenia</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaką rolę w okresie oświecenia odegrała <i>Wielka encyklopedia francuska</i> – omawia oświeceniowe reformy systemu edukacji – omawia główne kierunki w rozwoju literatury oświeceniowej – przedstawia cechy charakterystyczne architektury i sztuki klasycyzmu. 	<ul style="list-style-type: none"> – na wybranych przykładach omawia wpływ oświeceniowej nauki na rozwój przemysłu i życie codzienne – wyjaśnia, jakie funkcje pełniły w XVIII w. salony kulturalne – wyjaśnia, jaką rolę odgrywały w XVIII w. loże masońskie – przedstawia sposoby propagowania wiedzy i nowych idei w czasach oświecenia. 		
3. Budowa imperium rosyjskiego	<ul style="list-style-type: none"> – Rosja a Europa w XVII w. – początki rządów Piotra I – reformy Piotra I – wielka wojna północna i jej następstwa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>absolutyzm</i> – charakteryzuje postacie: Piotra I Wielkiego, Katarzyny II Wielkiej – charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Senat Rządzący, gubernia, wielka wojna północna, pokój w Nystad, wojna siedmioletnia</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wielkie poselstwo, tabela rang, przymus szkolny, imperator Wszechrosji, Rada Cesarska</i> – wyjaśnia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia uwarunkowania zmiany wizerunku Rosji w XVII w. – przedstawia reformy w wojsku rosyjskim – charakteryzuje politykę 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje i ocenia politykę wewnętrzną i zagraniczną Piotra I oraz Katarzyny II.

	<ul style="list-style-type: none"> – walka o władzę w Rosji po śmierci Piotra I – rządy Katarzyny II – powstanie rosyjskiego mocarstwa 	<p>zmiany w ustroju państwa i systemie administracyjnym przeprowadzone przez Piotra I.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wielkiej wojny północnej (1700–1721 r.), pokoju w Nystad (1721 r.), wojny siedmioletniej (1756–1763 r.) – wskazuje na mapie obszary w Europie zajęte przez Piotra I i Katarzynę II – przedstawia reformy obyczajowe Piotra I – omawia przyczyny, przebieg i skutki wielkiej wojny północnej – omawia politykę wewnętrzną Katarzyny II – przedstawia kierunki ekspansji zewnętrznej Rosji za panowania Katarzyny II. 	<p>przyczyny wysłania wielkiego poselstwa (1697 r.), ustanowienia Senatu Rządzącego (1711 r.), bitwy pod Narwą (1700 r.), bitwy pod Połtawą (1709 r.), przyjęcia przez Piotra I tytułu imperatora Wszechrosji (1721 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Karola XII, Elżbiety I, Fryderyka II – wyjaśnia wpływ wielkiego poselstwa na przemiany w państwie rosyjskim – omawia przemiany, jakie z inicjatywy Piotra I zaszły w stanie szlacheckim. 	<p>wyznaniową Piotra I</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia rywalizację o władzę w Rosji po śmierci Piotra I – wyjaśnia, na czym polegała europeizacja Rosji. 	
4. Absolutyzm oświecony w Prusach i w	<ul style="list-style-type: none"> – absolutyzm oświecony – budowa potęgi 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>absolutyzm</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „<i>król-</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wojna o</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia panowanie Fryderyka II oraz Józefa II jako władców oświeconych.

<p>Austrii</p>	<p>Prus – absolutyzm oświecony Fryderyka II – Austria w czasie wielkich wojen – wojna siedmioletnia – reformy Marii Teresy i Józefa II w Austrii</p>	<p><i>oświecony</i> – charakteryzuje postacie: Fryderyka Wilhelma I, Józefa II – omawia założenia idei absolutyzmu oświeceniowego.</p>	<p><i>laicyzacja, wojny śląskie, wojna siedmioletnia (III wojna śląska), państwo policyjne, józefinizm</i> – zna daty: koronacji Fryderyka I (1701 r.), wojen śląskich (1740–1742 r.; 1744–1745 r.), wojny siedmioletniej (1756–1763 r.) – charakteryzuje postacie: Fryderyka I, Marii Teresy – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Hohenzollernów miało uzyskanie korony królewskiej – omawia reformy wojskowe Fryderyka Wilhelma I i ich wpływ na funkcjonowanie państwa – charakteryzuje</p>	<p><i>filozof”, „pierwszy sługa państwa”, sankcja pragmatyczna, Rada Państwa, patent tolerancyjny</i> – zna daty: sankcji pragmatycznej (1713 r.), pokoju w Hubertusburgu (1763 r.), patentu tolerancyjnego (1781 r.), reform chłopskich Józefa II (1781–1785 r.) – wskazuje na mapie obszary włączone do państwa pruskiego w I poł. XVIII w., granice państwa habsburskiego w II poł. XVIII w. – charakteryzuje rządy Fryderyka I – omawia zaangażowanie Austrii w politykę międzynarodową w I poł. XVIII w.</p>	<p><i>sukcesję hiszpańską, wojna o sukcesję austriacką, odwrócenie przymierzy</i> – zna daty: wprowadzenia obowiązku szkolnego w Prusach (1763 r.), wojny o sukcesję hiszpańską (1701–1714 r.), wojny o sukcesję austriacką (1740–1748 r.) – charakteryzuje postacie: Fryderyka II, Filipa V Burbona, Karola VI – przedstawia zmiany w relacjach austriacko-pruskich w I poł. XVIII w. – porównuje reformy w Prusach i Austrii w II poł. XVIII w. – charakteryzuje rolę Prus i Austrii w</p>	
----------------	--	--	---	---	--	--

			<p>reformy wewnętrzne Fryderyka II</p> <p>– opisuje reformy wewnętrzne Józefa II</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki wojny siedmioletniej.</p>	<p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach Maria Teresa objęła tron Austrii</p> <p>– omawia reformy wewnętrzne Marii Teresy.</p>	<p>konfliktach zbrojnych w Europie w latach 1700–1763.</p>	
<p>5. Rzeczpospolita w pierwszej połowie XVIII wieku</p>	<p>– pierwsze lata unii polsko-saskiej</p> <p>– Rzeczpospolita w czasie wojny północnej</p> <p>– ostatnie lata rządów Augusta II</p> <p>– wojna o sukcesję polską</p> <p>– polityczna anarchia i próby reform w czasach Augusta III</p> <p>– reformy oświaty i ożywienie gospodarcze w</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Familia, Collegium Nobilium</i></p> <p>– zna datę założenia Collegium Nobilium (1740 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Augusta II Mocnego, Stanisława Konarskiego</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne panowania Augusta II i Augusta III.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sejm niemy, wojna o sukcesję polską, pijarzy</i></p> <p>– zna daty: elekcji Augusta II Mocnego (1696 r.), wielkiej wojny północnej (1700–1721 r.), sejmu niemego (1717 r.), wojny o sukcesję polską (1733–1736 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Stanisława Leszczyńskiego,</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>republikańskie, sejm pacyfikacyjny, facje magnackie</i></p> <p>– zna daty: elekcji Stanisława Leszczyńskiego (1704 r.), konfederacji sandomierskiej (1704 r.), konfederacji tarnogrodzkiej (1715 r.), konfederacji w Dzikowie (1734 r.), sejmu pacyfikacyjnego</p>	<p>– zna daty: bitwy pod Kliszowem (1702 r.), konfederacji w Warszawie (1704 r.), zamieszek religijnych w Toruniu (1724 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Henryka Brühla, Jerzego Mniszcha</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrał Piotr I w sporze między Augustem II i szlachtą.</p>	<p>– ocenia programy reform Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w.</p>

	Polsce		<p>Augusta III</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie terytorium Saksonii – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do unii polsko-saskiej – przedstawia okoliczności, w jakich Rzeczpospolita została wplątana w wielką wojnę północną – opisuje przebieg i skutki wojny o sukcesję polską – omawia wpływ myśli oświeceniowej na reformy oświaty w Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w.	<p>(1736 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Karola XII, Piotra I – wyjaśnia, co różniło Rzeczpospolitą i Saksonię pod względem politycznym, społecznym i ekonomicznym – przedstawia przebieg wielkiej wojny północnej na ziemiach polskich – omawia przebieg i skutki rywalizacji między Augustem II a Stanisławem Leszczyńskim i ich zwolennikami – charakteryzuje sytuację wewnętrzną w Rzeczypospolitej u schyłku panowania Augusta II – omawia proces narastania anarchii		
--	--------	--	---	---	--	--

				wewnętrznej za panowania Augusta III.		
6. Pierwsze lata rządów Stanisława Augusta	<ul style="list-style-type: none"> – elekcja Stanisława Augusta Poniatowskiego i pierwsze reformy – sprawa dysydentów i prawa kardynalne – konfederacja barska – przyczyny, przebieg, skutki i ocena – I rozbiór Polski – sejm rozbiorowy i jego reformy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>konfederacja barska, Komisja Edukacji Narodowej</i> – zna daty: elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764 r.), konfederacji barskiej (1768–1772 r.), I rozbioru Polski (1772 r.), powołania Komisji Edukacji Narodowej (1773 r.) – charakteryzuje postać Stanisława Augusta Poniatowskiego – wskazuje na mapie obszary utracone przez Rzeczpospolitą na 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Szkoła Rycerska, prawa kardynalne, walka partyzancka, Rada Nieustająca</i> – zna daty: założenia Szkoły Rycerskiej (1765 r.), uchwalenia praw kardynalnych (1768 r.), sejm rozbiorowego (1773–1775 r.), powołania Rady Nieustającej (1775 r.) – charakteryzuje postacie: Katarzyny II, Kazimierza Pułaskiego, Tadeusza Rejtana – omawia okoliczności elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sejm repninowski, generalność</i> – zna daty: sejm konwokacyjny (1764 r.), sejm repninowski (1797–1798 r.), powołania generalności (1769 r.) – charakteryzuje postacie: Kajetana Sołtyka, Mikołaja Repnina – przedstawia reformy sejm konwokacyjny i pierwszych lat panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego – przedstawia przebieg konfederacji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>koliszczyzna, zasada równowagi sił</i> – charakteryzuje postacie: Michała Fryderyka Czartoryskiego, Wacława Rzewuskiego, Karola Radziwiłła, Adama Ponińskiego – wyjaśnia okoliczności, w jakich doszło do interwencji rosyjskiej w Rzeczypospolitej w 1767 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postanowienia sejmu repninowskiego – ocenia działania konfederatów barskich – ocenia wpływ decyzji sejmu rozbiorowego na funkcjonowanie państwa polskiego.

		<p>rzecz Austrii, Rosji i Prus w 1772 r.</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki konfederacji barskiej.</p>	<p>– wyjaśnia wpływ praw kardynalnych na funkcjonowanie Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia postanowienia traktatu rozbiorowego z 1772 r.</p> <p>– omawia decyzje sejmu rozbiorowego.</p>	<p>barskiej</p> <p>– omawia okoliczności podpisania I rozbioru Polski.</p>		
<p>7. Oświecenie w Rzeczypospolitej</p>	<p>– początki oświecenia w Polsce</p> <p>– mecenat Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– architektura i sztuka polskiego oświecenia</p> <p>– literatura oświeceniowa</p> <p>– edukacja i nauka</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>oświecenie stanisławowskie</i></p> <p>– zna czas oświecenia w Polsce (lata 30. XVIII w. – k. XVIII w.) oraz datę powstania Collegium Nobilium (1740 r.)</p> <p>– charakteryzuje postać Stanisława Konarskiego</p> <p>– charakteryzuje osiągnięcia architektury i sztuki</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>obiady czwartkowe, Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych</i></p> <p>– charakteryzuje postacie: Ignacego Krasickiego, Hugona Kołłątaja</p> <p>– omawia rolę mecenatu Stanisława Augusta Poniatowskiego w propagowaniu idei oświecenia</p> <p>– charakteryzuje</p>	<p>– zna datę założenia Biblioteki Załuskich (1747 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Józefa i Andrzeja Załuskich, Marcella Bacciarellego, Bernarda Belotta (Canaletta), Juliana Ursyna Niemcewicza, Ignacego Potockiego, Adama Kazimierza Czartoryskiego</p> <p>– przedstawia początki</p>	<p>– charakteryzuje postacie: Franciszka Bohomolca, Adama Naruszewicza, Domenica Merliniego, Jana Piotra Norblina, Franciszka Karpińskiego, Izabeli Czartoryskiej, Jana i Jędrzeja Śniadeckich, Marcina Poczobutta–Odlanickiego,</p> <p>– omawia</p>	<p>– charakteryzuje postacie: Stanisława Trembeckiego, Franciszka Salezego Jezierskiego, Franciszka Pincka, Franciszka Smuglewicza, Zygmunta Vogła, Samuela Chróścikowskiego, Krzysztofa Kluka</p> <p>– ocenia wpływ Stanisława Augusta Poniatowskiego na rozwój kultury i sztuki oświecenia w Polsce.</p>

		polskiego klasycyzmu.	przemiany w polskiej edukacji w XVIII w. i ocenia ich znaczenie.	oświecenia w Polsce – na wybranych przykładach wyjaśnia, jakie cele przyświecały polskiej literaturze oświeceniowej.	osiągnięcia nauki polskiej w epoce oświecenia.	
7 godzin						
ŚWIAT I RZECZPOSPOLITA W KOŃCU XVIII WIEKU						
1. Rewolucja amerykańska	– kolonizacja Ameryki Północnej – konflikt między osadnikami a metropolią – wojna o niepodległość – ustrój Stanów Zjednoczonych	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Deklaracja niepodległości, państwo federacyjne</i> – zna daty: <i>Deklaracji niepodległości</i> (4 VII 1776 r.), konstytucji Stanów Zjednoczonych (1787 r.) – charakteryzuje postać Jerzego Waszyngtona – wyjaśnia, dlaczego mieszkańcy kolonii	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>metropolia, „bostońskie picie herbaty”, pokój w Wersalu, konstytucja Stanów Zjednoczonych, Kongres, Izba Reprezentantów, Senat, prezydent, Karta Praw, republikanie, demokraci</i> – zna daty: „bostońskiego picia herbaty” (1773 r.), wojny o niepodległość	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>opłaty stemplowe, ustawa o herbacie, Armia Kontynentalna, procedura impeachmentu, Sąd Najwyższy</i> – zna daty: uchwały o tzw. ustawach stemplowych (1765 r.), ustawy o herbacie (1773 r.), bitwy pod Lexington (1775 r.), bitwy pod Saratogą (1777 r.), bitwy pod Yorktown (1781 r.) – charakteryzuje	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Synowie Wolności, federaliści, separatyści</i> – zna daty: przybycia tzw. ojców pielgrzymów do Ameryki Pn. (1620 r.), zajęcia posiadłości francuskich w Ameryce Pn. przez Anglików (1756–1763 r.), I Kongresu Kontynentalnego (1774 r.), II Kongresu Kontynentalnego	– zna datę bitwy pod Bunker Hill (1775 r.) – charakteryzuje postać Wilhelma von Steubena – ocenia działalność Synów Wolności.

		<p>angielskich chcieli niezależnić się od metropolii</p> <p>– omawia skutki wojny o niepodległość kolonii angielskich w Ameryce Pn.</p>	<p>kolonii angielskich w Ameryce Pn. (1775–1783 r.), pokoju w Wersalu (1783 r.), Karty Praw (1791 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Tadeusza Kościuszki, Kazimierza Pułaskiego, Beniamina Franklina</p> <p>– wskazuje na mapie zasięg terytorialny kolonii angielskich w Ameryce Pn. na początku XVIII w.</p> <p>– charakteryzuje rozwój osadnictwa angielskiego w Ameryce Pn.</p> <p>– przedstawia argumenty polityczne i ekonomiczne wysuwane przez kolonistów na rzecz uzyskania</p>	<p>postać Thomasa Jeffersona</p> <p>– wskazuje na mapie obszary przyłączone do kolonii angielskich w wyniku wojny siedmioletniej</p> <p>– omawia podział kolonialny Ameryki Pn. w XVII i pocz. XVIII w.</p> <p>– omawia organizację i gospodarkę kolonii angielskich w Ameryce Pn.</p> <p>– przedstawia rolę Bostonu w konflikcie kolonii z metropolią</p> <p>– omawia przebieg wojny o niepodległość kolonii angielskich</p> <p>– na wybranych przykładach przedstawia udział Europejczyków w wojnie o</p>	<p>(1775 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Jerzego III, Thomasa Paine’a, Marie Josepha de La Fayette’a</p> <p>– przedstawia rdzennych mieszkańców Ameryki Pn. i ich położenie</p> <p>– opisuje politykę Wielkiej Brytanii wobec kolonii w Ameryce Pn.</p> <p>– porównuje siły zbrojne kolonistów z wojskami brytyjskimi</p> <p>– przedstawia spory o ustrój Stanów Zjednoczonych.</p>	
--	--	---	---	---	---	--

			<p>niepodległości – charakteryzuje ustrój Stanów Zjednoczonych w świetle konstytucji 1787 r. – wyjaśnia, jakie znaczenie dla obywateli Stanów Zjednoczonych miała Karta Praw.</p>	niepodległość kolonii angielskich.		
2. Wybuch rewolucji we Francji	<p>– Francja Ludwika XVI – Stany Generalne i ich rola – rewolucja ludowa – zmiana ustroju we Francji – wprowadzenie monarchii konstytucyjnej – rewolucja burżuazyjna</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Deklaracja praw człowieka i obywatela, monarchia konstytucyjna, Wielka Rewolucja Francuska</i> – zna daty: Wielkiej Rewolucji Francuskiej (1789–1791 r.), <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i> (VIII 1789 r.) – charakteryzuje postać Ludwika XVI</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>stan trzeci, Stany Generalne, Zgromadzenie Narodowe, Zgromadzenie Konstytucyjne (Konstytuanta), jakobini, kordelierzy, Zgromadzenie Prawodawcze (Legislatywa)</i> – zna daty: powstania Zgromadzenia Konstytucyjnego</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>burżuazja, drobnomieszczaństwo, Gwardia Narodowa, wielka trwoga, cenzus majątkowy, rewolucja burżuazyjna</i> – zna daty: zwołania Stanów Generalnych (1789 r.), ucieczki Ludwika XVI z Paryża (1791 r.) – charakteryzuje postacie: Ludwika</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>gardia mieszczańska</i> – omawia i ocenia postępowanie dworu królewskiego w obliczu kryzysu ekonomicznego we Francji – wymienia idee oświeceniowe, które zostały utrwalone w <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i>.</p>	– ocenia burżuazyjny okres Wielkiej Rewolucji Francuskiej.

		<p>– przedstawia cele i zasady zawarte w <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i>.</p>	<p>(1789 r.), szturmu na Bastylię (14 VII 1789 r.), uchwalenia konstytucji (IX 1791 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Maximiliena de Robespierre’a, Georges’a Dantona, Jean-Paula Marata</p> <p>– charakteryzuje sytuację ekonomiczną Francji za panowania Ludwika XVI</p> <p>– omawia skład oraz położenie ekonomiczne i polityczne stanu trzeciego</p> <p>– charakteryzuje stronnictwa polityczne działające w Zgromadzeniu Narodowym.</p>	<p>XV, Marii Antoniny, Emmanuela Josepha Sieyèsa, Marie Josepha de la Fayette’a</p> <p>– charakteryzuje sytuację ekonomiczną Francji za panowania Ludwika XV</p> <p>– przedstawia strukturę społeczeństwa francuskiego</p> <p>– przedstawia okoliczności zwołania Stanów Generalnych i przekształcenia ich w Zgromadzenie Narodowe</p> <p>– omawia przebieg działań rewolucyjnych do 1791 r.</p> <p>– opisuje symbole rewolucji francuskiej</p> <p>– omawia zasady</p>		
--	--	--	--	--	--	--

				ustroju Francji określone w konstytucji z 1791 r.		
3. Republika Francuska	<ul style="list-style-type: none"> – proklamowanie republiki francuskiej – wojna w obronie republiki – dyktatura jakobinów – przewrót termidoriański i rządy dyktatoratu – znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>dyktatura jakobinów, wielki terror</i> – zna daty: dyktatury jakobinów (1793–1794 r.), wielkiego terroru (1793–1794 r.) – wyjaśnia, na czym polegał nowy porządek rewolucyjnego świata jakobinów. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Konwent Narodowy, Marsylianka, rojaliści, przewrót termidoriański, dyktatoriat</i> – zna daty: zwołania Konwentu (1792 r.), ogłoszenia republiki francuskiej (IX 1792 r.), stracenia Ludwika XVII (1793 r.), przewrotu termidoriańskiego (VII 1794 r.) – charakteryzuje postacie: Georges’a Dantona, Jean-Paula Marata, Maximiliena de Robespierre’a 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>powstanie w Wandei, Komitet Ocalenia Publicznego, Trybunał Rewolucyjny</i> – zna daty: wypowiedzenia wojny Austrii (1792 r.), bitwy pod Valmy (1792 r.), powstania w Wandei (1793–1794 r.), powołania Konwentu Ocalenia Publicznego (1793 r.), konstytucji jakobińskiej (1793 r.), konstytucji roku III (1795 r.) – wskazuje na mapie Wandę – omawia przebieg 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Józefa II, Leopolda II – przedstawia reakcję państw europejskich na wydarzenia rewolucyjne we Francji – omawia podział polityczny Legislatury – przedstawia reakcję Europy na stracenie Ludwika XVI – przedstawia reakcję Francuzów na stracenie Ludwika XVI. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje rządy burżuazji (1789–1792 r.), jakobinów (1793–1794 r.) i dyktatoratu (1794–1799 r.) – ocenia znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej.

			<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności przejęcia władzy przez jakobinów – charakteryzuje politykę wewnętrzną jakobinów – omawia okoliczności upadku dyktatury jakobinów – charakteryzuje rządy dyktatoratu. 	<ul style="list-style-type: none"> i skutki wojny rewolucyjnej Francji z Austrią – omawia losy króla Ludwika XVI w czasie rewolucji. 		
4. Rzeczpospolita w dobie Sejmu Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> – sytuacja polityczna Rzeczypospolitej po I rozbiórce – zwołanie Sejmu Wielkiego – reformy Sejmu Wielkiego – Konstytucja 3 maja – wojna w obronie suwerenności – II rozbiór Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Ustawa rządowa (Konstytucja 3 maja), monarchia konstytucyjna, konfederacja targowicka</i> – zna daty: Sejmu Wielkiego (1788–1792 r.), Konstytucji 3 maja (1791 r.), konfederacji targowickiej (1792 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Sejm Wielki (Sejm Czteroletni), „czarna procesja”, Ustawa o sejmikach, Prawo o miastach, Straż Praw, wojna w bronie Konstytucji 3 maja</i> – zna daty: „czarnej procesji” (1789 r.), <i>Ustawy o sejmikach (III 1791</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>stronnictwo patriotyczne, stronnictwo dworskie, stronnictwo hetmańskie, ofiara 10 grosza</i> – zna datę bitwy pod Zieleńcami (VI 1792 r.) – charakteryzuje postacie: Ignacego Potockiego, Adama 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Kodeks Zamojskiego, jurydyki, plenipotenci</i> – zna datę spotkania w Kaniowie (1787 r.) – charakteryzuje postać Andrzeja Zamojskiego – wyjaśnia, jakie zmiany w prawie wprowadzał <i>Kodeks</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia historyczne znaczenie Konstytucji 3 maja – ocenia postawy opozycji magnackiej na reformy Sejmu Wielkiego.

		<p>r.), II rozbiór Polski (1793 r.) – charakteryzuje postać Tadeusza Kościuszki</p> <p>– wskazuje na mapie ziemie zagarnięte w wyniku II rozbioru przez Prusy i Rosję</p> <p>– omawia zmiany ustroju Rzeczypospolitej wprowadzone Konstytucją 3 maja</p> <p>– wyjaśnia okoliczności zawązania konfederacji w Targowicy i jej skutki.</p>	<p>r.), <i>Prawa o miastach</i> (IV 1791 r.), wojny w obronie suwerenności (1791–1792 r.), sejm rozbiorowego (1793 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Katarzyny II, Hugona Kołłątaja, Franciszka Ksawerego Branickiego, Szczęsnego Potockiego, Seweryna Rzewuskiego, Józefa Poniatowskiego</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach zwołano Sejm Wielki</p> <p>– przedstawia stronnictwa polityczne Sejmu Wielkiego i ich</p>	<p>Kazimierza Czartoryskiego, Stanisława Małachowskiego, Kazimierza Nestora Sapiehy, Jana Dekerta, Stanisława Staszica</p> <p>– omawia działania opozycji szlacheckiej na rzecz wzmocnienia wewnętrznego państwa</p> <p>– omawia sytuację międzynarodową w okresie obrad Sejmu Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia przyczyny zorganizowania „czarnej procesji” i jej skutki polityczne</p> <p>– omawia postanowienia <i>Ustawy o sejmikach</i> i <i>Prawa o miastach</i></p> <p>– wyjaśnia, jak Konstytucja 3 maja</p>	<p><i>Zamojskiego</i></p> <p>– omawia wpływ sytuacji międzynarodowej na plany przeprowadzenia reform wewnętrznych w Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia reakcję Rosji i Prus na dzieło Sejmu Wielkiego.</p>	
--	--	--	---	--	---	--

			<p>programy</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia reformy Sejmu Wielkiego – przedstawia okoliczności uchwalenia Konstytucji 3 maja – omawia przebieg i skutki wojny w obronie Konstytucji 3 maja. 	<p>zmieniła pojęcie narodu</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności podpisania układu rozbiorowego w 1793 r. – omawia i ocenia decyzje sejmu rozbiorowego. 		
5. Upadek polskiej państwowości	<ul style="list-style-type: none"> – Polska po II rozbiore – wybuch powstania kościuszkowskiego – przebieg insurekcji – walki powstańcze i decyzje polityczne – koniec insurekcji kościuszkowskiej – III rozbiór Polski i upadek Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ogólnonarodowe powstanie, naczelnik</i> – zna daty: powstania kościuszkowskiego (1794 r.), <i>Uniwersału połanieckiego</i> (7 V 1794 r.), III rozbioru Polski (1795 r.) – charakteryzuje postać Tadeusza Kościuszki 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>emigracja, akt insurekcji, kosynierzy, Uniwersał Połaniecki</i> – zna daty: przysięgi Kościuszki (24 III 1794 r.), bitwy pod Racławicami (4 IV 1794 r.), bitwy pod Szczekocinami (6 VI 1794 r.), bitwy pod Maciejowicami (10 X 1794 r.), 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie: <i>rzeź Pragi</i> – zna daty: wybuchu powstania w Warszawie i Wilnie (IV 1794 r.), wybuchu powstania w Wielkopolsce (VIII 1794 r.), rzezi Pragi (XI 1794 r.), kapitulacji Warszawy (XI 1794 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Kilińskiego, Jakuba 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: samosądów w Warszawie (VI 1794 r.), początków oblężenia Warszawy (VII 1794 r.), konwencji porozbiorowej (1797 r.) – charakteryzuje postacie: Ignacego Działyńskiego, Antoniego Madalińskiego, Iwana Fersena – charakteryzuje polską emigrację 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia historyczne znaczenie rozbiorów Rzeczypospolitej – ocenia postawę króla Stanisława Augusta Poniatowskiego w ostatnich latach istnienia Rzeczypospolitej.

		<p>– wskazuje na mapie ziemie zagarnięte w wyniku III rozbioru</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego.</p>	<p>abdykacji Stanisława Augusta Poniatowskiego (X 1795 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Jana Henryka Dąbrowskiego, Aleksandra Suworowa</p> <p>– wyjaśnia, do czego zobowiązywał się Kościuszko w swojej przysiędze</p> <p>– omawia zadania Kościuszki jako naczelnika</p> <p>– przedstawia przebieg działań militarnych w czasie powstania kościuszkowskiego</p> <p>– omawia okoliczności upadku powstania kościuszkowskiego.</p>	<p>Jasińskiego, Wojciecha Bartosza Głowackiego, Tomasa Wawrzeckiego</p> <p>– opisuje skutki II rozbioru Polski</p> <p>– omawia okoliczności wybuchu powstania kościuszkowskiego</p> <p>– przedstawia rolę kosynierów w powstaniu kościuszkowskim</p> <p>– omawia próby rozwiązania problemu chłopskiego w powstaniu kościuszkowskim.</p>	<p>polityczną po 1793 r.</p> <p>– przedstawia postanowienia konwencji porozbiorowej z 1797 r.</p>	
6. Francja od konsulatu do cesarstwa	<p>– rządy dyktatoriatu</p> <p>– walki z I</p>	<p>– zna datę koronacji cesarskiej Napoleona (1804</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów:</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>republiki siostrzane</i></p>	<p>– zna daty: pokoju w Campo Formio (1797 r.),</p>	<p>– zna daty: bitwy pod Mondovi (1796 r.), bitwy pod Lodi (1796 r.), bitew pod</p>

	<p>koalicją antyfrancuską – początki kariery Napoleona Bonaparte – wyprawa Napoleona do Egiptu – zamach stanu 18 <i>brumaire'a</i> i rządy konsulatu – walki z II koalicją antyfrancuską – reformy Napoleona – Napoleon cesarzem Francuzów</p>	<p>r.) – charakteryzuje postać Napoleona Bonaparte – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Napoleon sięgnął po koronę cesarską.</p>	<p><i>dyrektotiat, zamach 18 brumaire'a, konsulat, konkordat, kodeks cywilny</i> – zna daty: wyprawy do Egiptu (1798 r.), zamachu 18 <i>brumaire'a</i> (1799 r.) – charakteryzuje karierę polityczną i wojskową Napoleona Bonaparte – charakteryzuje politykę wewnętrzną dyrektoriatu – omawia przyczyny i skutki wyprawy Napoleona do Egiptu – opisuje reformy wprowadzone we Francji za rządów Napoleona jako pierwszego</p>	<p>– zna daty: bitwy pod piramidami (1798 r.), bitwy pod Abukirem (1798 r.), konstytucji roku VIII (1799 r.), wojny z II koalicją antyfrancuską (1799–1802 r.), bitwy pod Marengo (1800 r.) – wskazuje na mapie republiki siostrzane stworzone przez Francuzów – omawia ustrój Francji za rządów dyrektoriatu – przedstawia okoliczności w jakich Napoleon przejął władzę we Francji – opisuje ustrój Francji za rządów konsulatu – omawia stosunki między państwem i Kościołem w</p>	<p>pokoju w Lunéville (1801 r.), traktatu w Amiens (1802 r.) – charakteryzuje postacie: Jeana François Champolliona, Emmanuela Josepha Sieyèsa – wyjaśnia, jakie były skutki zainteresowania europejskich badaczy zabytkami starożytnego Egiptu – przedstawia przebieg i skutki walk z I koalicją antyfrancuską – omawia przebieg i skutki walk z II koalicją antyfrancuską.</p>	<p>Bassano, Arcole i Rivoli (1796 r.) – charakteryzuje postacie: Jeana Jourdana, Jeana Moreau, Rogera Ducosa, Paula Barrasa – ocenia rządy Napoleona jako pierwszego konsula.</p>
--	--	--	--	---	--	---

			konsula.	okresie konsulatu.		
7. Legiony Polskie we Włoszech	<ul style="list-style-type: none"> – losy Polaków po III rozbiornie – polska konspiracja niepodległość wa – powstanie Legionów Polskich – walki Legionów we Włoszech – kryzys idei legionowej – znaczenie Legionów Polskich we Włoszech 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Legiony Polskie</i> – zna datę utworzenia Legionów Polskich we Włoszech (1797 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego – omawia okoliczności powstania Legionów Polskich we Włoszech – omawia okoliczności powstania <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech</i> i jej znaczenie. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Legia Naddunajska</i> – zna daty: bitwy pod Hohenlinden (1800 r.), wysłania legionistów na San Domingo (1802 r.) – charakteryzuje postacie: Stanisława Staszica, Jana Ursyna Niemcewicza, Karola Kniaziewiczza – wskazuje na mapie kraje, w których walczyły polskie oddziały – omawia sytuację społeczeństwa polskiego po III rozbiornie – charakteryzuje organizację wewnętrzną Legionów – omawia udział 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Agencja, Deputacja</i> – zna daty: założenia Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1800 r.), bitwy pod Civita Castellana (1798 r.), bitew pod Legnano i Magnano (1798 r.) – charakteryzuje postać Samuela Bogumiła Lindego – przedstawia działalność oświatową, ekonomiczną i aktywność kulturalną Polaków po III rozbiornie – charakteryzuje polską konspirację niepodległościową 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Centralizacja, Towarzystwo Republikańców Polskich</i> – zna daty: założenia Centralizacji (1796 r.), powstania Towarzystwa Republikańców Polskich (1798 r.) – charakteryzuje postacie: Onufrego Kopczyńskiego, Jana Śniadeckiego, Waleriana Działuszyckiego, Franciszka Barssa, Franciszka Dmochowskiego, Józefa Sułkowskiego – omawia i ocenia stanowisko Tadeusza 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postawę Napoleona wobec Legionów Polskich – ocenia znaczenie Legionów Polskich we Włoszech dla polskiej sprawy narodowej.

			Legionów Polskich w walkach we Włoszech – przedstawia działalność Legii Naddunajskiej – opisuje losy Legionów po 1801 r.	na ziemiach polskich pod zaborami i na emigracji.	Kościuszki wobec Napoleona.	
8. Ekspansja i klęska Napoleona	– wojna z III koalicją antyfrancuską; bitwa pod Austerlitz – armia Napoleona – walki z Prusami i Rosją (IV koalicja antyfrancuska) – apogeum francuskiej dominacji – wyprawa na Moskwę i jej skutki – wojna z wielką koalicją; „bitwa narodów” pod Lipskiem	– wyjaśnia znaczenie terminów: „ <i>bitwa trzech cesarzy</i> ”, „ <i>bitwa narodów</i> ” – zna daty: bitwy pod Austerlitz (1805 r.), wyprawy na Moskwę (1812 r.), bitwy pod Lipskiem (1813 r.) – przedstawia skutki wyprawy Napoleona na Rosję.	– wyjaśnia znaczenie terminów: „ <i>bitwa trzech cesarzy</i> ”, „ <i>pokój w Tylży</i> ”, „ <i>sto dni</i> ” Napoleona – zna daty: bitwy pod Trafalgarem (1805 r.), pokoju w Tylży (1807 r.), bitwy pod Borodino (1812 r.), bitwy nad Berezyną (1812 r.), „ <i>stu dni</i> ” Napoleona (1815 r.), bitwy pod Waterloo (1815 r.) – charakteryzuje postacie: Aleksandra I, Michaiła Kutuzowa	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Wielka Armia</i> , <i>blokada kontynentalna</i> – zna daty: powstania Wielkiej Armii (1805 r.), bitwy pod Ulm (1805 r.), bitew pod Jeną i Auerstedt (1806 r.), ogłoszenia blokady kontynentalnej (1806 r.), bitwy pod Somosierrą (1808 r.), bitwy pod Wagram (1809 r.), wojny z wielką koalicją (1813 r.), zesłania Napoleona	– zna daty: powstania III koalicji antyfrancuskiej (1805 r.), pokoju w Preszburgu (1805 r.), powstania IV koalicji antyfrancuskiej (1806 r.), bitwy pod Pruską Łławą i Frydlandem (1807 r.), wojny w Hiszpanii (1808 r.), pokoju w Schönbrunn (1809 r.), zajęcia Paryża przez wojska koalicji (1814 r.) – charakteryzuje postać Józefa	– charakteryzuje postać Jeana Baptisty Bernadotte’a – ocenia epokę napoleońską i jej znaczenie dla państw i narodów europejskich.

	– „sto dni” Napoleona		– wskazuje na mapie kraje uzależnione od Napoleona – wyjaśnia, jakie były przyczyny klęski sił austriacko-rosyjskich pod Austerlitz – przedstawia postanowienia pokoju w Tyłży – omawia okoliczności rozpoczęcia wojny Napoleona z Rosją – opisuje okoliczności klęski Napoleona w 1813 r. i jej skutki – omawia próbę przejęcia władzy przez Napoleona w 1815 r. i jej skutki.	na Elbę (1814 r.), zesłania Napoleona na Wyspę św. Heleny (1815 r.) – charakteryzuje postacie: Franciszka II, Fryderyka Wilhelma III, Arthura Wellingtona – przedstawia rywalizację francusko-brytyjską na pocz. XIX w. – omawia organizację Wielkiej Armii Napoleona – omawia przebieg i skutki ekspansji Francji w Hiszpanii.	Bonapartego – omawia przebieg i skutki wojny z III koalicją antyfrancuską – opisuje przebieg i skutki wojny z IV koalicją antyfrancuską – wyjaśnia, dlaczego Napoleon jest uważany za jednego z najlepszych wodzów w historii.	
9. Księstwo Warszawskie	– ziemie Rzeczypospolitej po III rozbiorze – powstanie Księstwa	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Księstwo Warszawskie</i> – zna daty:	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>szwoleżerowie</i> – zna daty: pokoju w Tyłży (1807 r.),	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Komisja Rządząca</i> , <i>„druga wojna polska”</i>	– zna daty: wprowadzenia <i>Kodeksu cywilnego</i> w Księstwie Warszawskim	– charakteryzuje i ocenia politykę Napoleona wobec Polski i Polaków.

	<p>Warszawskiego – ustrój Księstwa Warszawskiego – wojna z Austrią – okupacja Księstwa Warszawskiego</p>	<p>powstania Księstwa Warszawskiego (1807 r.), upadku Księstwa Warszawskiego (1813 r.) – charakteryzuje ustrój Księstwa Warszawskiego.</p>	<p>konstytucji Księstwa Warszawskiego (1807 r.), bitwy pod Raszynem (1809 r.) – charakteryzuje postacie: Aleksandra I, Adama Jerzego Czartoryskiego, Józefa Poniatowskiego – wskazuje na mapie zasięg terytorialny Księstwa Warszawskiego w 1807 i 1809 r. – omawia organizację i położenie społeczeństwa polskiego pod zaborami – omawia okoliczności utworzenia Księstwa Warszawskiego – przedstawia</p>	<p>– zna daty: powołania Komisji Rządzącej (1807 r.), zniesienia poddania chłopów w Księstwie Warszawskim (1807 r.), „drugiej wojny polskiej” (1812 r.) – charakteryzuje postać Fryderyka Augusta – porównuje sytuację Polaków pod zaborami – omawia militarne znaczenie Księstwa Warszawskiego dla ekspansji napoleońskiej – omawia przebieg i skutki wojny z Austrią – przedstawia rozwój szkolnictwa i życia narodowego w Księstwie Warszawskim.</p>	<p>(1807 r.) – charakteryzuje postać Stanisława Małachowskiego – charakteryzuje orientację prorosyjską wśród części polskiej szlachty i magnaterii.</p>	
--	--	--	--	---	---	--

			okoliczności upadku Księstwa Warszawskiego.			
9 godzin						
„Lata 1815–1939”						
Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca)	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna)	Wymagania rozszerzające (ocena dobra)	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra)	Wymagania wykraczające (ocena celująca)
		Uczeń:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
EUROPA I ŚWIAT PO 1815 ROKU						
1.Kongres wiedeński	– okoliczności zwołania kongresu wiedeńskiego i jego główni uczestnicy – przebieg obrad kongresowych – najważniejsze decyzje kongresu – powstanie Świętego Przymierza	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kongres wiedeński, Święte Przymierze</i> – zna daty: kongresu wiedeńskiego (X 1814 – VI 1815 r.), zawarcia Świętego Przymierza (IX 1815 r.) – identyfikuje postacie:	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>legitymizm, równowaga sił, restauracja, federacja</i> – zna daty: bitwy pod Lipskiem X 1813 r.), kapitulacji Napoleona (IV 1814 r.), podpisania <i>Aktu końcowego</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>„sto dni” Napoleona, koncert mocarstw, łód wiedeński</i> (system kongresowy) – zna daty: detronizacji Napoleona (IV 1814 r.), „stu dni” Napoleona (II-VI 1815 r.), bitwy pod	– zna daty: zajęcia Francji przez wojska VI koalicji (1814 r.), podpisania tajnego traktatu austriacko-francusko-pruskiego (I 1815 r.) – identyfikuje postacie: Karla von Hardenberga, Andrieja	– ocenia, które decyzje kongresu wiedeńskiego zapadły zgodnie z Przyjętymi wcześniej zasadami, a które z ich pominięciem – ocenia możliwość rzeczywistej realizacji zasad ładu europejskiego przyjętych na kongresie

		<p>Napoleona Bonaparte, Aleksandra I, Franciszka I Habsburga, Fryderyka Wilhelma III</p> <p>– wskazuje na mapie państwa, które odgrywały najważniejszą rolę podczas kongresu wiedeńskiego,</p> <p>– przedstawia zasady nowego ładu europejskiego przyjęte na kongresie wiedeńskim</p> <p>– wyjaśnia, jaki był cel powstania Świętego Przymierza.</p>	<p>traktatu wersalskiego (VI 1815 r.),</p> <p>– identyfikuje postacie: Klemensa von Metternicha, Charlesa de Talleyranda</p> <p>– przedstawia przyczyny i okoliczności zwołania kongresu wiedeńskiego</p> <p>– wyjaśnia, kto i dlaczego odniósł największe korzyści z decyzji przyjętych podczas kongresu wiedeńskiego</p> <p>– przedstawia, jakie korzyści z ustaleń obrad kongresu wiedeńskiego odniosły Wielka Brytania, Rosja, Prusy i Austria</p> <p>– omawia decyzje kongresu wiedeńskiego</p>	<p>Waterloo (18 VI 1815 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Ludwika XVIII, Roberta Stewarta Castlereagh, Arthura Wellesleya</p> <p>– wskazuje na mapie nabytki terytorialne mocarstw koalicji antynapoleońskiej, uzyskane przez nie na kongresie wiedeńskim</p> <p>– omawia przebieg obrad kongresu wiedeńskiego</p> <p>– wyjaśnia, z jakich powodów i w jakim celu Austria, Francja i Wielka Brytania podpisały tajny traktat</p> <p>– omawia decyzje kongresu wiedeńskiego</p>	<p>Razumowskiego, Karla Roberta Nesselrode, Piusa VII</p> <p>– omawia okoliczności i skutki powrotu do władzy Napoleona Bonapartego we Francji w 1815 r.</p> <p>– przedstawia dodatkowe regulacje podjęte przez kongres wiedeński.</p>	<p>wiedeńskim.</p>
--	--	--	--	--	--	--------------------

			wobec Francji – przedstawia decyzje kongresu wiedeńskiego wobec państw niemieckich i włoskich.	wobec Niderlandów i Szwajcarii – przedstawia decyzje kongresu wiedeńskiego wobec państw skandynawskich.		
2. Europa po kongresie wiedeńskim	– przeciwnicy ładu wiedeńskiego – bunty w państwach włoskich – państwa niemieckie po kongresie wiedeńskim – Francja w okresie restauracji – rewolucja lipcowa we Francji – Hiszpania po wojnach napoleońskich – Belgia – narodziny	– zna daty: rewolucji lipcowej we Francji (27–29 VII 1830 r.), powstania belgijskiego (X 1830 r.) – wymienia przyczyny sprzeciwu w Europie przeciwko ładowi wiedeńskiemu.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>karbonariusze</i> , <i>Młode Włochy</i> , <i>Młoda Europa</i> , <i>Związek Celny</i> – wskazuje na mapie kraje, w których w latach 20. I 30. XIX w. doszło do wystąpień rewolucyjnych – omawia przyczyny i skutki wybuchu rewolucji lipcowej we Francji – przedstawia przyczyny i okoliczności	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ordonanse</i> , <i>karliści</i> – wyjaśnia, o czym świadczą interwencje zbrojne podejmowane przez Austrię, Rosję i Francję w innych krajach – omawia działalność ruchu karbonariuszy w pierwszej połowie XIX w. – przedstawia sytuację w państwach niemieckich i	– wyjaśnia znaczenie terminów: burszowie, ultrasi – wyjaśnia, dlaczego karbonariuszom było trudno osiągnąć cele założone w ich programie – wyjaśnia, jakie były przyczyny konfliktów wewnętrznych w Hiszpanii w pierwszej połowie XIX w.	– ocenia skuteczność ruchów rewolucyjnych w Europie w latach 20. I 30. XIX w.

	królestwa		podziału Królestwa Niderlandów.	Austrii po kongresie wiedeńskim – charakteryzuje sytuację we Francji w okresie restauracji.		
3. Rewolucja przemysłowa	<ul style="list-style-type: none"> – przyczyny rewolucji przemysłowej – postęp techniczny i rozwój przemysłu – Wielka Brytania w pierwszej połowie XIX w. – rewolucja przemysłowa poza Wielką Brytanią – rozwój transportu – przemiany społeczne i polityczne – wynalazki pierwszej połowy XIX 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rewolucja przemysłowa, klasa robotnicza, inteligencja</i> – omawia przyczyny i skutki rewolucji przemysłowej – przedstawia skutki upowszechnienia maszyny parowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>akumulacja kapitału, pruska droga do kapitalizmu, dualizm ekonomiczny, gospodarka ekstensywna</i> – wskazuje na mapie najbardziej uprzemysłowione regiony Europy – charakteryzuje przemiany społeczne i polityczne będące następstwem rewolucji przemysłowej – wyjaśnia, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wpływ przemian w rolnictwie na rewolucję przemysłową – wymienia kraje, w których w drugiej połowie XIX w. nastąpił największy rozwój kolejnictwa – omawia przejawy mechanizacji przemysłu włókienniczego i jej skutki – wymienia ośrodki rozwoju przemysłu w państwach Europejskich. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia zmiany w dziedzinie metalurgii – przedstawia czynniki, które decydowały o szybkim rozwoju przemysłowym Niemiec, Francji i Belgii – wymienia wynalazki pierwszej połowy XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia społeczne i polityczne skutki rewolucji przemysłowej

	w.		dlaczego Wielka Brytania stała się kolebką rewolucji przemysłowej – przedstawia nowe rozwiązania w dziedzinie transportu i komunikacji.			
4. Nowe idee	<ul style="list-style-type: none"> – liberalizm – ideologia konserwatywna – początki ruchu robotniczego – działalność czartystów – socjalizm utopijny – narodziny komunizmu – budzenie się świadomości narodowej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>liberalizm, konserwatyzm, strajk, związek zawodowy, socjalizm, komunizm</i> – zna datę Opublikowania <i>Manifestu Komunistycznego</i> (1848 r.) – identyfikuje postacie: Adama Smitha, Johna Stuarta Milla, Edmunda Burke’a, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>liberalizm ekonomiczny, reakcjonizm, czartyzm, socjalizm utopijny, proletariat, marksści</i> – omawia okoliczności narodzin ruchu robotniczego – przedstawia metody i skutki działalności czartystów – omawia cele i 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: leseferyzm, torysi, falanster – wyjaśnia, z jakich grup społecznych wywodzili się zwolennicy liberalizmu i konserwatyizmu – przedstawia cele brytyjskich związków narodowych – opisuje okoliczności i przejawy budzenia się świadomości 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>dialektyka, luddyci</i> – przedstawia i porównuje postulaty socjalizmu utopijnego i naukowego. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia i ocenia działalność Roberta Owena.

		Karola Marksa, Fryderyka Engelsa – przedstawia polityczne i gospodarcze założenia liberalizmu i konserwatyzmu.	dążenia liberałów oraz konserwatystów w pierwszej połowie XIX w.	narodowej w społeczeństwach europejskich.		
5. Kultura pierwszej połowy XIX wieku	– klasycyzm – romantyzm – duch epoki – literatura okresu romantyzmu – nowe mody i styl życia – muzyka i sztuki plastyczne	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>klasycyzm, romantyzm</i> – zna czas dominacji romantyzmu (I poł. XIX w.) – identyfikuje postacie: Johanna Wolfganga Goethego, George’a Gordona Byrona, Fryderyka Schillera, Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Ludwiga van Beethovena, Fryderyka Chopina,	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>orientalizm, eklektyzm</i> – zna czas dominacji klasycyzmu (początek XIX w.), – identyfikuje postacie: Jacques’a-Louisa Davida, Aleksandra Puszkina, Honoré de Balzaca, Charlesa Dickensa, Eugène’a Delacroix, Francisca Goyi – przedstawia cechy malarstwa, rzeźby i	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>dandyzm, korporacjonizm, studencki, neogoty, neoromanizm</i> – zna czas dominacji stylu <i>empire</i> (1800–1815 r.) – identyfikuje postacie: Michaiła Lermontowa, Waltera Scotta, Edgara Allana Poe, Jane Austen, Ferenc Liszta – przedstawia cechy stylu <i>empire</i> – omawia	– identyfikuje postacie: Jeana-Auguste’a-Dominique’a Ingres, Bertela Thorvaldsena, Antonia Canovy, Karla Friedricha Schinkla, Leo von Klenza, Sándora Petöfiiego, Giacoma Leopardiego, Stendhala, Horace’a Walpole’a, Mary Shelley, Théodore’a Géricaulta, Caspara Davida Friedricha, Franza Schuberta, Hectora Berlioz, a	– ocenia wpływ literatury, muzyki i malarstwa romantycznego na rozbudzenie świadomości narodowej Europejczyków w I poł. XIX w.

		<p>Roberta Schumanna – wymienia cechy romantyzmu.</p>	<p>architektury klasycyzmu – omawia cechy charakterystyczne literatury, malarstwa i muzyki w okresie romantyzmu.</p>	<p>okoliczności narodzin romantyzmu – wyjaśnia wpływ romantyzmu na modę i styl życia – przedstawia tematykę, którą podejmowali malarze w epoce romantyzmu.</p>	<p>Felixa Mendelssohn-Bartholdy’ego, François’a Rude’a, Pierre’a-Jeana Davida d’Angersa – porównuje cechy stylu klasycystycznego i romantycznego w malarstwie.</p>	
<p>6. Ameryka w pierwszej połowie XIX wieku</p>	<p>– Ameryka łaćcińska na początku XIX w. – początki walki o niepodległość w Ameryce łaćcińskiej – dekolonizacja Ameryki Południowej – niepodległość Brazylii – Meksyk i Ameryka Środkowa – Stany Zjednoczone na początku XIX w.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>doktryna Monroego</i> – zna datę sformułowania doktryny Monroego (1823 r.) – identyfikuje postać Jamesa Monroego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do ogłoszenia doktryny Monroego i jak ją</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>izolacjonizm</i> – zna daty wojny amerykańsko-meksykańskiej (1846–1848 r.) – wskazuje na mapie etapy rozwoju terytorialnego Stanów Zjednoczonych w XIX w. – omawia proces rozwoju terytorialnego Stanów</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Kreole, Metysi – zna daty: proklamowania niepodległości Meksyku (1821 r.), Brazylii (1822 r.), Boliwii (1825 r.), bitwy pod Alamo (1836 r.) – identyfikuje postacie: Simona Bolívara, Antonia Lopeza de Santa Anna – wskazuje na</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>libertadorzy</i> – zna daty: proklamowania niepodległości Haiti (1804 r.), Kolumbii (1810 r.), Wenezueli (1811 r.), bitwy pod Boyacá (1819 r.), bitwy pod Ayacucho (1824 r.), bitwy pod Buena Vista (1847 r.) – identyfikuje postacie: Dominique’a</p>	<p>– ocenia społeczne skutki rozwoju terytorialnego USA.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – wojny amerykańsko-meksykańskie – walki Amerykanów z Indianami 	uzasadniano.	Zjednoczonych Ameryki Północnej.	<p>mapie państwa Ameryki Południowej, które najwcześniej uzyskały niepodległość</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia organizację kolonii hiszpańskich w Ameryce Łacińskiej – omawia strukturę społeczną w koloniach hiszpańskich – przedstawia etapy walki kolonii hiszpańskich o niepodległość – charakteryzuje przyczyny i skutki konfliktu amerykańsko-meksykańskiego w pierwszej połowie XIX w. 	<p>Toussainta Louverture’a, Francisca de Mirandy, Jose de San Martina</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności uzyskania niepodległości przez Haiti – opisuje proces walki kolonii hiszpańskich o niepodległość – wyjaśnia, jaką rolę odegrali libertadorzy w walce o wolność kolonii hiszpańskich – wyjaśnia, w jakich okolicznościach niepodległość uzyskały Meksyk i kraje Ameryki Środkowej. 	
7. Wiosna Ludów	<ul style="list-style-type: none"> – Europa w przededniu Wiosny Ludów – rewolucja 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Wiosna Ludów, parlament</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>warsztaty</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>bonapartyści,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: klęski wojsk węgierskich pod Világos (1849 r.), rozruchów w 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia polityczne i społeczne skutki Wiosny Ludów w Europie.

	<p>lutowa we Francji – rewolucje w krajach niemieckich – rewolucja w Wiedniu i powstanie węgierskie – Wiosna Ludów we Włoszech – bilans Wiosny Ludów</p>	<p><i>frankfurcki</i> – zna daty: Wiosny Ludów (1848–1849 r.), obrad parlamentu frankfurckiego (V 1848 – VII 1849 r.), Wiosny Ludów w państwach niemieckich (III 1848 – VII 1849 r.) – wskazuje na mapie kraje, w których doszło do wystąpień rewolucyjnych – wymienia społeczne, polityczne i narodowościowe przyczyny Wiosny Ludów – wyjaśnia, dlaczego parlament frankfurcki nie doprowadził do zjednoczenia Niemiec.</p>	<p><i>narodowe, konstytucja oktrojowana</i> – zna daty: wybuchu Wiosny Ludów we Francji (22 II 1848 r.), ogłoszenia II Republiki we Francji (II 1848 r.), zamachu stanu Ludwika Napoleona Bonaparte (XII 1851 r.), ogłoszenia II Cesarstwa we Francji (XII 1852 r.), wybuchu Wiosny Ludów w państwach niemieckich (III 1848 r.), wybuchu Wiosny Ludów w Austrii (III 1848 r.), powstania na Węgrzech (III 1848 – VIII 1849 r.), zniesienia pańszczyzny i wprowadzenia</p>	<p><i>bankiety</i> – zna daty: powstania czerwcowego we Francji (VI 1848 r.), uchwalenia nowej konstytucji we Francji (XI 1848 r.), pierwszych wyborów prezydenckich we Francji (XII 1848 r.), odezwy Fryderyka Wilhelma IV do ludności Berlina (III 1848 r.), ogłoszenia nowej konstytucji w Prusach (1850 r.), ogłoszenia niepodległości Węgier i detronizacji Habsburgów (IV 1848 r.), wkroczenia wojsk rosyjskich na Węgry (V 1849 r.), zwołania parlamentu</p>	<p>Państwie Kościelnym (XI 1848 r.), powołania Republiki Rzymskiej (II 1849 r.), przejęcia władzy przez Wiktora Emanuela II (1849 r.), zdobycia Rzymu przez Francuzów (VII 1849 r.), pokoju w Mediolanie (VIII 1849 r.) – identyfikuje postacie: Ferdynanda I Dobrotliwego, Josepha Radetzky’ego – wskazuje czynniki, które zadecydowały o klęsce powstania węgierskiego – przedstawia okoliczności i skutki interwencji</p>	
--	--	--	---	---	--	--

			<p>uwłaszczenia w monarchii habsburskiej (IX 1848 r.), wybuchu wiosny Ludów we Włoszech (III 1848 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Ludwika Napoleona Bonaparte, Fryderyka Wilhelma IV, Franciszka Józefa, Wiktora Emanuela II</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób czynniki ekonomiczne wpłynęły na wybuch Wiosny Ludów</p> <p>– omawia przyczyny wybuchu Wiosny Ludów we Francji</p> <p>– wymienia reformy polityczne i społeczne</p>	<p>austriackiego (VII 1848 r.), przejęcia władzy przez Franciszka Józefa (XII 1848 r.), bitwy pod Custozą (VII 1848 r.), bitwy pod Novarą (III 1849 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Lajosa Kossutha, Sándora Petöfiiego, Iwana Paskiewicza, Karola Alberta, Piusa IX</p> <p>– wskazuje na mapie kraje w których doszło do interwencji sił kontrrewolucyjnych</p> <p>– przedstawia proces narastania konfliktów społecznych, narodowych i politycznych w Europie w I połowie XIX w.</p> <p>– omawia przebieg</p>	<p>francuskiej we Włoszech</p> <p>– charakteryzuje kwestię narodową w monarchii habsburskiej w latach 1848–1849 r.</p>	
--	--	--	---	---	--	--

			<p>przeprowadzone we Francji w czasie Wiosny Ludów – omawia przyczyny wybuchu Wiosny Ludów w krajach niemieckich i w monarchii habsburskiej – przedstawia bilans Wiosny Ludów.</p>	<p>Wiosny Ludów we Francji – opisuje sposób, w jaki władzę we Francji przejął Ludwik Bonaparte – przedstawia okoliczności zwołania i znaczenie parlamentu frankfurckiego – charakteryzuje przebieg i skutki Wiosny Ludów w Prusach – przedstawia przebieg wydarzeń rewolucyjnych w Austrii i na Węgrzech – omawia skutki Wiosny Ludów w Austrii i na Węgrzech – charakteryzuje przebieg Wiosny Ludów w państwach włoskich.</p>		
--	--	--	--	--	--	--

<p>8. Rosja i Turcja w połowie XIX wieku</p>	<p>– Bałkany na początku XIX wieku – wojna Greków o niepodległość – imperium carów „żandarmem Europy” – powstanie dekabrystów – wojna krymska – odwilż posewastopolska w Rosji</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: odwilż posewastopolska – zna daty wojny krymskiej (1853–1856 r.) – identyfikuje postacie: Aleksandra I, Aleksandra II, Aleksandra III – wyjaśnia, dlaczego Rosję nazywano „żandarmem Europy” – opisuje przyczyny i skutki wojny krymskiej.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: dekabryści, panslawizm, samodzielnizacja – zna daty: proklamowania niepodległości Grecji (1822 r.), powstania dekabrystów (1825 r.), oblężenia Sewastopola (1854–1855 r.), kongresu w Paryżu (1856 r.), reformy uwłaszczeniowej w Rosji (1861 r.) – identyfikuje postać Mikołaja I – omawia przyczyny i skutki powstania dekabrystów – charakteryzuje reformy wewnętrzne w Rosji w okresie</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: ziemstwa – zna daty: masakry na Chios (1822 r.), bitwy pod Navarino (1827 r.), wojny rosyjsko-tureckiej (1828–1829 r.), bitwy pod Synopą (1853 r.), bitwy pod Bałakławą (1854 r.) – identyfikuje postacie: Iwana Dybicza, Konrada Rylejewa, Aleksandra Bestużewa – wskazuje na mapie tereny, na których toczyły się wojny rosyjsko-tureckie w XIX w. – podaje przykłady walki narodów bałkańskich o niezależność – omawia proces</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: władcyka, filhellenowie – zna daty: powstania serbskiego przeciwko Turcji (1815 r.), nadania Serbii nieformalnej autonomii przez Turcję (1817 r.), konwencji akemańskiej (1826 r.), wyprawy Aleksandra Ipsilantisa do Mołdawii (1821 r.), zdobycia Missolungi przez Turków (1826 r.), zdobycia Adrianopola przez Rosjan (1829 r.), pokoju w Adrianopolu (1829 r.), traktatu londyńskiego (1830 r.), przejęcia</p>	<p>– ocenia rolę antytureckiego powstania Aleksandra Ipsilantisa w rozbudzeniu greckich dążeń niepodległościowych – ocenia politykę wewnętrzną Aleksandra I – ocenia reformy przeprowadzone w Rosji w okresie odwilży posewastopolskiej.</p>
--	--	---	--	---	---	--

			<p>odwilży posewastopolskiej – wyjaśnia, dlaczego państwa Europy Zachodniej zdecydowały się na interwencję w spór rosyjsko-turecki.</p>	<p>narastania greckich dążeń niepodległościowych – przedstawia przebieg i skutki walk Greków o niepodległość – opisuje przebieg wojny krymskiej – wyjaśnia, dlaczego główne działania wojenne podczas wojny w latach 1853–1856 r. toczyły się na Półwyspie Krymskim.</p>	<p>władzy w Grecji przez Ottona Wittelsbacha (1832 r.), założenia Towarzystwa Południowego i Towarzystwa Północnego (1821 r.) – identyfikuje postacie: Miłosza Obrenovića, Aleksandra Ipsilantisa, Ottona Wittelsbacha, Pawła Pestela, Sergiusza Trubeckiego, Piotra Czaadajewa – przedstawia sytuację polityczną na Bałkanach na początku XIX w.</p>	
8 godzin						
POLACY W OKRESIE POWSTAŃ NARODOWYCH						
1. Ziemie polskie w latach 1815–1830	– sprawa polska na kongresie wiedeńskim – podział ziem polskich po	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Kongresówka</i> – zna daty: powstania	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>ziemie zabrane</i> – zna daty: powstania	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>regulacja</i> – zna daty: powołania sejmu	– zna daty: utworzenia Korpusu Litewskiego (1817 r.),	– ocenia wpływ reform F. K. Druckiego-Lubeckiego na rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego.

	<p>kongresie wiedeńskim – Królestwo Polskie – ziemie polskie pod panowaniem Prus – Królestwo Galicji i Lodomerii – Rzeczpospolita Krakowska – rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego – gospodarka w zaborze pruskim i austriackim – kultura i oświata na ziemiach polskich w latach 1815–1830 r.</p>	<p>Królestwa Polskiego (1815 r.), nadania konstytucji Królestwu Polskiemu (XI 1815 r.) – identyfikuje postacie: Adama Jerzego Czartoryskiego, Aleksandra I – wskazuje na mapie podział ziem polskich po kongresie wiedeńskim – wymienia decyzje kongresu wiedeńskiego w sprawie polskiej – przedstawia postanowienia konstytucji Królestwa Polskiego.</p>	<p>Wielkiego Księstwa Poznańskiego i Rzeczypospolitej Krakowskiej (1815 r.), założenia Uniwersytetu Warszawskiego (1816 r.), założenia Uniwersytetu Lwowskiego (1817 r.) – identyfikuje postacie: Fryderyka Wilhelma III, Franciszka I Habsburga, Stanisława Staszica, Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, Joachima Lelewela – wskazuje na mapie ośrodki przemysłowe na ziemiach polskich pod zaborami – opisuje ustrój Królestwa Polskiego</p>	<p>provincialnego w Wielkim Księstwie Poznańskim (1824 r.), utworzenia galicyjskiego sejmiku stanowego (1817 r.), uchwalenia konstytucji Rzeczypospolitej Krakowskiej (1815 r.), powstania Banku Polskiego (1828 r.), rozpoczęcia procesu uwłaszczenia w Królestwie Prus (1807 r.), zapoczątkowania procesu regulacji w Prusach (1816 r.), wprowadzenia ustawy o regulacji w Wielkim Księstwie Poznańskim (1823 r.), powstania Zakładu</p>	<p>zniesienia ceł pomiędzy Królestwem Polskim a Rosją (1822 r.), powstanie Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego (1825 r.), powstania Ziemstwa Kredytowego w Poznaniu (1821 r.) – wyjaśnia, dlaczego Polakom zależało na przyłączeniu ziem zabranych do Królestwa Kongresowego – wyjaśnia, jakie znaczenie dla polskiej kultury miała działalność Józefa Maksymiliana Ossolińskiego – porównuje rozwój gospodarczy ziem</p>	
--	--	---	--	--	--	--

			<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia sytuację polityczną ziem polskich pod zaborem pruskim i austriackim po 1815 r. – wymienia ośrodki przemysłowe Królestwa Polskiego – przedstawia reformy F. K. Druckiego-Lubeckiego – charakteryzuje rozwój kultury polskiej w latach 1815–1830 r. 	<p>Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie (1817 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Józefa Zajączka, Antoniego Radziwiłła, Stanisława Wodzickiego, Izabeli Czartoryskiej, Józefa Maksymiliana Ossolińskiego, Stanisława Kostki Potockiego – przedstawia stosunek Rosji do sprawy polskiej po 1813 r. – przedstawia sytuację ziem zabranych po 1815 r. – omawia sytuację polityczną w Rzeczypospolitej Krakowskiej – charakteryzuje 	<p>polskich pod zaborami w I poł. XIX w.</p>	
--	--	--	--	--	--	--

				<p>rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego, Rzeczypospolitej Krakowskiej oraz ziem zaboru pruskiego i austriackiego</p> <p>– opisuje rozwój oświaty na ziemiach polskich pod zaborami w latach 1815–1830 r.</p> <p>– wymienia placówki naukowe i akademickie działające na ziemiach polskich w pierwszej połowie XIX w.</p>		
2. Geneza powstania listopadowego	<p>– konstytucja a realna władza w Królestwie Polskim</p> <p>– legalna opozycja polityczna</p> <p>– początki</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>cenzura prasowa</i></p> <p>– zna datę założenia Sprzysiężenia Podchorążych (1828 r.)</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>kalizanie</i></p> <p>– zna daty: założenia Wolnomularstwa Narodowego (1819 r.), powstania</p>	<p>– zna daty: likwidacji jawności obrad sejmu w Królestwie Polskim (1825 r.), powołania Towarzystwa Filomatów (1817</p>	<p>– porównuje zapisy konstytucyjne z rzeczywistością polityczną Królestwa Polskiego</p> <p>– wymienia czynniki, które</p>	<p>– ocenia stosunek wielkiego księcia Konstantego do Polaków</p> <p>– przedstawia i ocenia postawy Polaków wobec zaborcy rosyjskiego przed powstaniem listopadowym</p>

	<p>działalności spiskowej</p> <p>– Wolnomularstw o Narodowe i Towarzystwo Patriotyczne</p> <p>– Królestwo Polskie w przededniu powstania</p>	<p>– identyfikuje postacie: Adama Mickiewicza, Mikołaja I, Piotra Wysockiego</p> <p>– przedstawia sytuację polityczną w Królestwie Polskim w latach 1828–1830 r.</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób car łamał konstytucję nadaną Królestwu Polskiemu.</p>	<p>Towarzystwa Patriotycznego (1821 r.), koronacji Mikołaja I na króla Królestwa Polskiego (1829 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Konstantego Romanowa, Waleriana Łukasińskiego</p> <p>– określa, jakie uprawnienia w zakresie władzy ustawodawczej i wykonawczej gwarantowała carowi i królowi konstytucja</p> <p>– wymienia przykłady legalnej i nielegalnej opozycji politycznej w Królestwie Polskim</p> <p>– omawia najważniejsze postulaty kaliszzan</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego w</p>	<p>r.), powstania Zgromadzenia Filaretów (1820 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Nikolaja Nowosilcowa, Bonawentury i Wincentego Niemojowskich, Tomasza Zana, Seweryna Krzyżanowskiego</p> <p>– opisuje rzeczywistość polityczną Królestwa Polskiego w latach 1815–1830 r.</p> <p>– charakteryzuje działalność legalnej opozycji politycznej i jej skutki</p> <p>– przedstawia przyczyny powstania organizacji spiskowych pod zaborem rosyjskim</p> <p>– charakteryzuje działalność</p>	<p>zadecydowały o tym, że armia Królestwa Polskiego była doborową formacją zbrojną.</p>	<p>– ocenia wpływ księcia Konstantego i Nikolaja Nowosilcowa na życie polityczne Królestwa Polskiego w latach 20.XIX w.</p> <p>– ocenia, które z wydarzeń bezpośrednio wpłynęły na rozpoczęcie powstania listopadowego.</p>
--	--	---	---	--	---	---

			Królestwie Polskim zaczęły powstawać organizacje konspiracyjne.	Wolnomularstwa Narodowego i Towarzystwa Patriotycznego – omawia organizację armii Królestwa Polskiego.		
3. Powstanie listopadowe	<ul style="list-style-type: none"> – wybuch powstania – od prób porozumienia do detronizacji – wojna polsko-rosyjska – powstanie listopadowe na arenie międzynarodowej – walki na ziemiach zabranych – upadek powstania – czy powstanie listopadowe miało szanse powodzenia? – udział kobiet w 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>noc listopadowa</i> – zna daty: <i>nocy listopadowej</i> (29/30 XI 1830 r.), bitwy pod Grochowem (25 II 1831 r.), bitwy pod Ostrołką (26 V 1831 r.) – identyfikuje postacie: Piotra Wysockiego, Adama Jerzego Czartoryskiego, Józefa Chłopickiego, Jana Skrzyneckiego, – przedstawia okoliczności, w 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>belwederczycy, dyktator</i> – zna daty: zdobycia Arsenалу (29/30 XI 1830 r.), uznania powstania listopadowego za narodowe przez sejm (18 XII 1830 r.), uchwalenia detronizacji Mikołaja I przez sejm (25 I 1831 r.), bitwy pod Stoczkiem (14 II 1831 r.), bitew pod Wawrem i Dębem Wielkim (31 III 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: ukonstytuowania się Rządu Tymczasowego (3 XII 1830 r.), ogłoszenia się J. Chłopickiego dyktatorem powstania (5 XII 1830 r.), bitwy pod Dobrem (17 II 1831 r.), wybuchu powstania na Litwie (III 1831), ostatniego posiedzenia sejmu powstańczego (23 IX 1831 r.) – identyfikuje postacie: Józefa Zaliwskiego, Seweryna 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę samosądów w Warszawie (VIII 1831 r.), – identyfikuje postacie: Ludwika Nabelaka, Antoniego Giełguda, Dezyderego Chłapowskiego, Klementyny Hoffmanowej – wyjaśnia, dlaczego powstańcy liczyli na interwencję Francji – opisuje przebieg działań powstańczych na ziemiach zabranych 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia przygotowania spiskowców do wywołania powstania w Królestwie Polskim – ocenia decyzje sejmu powstańczego – ocenia, czy powstanie listopadowe miało szanse powodzenia.

	powstaniu listopadowym	jakich podjęto decyzję o wybuchu powstania listopadowego – wymienia najważniejsze bitwy powstania listopadowego.	1831 r.), bitwy pod Iganiami (10 IV 1831 r.), szturm wojsk rosyjskich na Warszawę (6–8 IX 1831 r.) – identyfikuje postacie: wielkiego księcia Konstantego, Ignacego Prądzyńskiego, Iwana Paskiewicza, Jana Krukowieckiego, Józefa Sowińskiego, Emilii Plater – wskazuje na mapie tereny objęte działaniami powstańczymi – charakteryzuje działalność przywódców powstania od jego rozpoczęcia do wybuchu wojny z Rosją	Goszczyńskiego, Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, Juliana Ursyna Niemcewicza, Joachima Lelewela, Maurycego Mochnackiego, Iwana Dybicza, Michała Radziwiłła, Henryka Dembińskiego, Józefa Dwernickiego, – omawia przebieg nocy listopadowej – wyjaśnia, dlaczego część działaczy politycznych i wojskowych rozpoczęła rokowania z carem – opisuje przebieg wojny polsko-rosyjskiej – omawia strategiczne plany dowódców armii	– wyjaśnia, co spowodowało wzrost zaangażowania patriotycznego wśród kobiet.	
--	------------------------	--	--	--	--	--

			<p>– przedstawia okoliczności upadku Warszawy</p> <p>– omawia okoliczności upadku powstania listopadowego.</p>	<p>polskiej w wojnie polsko-rosyjskiej</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla losów powstania listopadowego miał brak wiary w jego zwycięstwo wśród wyższych dowódców</p> <p>– omawia postawy głównych polityków polskich po wybuchu powstania listopadowego</p> <p>– wymienia błędy popełnione przez politycznych i wojskowych przywódców powstania listopadowego.</p>		
4. Wielka Emigracja	<p>– emigracja popowstaniowa</p> <p>– życie polityczne emigrantów</p> <p>– działania międzynarodow</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>zsyłka</i>, <i>Wielka Emigracja</i></p> <p>– zna daty: powstania Hotelu Lambert (1831 r.),</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>katorga</i>, <i>emisariusz</i></p> <p>– zna daty: ogłoszenia <i>Małego Manifestu</i> TDP</p>	<p>– zna daty: ogłoszenia amnestii przez cara (XI 1831 r.), założenia Komitetu Narodowego Polskiego (XII 1831</p>	<p>– zna daty: założenia Towarzystwa Literackiego Polskiego w Paryżu (1832 r.), założenia Biblioteki Polskiej</p>	<p>– ocenia kulturotwórczą rolę Wielkiej Emigracji</p> <p>– ocenia rolę Wielkiej Emigracji w podtrzymywaniu myśli niepodległościowej.</p>

	<p>e Hotelu Lambert – pozostałe ośrodki życia emigracyjnego – kultura polska na emigracji – emigracja po Wiośnie Ludów</p>	<p>powstania Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1832 r.) – identyfikuje postacie: Adama Jerzego Czartoryskiego, Wiktora Heltmana, Tadeusza Krępowieckiego, Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego – wskazuje na mapie państwa, przez które wiodły główne szlaki emigrantów polskich po powstaniu listopadowym, – przedstawia zasięg i kierunki emigracji polskiej – wymienia obozy polityczne Wielkiej Emigracji i organizacje</p>	<p>(1832 r.), ogłoszenia <i>Wielkiego Manifestu</i> TDP (1836 r.), powstania Gromad Ludu Polskiego (1835 r.), – identyfikuje postacie: Joachima Lelewela, Stanisława Worcella, Zygmunta Krasieńskiego, Cypriana Kamila Norwida – wskazuje na mapie najważniejsze ośrodki Wielkiej Emigracji – omawia represje po powstaniu listopadowym – wyjaśnia, dlaczego emigrację popowstaniową określa się mianem Wielkiej Emigracji</p>	<p>r.), powstania Młodej Polski (1834 r.), założenia Zjednoczenia Emigracji Polskiej (1837 r.) – identyfikuje postać Józefa Dwernickiego – opisuje warunki życia polskich zesłańców – omawia stosunek państw i narodów europejskich do polskich emigrantów – wyjaśnia, jakie znaczenie dla sprawy polskiej miała międzynarodowa działalność Hotelu Lambert – opisuje życie kulturalne Polaków przebywających na emigracji we Francji.</p>	<p>w Paryżu (1839 r.), założenia Towarzystwa Pomocy Naukowej (1832 r.) – identyfikuje postać Tomasza Malinowskiego, – przedstawia założenia programowe i działalność organizacji węglarzy polskich – omawia losy polskich emigrantów po Wiośnie Ludów.</p>	
--	---	---	--	--	---	--

		polityczne polskich emigrantów.	– charakteryzuje program polityczny obozu konserwatywnego i demokratycznego polskiej emigracji – charakteryzuje założenia programowe i działalność Gromad Ludu Polskiego.			
5. Ziemie polskie w latach 1831–1846	– ucisk popowstaniowy w Królestwie Polskim – likwidacja odrębności Królestwa Polskiego – międzynarodowe reperkusje powstania listopadowego – sytuacja na ziemiach zabranych i pod zaborem austriackim – początki pracy	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rusyfikacja, germanizacja, praca organiczna, rabacja galicyjska</i> – zna daty: wybuchu powstania krakowskiego (20/21 II 1846 r.), rabacji galicyjskiej (1846 r.) – identyfikuje postacie: Edwarda Dembowskiego, Jakuba Szeli	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>cytadela, Statut Organiczny, „noc paskiewiczowska”, gubernia</i> – zna daty: nadania Statutu Organicznego (1832 r.), „nocy paskiewiczowskiej” (1833–1856 r.), wkroczenia wojsk rosyjskich i austriackich do Krakowa (4 III 1846 r.) – identyfikuje	– zna daty: umowy w Münchengrätz (1833 r.), założenia Zemsty Ludu (1832 r.), wprowadzenia stanu wojennego w Królestwie Polskim (1833 r.), wprowadzenia nauki j. rosyjskiego (1839 r.), przeprowadzenia zmian administracyjnych w Królestwie Polskim (1837 r.), zlikwidowania odrębności sądowniczej	– zna daty: ogłoszenia encykliki papieża Grzegorza XVI <i>Cum primum</i> (1832 r.), założenia „Kasyna” w Gostyniu (1835 r.), powołania Towarzystwa Naukowej Pomocy (1841 r.), okupacji Rzeczypospolitej Krakowskiej przez wojska austriackie (1836–1841 r.) – identyfikuje postacie: Grzegorza XVI, Gustawa Potworowskiego,	– ocenia skuteczność pracy organicznej w staraniach o zachowanie polskości.

	<p>organicznej – konspiracja na ziemiach polskich – powstanie krakowskie 1846 r. – rabacja galicyjska</p>	<p>– wymienia represje popowstaniowe w Królestwie Polskim – przedstawia przebieg i skutki powstania krakowskiego.</p>	<p>postacie: Iwana Paskiewicza, Fryderyka Wilhelma IV, Karola Marcinkowskiego, Hipolita Cegielskiego, Szymona Konarskiego, Piotra Ściegiennego – wskazuje na mapie obszar powstania krakowskiego, tereny objęte rabacją galicyjską – omawia politykę represji w Królestwie Polskim po powstaniu listopadowym – charakteryzuje początki pracy organicznej w zaborze pruskim – wyjaśnia przyczyny wybuchu powstania w</p>	<p>Kongresówki (1841 r.), wprowadzenia rosyjskiego systemu monetarnego (1847 r.), utworzenia Konfederacji Powszechnej Narodu Polskiego (1837 r.), powołania Związku Narodu Polskiego (1839 r.), założenia Związku Plebejuszy (1842 r.), ukonstytuowania się Rządu Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej (22 II 1846 r.) – identyfikuje postacie: Józefa Zaliwskiego, Eduarda Flottwella, Dezyderego Chłapowskiego, Ludwika Mierosławskiego,</p>	<p>Leona Sapiehy, Henryka Kamieńskiego, Jana Alcyato – przedstawia międzynarodowe reperkusje powstania listopadowego – wyjaśnia, dlaczego partyzantka Zaliwskiego miała niewielkie szanse powodzenia.</p>	
--	---	---	---	--	---	--

			<p>Rzeczypospolitej Krakowskiej w 1846 r. – omawia przyczyny i skutki rabacji galicyjskiej.</p>	<p>Walentego Stefańskiego, Ludwika Gorzowskiego, Jana Tyssowskiego, Aleksandra Grzegorzewskiego – omawia proces likwidacji odrębności Królestwa Polskiego po powstaniu listopadowym – przedstawia represje popowstaniowe na ziemiach zabranych – omawia proces ograniczania autonomii Wielkiego Księstwa Poznańskiego – opisuje działalność gospodarczą Polaków w zaborze austriackim – charakteryzuje działalność</p>		
--	--	--	---	--	--	--

				<p>konspiracyjną na ziemiach polskich po powstaniu listopadowym</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia program polityczno-społeczny Rządu Narodowego w powstaniu krakowskim – przedstawia zmiany w położeniu społeczeństwa w Królestwie Polskim po powstaniu listopadowym. 		
<p>6. Wiosna Ludów i odwilż posewastopolska</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Wiosna Ludów w zaborze pruskim – powstanie wielkopolskie 1848 r. – działalność Polaków w Królestwie Pruskim, na Śląsku i Pomorzu po 1848 r. – Wiosna Ludów 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: zakończenia uwłaszczenia chłopów w Królestwie Pruskim (1850 r.), zniesienia pańszczyzny w Galicji (1848 r.), początku odwilży posewastopolskiej w Królestwie Polskim (1856 r.) – opisuje przejawy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>serwituty</i>, <i>asymilacja</i> – zna daty: powołania Komitetu Narodowego w Poznaniu (1848 r.), kapitulacji Krakowa (IV 1848 r.) – identyfikuje 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: ugody w Jarosławcu (IV 1848 r.), powstania wielkopolskiego (1848 r.), bitwy pod Miłosławiem (IV 1848 r.), założenia Ligi Polskiej (1848 r.) – identyfikuje postacie: Karla Wilhelma von Willisena, 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powstania Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1857 r.), powołania Komitetu Narodowego i Gwardii Narodowej w Krakowie (1848 r.), powstania Rady Narodowej we Lwowie (1848 r.), 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skuteczność działań gospodarczych i oświatowych w okresie odwilży posewastopolskiej dla sprawy polskiej.

	<p>w zaborze austriackim – skutki Wiosny Ludów w Galicji – początki ukraińskiego ruchu narodowego – Polacy podczas europejskiej Wiosny Ludów – odwilż posewastopolska w Królestwie Polskim</p>	<p>odwilży posewastopolskiej w Królestwie Polskim.</p>	<p>postacie: Ludwika Mierosławskiego, Wilhelma I, Józefa Bema, Aleksandra II – omawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w zaborze pruskim – omawia przebieg Wiosny Ludów z zaborze austriackim – przedstawia skutki Wiosny Ludów w Galicji.</p>	<p>Franciszka Stadiona, Franciszka Józefa I, Agenora Gołuchowskiego, Henryka Dembińskiego, Andrzeja Zamoyskiego, Leopolda Kronenberga – wyjaśnia, czym różniło się powstanie wielkopolskie od poprzednich zrywów narodowych – przedstawia działalność Polaków w zaborze pruskim po Wiośnie Ludów – wyjaśnia, dlaczego wydarzenia Wiosny Ludów nie objęły Królestwa Polskiego – przedstawia</p>	<p>zawiązania się Głównej Rady Ruskiej we Lwowie (V 1848 r.) – identyfikuje postacie: Floriana Ceynowy, Gustawa Potworowskiego, Leona Przyłuskiego, Józefa Lompy, Emanuela Smolki, Gustawa Gizewiusza, Wiktora Heltmana, Hryhoryja Jachymowycza, Franciszka Smolki, Wacława Zaleskiego, Wilhelma von Hammersteina, Aleksandra Bacha, Wojciecha Chrzanowskiego – wyjaśnia, dlaczego niepowodzenia Wiosny Ludów zamknęły epokę zrywów</p>	
--	--	--	--	--	---	--

				<p>udział Polaków w europejskiej Wiośnie Ludów – charakteryzuje proces asymilacji Żydów w Królestwie Polskim.</p>	<p>narodowych w zaborze pruskim – wyjaśnia, w jaki sposób była podtrzymywana świadomość narodowa wśród Polaków żyjących na Pomorzu i Śląsku – omawia proces kształtowania się świadomości narodowej wśród Ukraińców.</p>	
7. Powstanie styczniowe	<p>– demonstracje patriotyczne i „polskie czasy” – próba kompromisu i przygotowania do powstania – wybuch powstania styczniowego – przebieg walk powstańczych – sprawa polska na arenie międzynarodow</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: „biali”, „czerwoni”, <i>branka</i> – zna daty: przeprowadzenia branki (14/15 I 1863 r.), wybuchu powstania styczniowego (22/23 I 1863 r.), ukazu carskiego o uwłaszczeniu</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rewolucja moralna</i>, <i>tajne państwo polskie</i>, <i>partia powstańcza</i> – zna daty: utworzenia Dyrekcji Krajowej „białych” (XII 1861 r.), ogłoszenia dekretów o reformie</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>millenerzy</i>, <i>żuawi śmierci</i> – zna daty: powstania Towarzystwa Rolniczego (1858 r.), demonstracji w Warszawie (II 1861 r.), rozwiązania Delegacji Miejskiej i Towarzystwa Rolniczego (1861</p>	<p>– zna daty: powołania rządu K. Majewskiego (V 1863 r.), bitwy pod Opatowem (II 1864 r.), powstania zabajkalskiego (1866 r.) – identyfikuje postacie: Ignacego Chmieleńskiego, Karola Majewskiego, Józefa Hauke-Bosaka, Aleksandra</p>	<p>– ocenia, które z powstań narodowych – listopadowe czy styczniowe – miało większe szanse powodzenia.</p>

	<p>ej – bilans zmagañ powstańczych – powstanie styczniowe na ziemiach zabranych</p>	<p>chłopów (III 1864 r.) – identyfikuje postacie: Aleksandra Wielopolskiego, Romualda Traugutta – przedstawia bezpośrednio przyczyny wybuchu powstania styczniowego – omawia bilans zmagañ powstania styczniowego.</p>	<p>szkolnictwa, oczynszowaniu chłopów i równouprawnieniu Żydów (1862 r.), powołania Komitetu Centralnego Narodowego (1862 r.), ogłoszenia <i>Manifestu Tymczasowego Rządu Narodowego</i> (22 I 1863 r.), przejęcia dyktatury przez R. Traugutta (X 1863 r.) – identyfikuje postacie: Ludwika Mierosławskiego, Mariana Langiewicza, Aleksandra II, Ottona von Bismarcka – opisuje wybuch powstania styczniowego oraz kształtowanie się władz</p>	<p>r.), wprowadzenia żałoby narodowej i stanu oblężenia w Królestwie Polskim (1861 r.), objęcia dyktatury przez L. Mierosławskiego (II 1863 r.), objęcia dyktatury przez M. Langiewicza (III 1863 r.), bitwy pod Małogoszczem (III 1863 r.), bitew pod Chrobrem i Grochowiskami (III 1863), konwencji Alvenslebena (II 1863 r.) – identyfikuje postacie: Edwarda Jürgensa, Zygmunta Sierakowskiego, Michaiła Gorczakowa, Leopolda Kronenberga, Jarosława Dąbrowskiego, Fiodora Berga,</p>	<p>Waszkowskiego – wyjaśnia, dlaczego władzom powstańczym zależało, aby powstanie objęło swoim zasięgiem ziemie zabrane – wskazuje różnice w programach politycznych środowisk patriotycznych w przededniu powstania styczniowego – omawia relacje między „białymi” i „czerwonymi” w przededniu powstania – charakteryzuje i porównuje siły walczące obu stron.</p>	
--	---	--	---	---	---	--

			<p>powstańczych – omawia cechy charakterystyczne walk powstańczych – przedstawia najważniejsze pośrednie i bezpośrednie przyczyny wybuchu powstania styczniowego.</p>	<p>Stanisława Brzóska, Piusa IX, Michała Murawjowa – wskazuje na mapie tereny najważniejszych starć podczas powstania styczniowego – omawia postawy Polaków wobec zaborców po powstaniu listopadowym – przedstawia okoliczności narastania nastrojów powstańczych w Królestwie Polskim – wyjaśnia, jakie znaczenie miała żałoba narodowa ogłoszona w 1861 r. – przedstawia zmiany we władzach powstania styczniowego i ich</p>		
--	--	--	---	--	--	--

				skutki polityczne i militarne – omawia sprawę polską na arenie międzynarodowej w czasie powstania styczniowego.		
7 godzin						
ŚWIAT W LATACH 1860–1914						
1. Stany Zjednoczone w drugiej połowie XIX wieku	– dualizm społeczno-ekonomiczny Stanów Zjednoczonych – problem niewolnictwa – wybuch wojny domowej – wojna secesyjna – skutki wojny secesyjnej – USA w drugiej połowie XIX wieku	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>secesja, Unia, Konfederacja, wojna totalna, izolacjonizm</i> – zna daty: wojny secesyjnej (1861–1865 r.) – identyfikuje postać Abrahama Lincolna – omawia różnice w podejściu do koncepcji ustrojowej między Północą a Południem – wyjaśnia, dlaczego wojnę secesyjną można	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>abolisjonizm, eksterminacja</i> – zna daty: wybrania Abrahama Lincolna na prezydenta (1860 r.), ogłoszenia secesji przez Karolinę Południową (XII 1860 r.), ataku na Fort Sumter (12 IV 1861 r.), ogłoszenia <i>Proklamacji emancypacyjnej</i> (IX 1862 r.), zniesienia niewolnictwa (1863	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>osadnictwo farmerskie, plantacja, jankesi, Ku-Klux-Klan</i> – zna daty: powstania Johna Browna (1859 r.), I bitwy nad Bull Run (VII 1861 r.), bitwy nad Antietam (IX 1862 r.), zdobycia Nowego Orleanu (V 1862 r.), uchwalenia <i>Ustawy o osadnictwie</i> (V 1862 r.), podpisania aktu bezwarunkowej	– zna daty: kompromisu Missouri (1820 r.), sprawy Dreda Scotta (1847 r.), bitew pod Fredericksburgiem i Chancellorsville (1862 r.), zdobycia Vicksburga (1863 r.) – identyfikuje postacie: Dreda Scotta, Philipa Sheridana – porównuje armie stron walczących w wojnie secesyjnej – przedstawia wpływ wybitnych dowódców	– ocenia sposób rozwiązania problemu niewolnictwa w czasie wojny secesyjnej i jego społeczne skutki.

		uznać za wojnę totalną.	<p>r.), bitwy pod Gettysburgiem (1-3 VII 1863 r.), zabójstwa prezydenta Lincolna (14 IV 1865 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Roberta F. Lee, Ulyssesa S. Granta – przedstawia różnice w rozwoju gospodarczym i społecznym USA – omawia skutki wojny secesyjnej – wymienia czynniki umożliwiające stały wzrost wartości produkcji gospodarczej USA. 	<p>kapitulacji w Appomattox (9 IV 1865 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Johna Browna, Jeffersona Davisa, Williama T. Shermana – wyjaśnia, na czym polegał dualizm w rozwoju społeczno-ekonomicznym Stanów Zjednoczonych – charakteryzuje problem niewolnictwa w USA przed wybuchem wojny secesyjnej – przedstawia okoliczności wybuchu wojny secesyjnej – omawia przebieg działań zbrojnych w czasie wojny secesyjnej – przedstawia 	<p>wojskowych na losy wojny secesyjnej</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki, które zadecydowały o porażce wojsk Konfederacji w starciu z Unią. 	
--	--	-------------------------	--	--	---	--

				rozwój gospodarczy USA po wojnie secesyjnej.		
2. Zjednoczenie Włoch	<ul style="list-style-type: none"> – różne koncepcje zjednoczenia Włoch – polityka Camillo Cavoura wobec Francji – polityka zagraniczna II Cesarstwa Francuskiego – wojna z Austrią – zjednoczenie kraju – powstanie Królestwa Włoch 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Czerwony Krzyż</i> – zna daty: „wyprawy tysiąca” (V 1860 r.), wojny z Austrią (1866 r.), zjednoczenia Włoch (1871 r.) – identyfikuje postacie: Giuseppe Garibaldi, Wiktora Emanuela II, Camillo Cavoura – wymienia etapy jednoczenia Włoch. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>risorgimento</i>, „<i>wyprawa tysiąca</i>” – zna daty: bitew pod Magentą i Solferino (VI 1859 r.), powstania Czerwonego Krzyża (1863 r.), bitwy pod Custozzą (VI 1866 r.) – identyfikuje postacie: Giuseppe Mazziniego, Napoleona III – przedstawia okoliczności powstania Czerwonego Krzyża – opisuje etapy jednoczenia Włoch – wymienia główne wydarzenia polityczne w 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: „<i>czerwone koszule</i>” – zna daty: rozejmu w Villafranca di Verona (1859 r.), plebiscytu w Włoszech (1860 r.), zajęcia Królestwa Obojga Sycylii przez Garibaldi (X 1860), koronacji Wiktora Emanuela II na króla Włoch (III 1861 r.), pokoju w Wiedniu (1866 r.), przyłączenia Rzymu do Królestwa Włoch (1870 r.) – identyfikuje postacie: Jeana-Henri’ego Dunanta, Franciszka Józefa I, Piusa IX 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>bersalierzy</i> – zna daty: zamachu terrorystycznego na Napoleona III (1858 r.), układu francuski-sardyńskiego w Plombières-les-Bains (1858 r.), interwencji francuskiej w Meksyku (1861-1863 r.), ultimatum austriackiego wobec Królestwa Sardynii (1859 r.) – charakteryzuje politykę zagraniczną Francji za czasów II Cesarstwa i jej skutki – omawia różnice 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia i ocenia sytuację Państwa Kościelnego w kontekście powstania Królestwa Włoch.

			<p>Europie, które wpłynęły na zjednoczenie Włoch.</p>	<p>– wskazuje na mapie etapy jednoczenia Włoch – przedstawia różne koncepcje jednoczenia Włoch – opisuje stosunki Królestwa Sardynii z Francją i ich wpływ na proces jednoczenia Włoch – przedstawia przebieg i skutki wojny Królestwa Sardynii z Austrią – wyjaśnia, dlaczego Pius IX ogłosił się „więźniem Watykanu” – omawia politykę Włoch po zjednoczeniu.</p>	<p>w rozwoju gospodarczym Włoch.</p>	
<p>3. Zjednoczenie Niemiec i powstanie Austro-Węgier</p>	<p>– koncepcje zjednoczenia Niemiec – wojny z Danią i Austrią – wojna francusko-</p>	<p>– zna daty: wojny prusko-duńskiej (1864 r.), wojny prusko-austriackiej (1866 r.), wojny francusko-pruskiej</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Związek Północnoniemiecki</i>, „<i>żelazny kanclerz</i>” – zna daty: objęcia stanowiska</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>depesza emska</i> – zna daty: układu prusko-francuskiego (1865 r.), sojuszu prusko-</p>	<p>– zna daty: podpisania rozejmu w wojnie francusko-pruskiej (I 1871 r.), ery Bacha (1849–1859 r.), dyplomu</p>	<p>– ocenia politykę O. von Bismarcka i jego wpływ na stosunki międzynarodowe.</p>

	<p>pruska – powstanie II Rzeszy – powstanie dualistycznej monarchii austro-węgierskiej</p>	<p>(1870-1871 r.), proklamowania II Rzeszy Niemieckiej (18 I 1871 r.) – identyfikuje postać: Ottona von Bismarcka – przedstawia rolę Prus w jednoczeniu państw niemieckich – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Europy miało powstanie cesarstwa niemieckiego.</p>	<p>premiera rządu pruskiego przez O. von Bismarcka (1862 r.), bitwy pod Sadową (VII 1866 r.), utworzenia Związku Pónocnoniemieckiego (1867 r.), bitwy pod Sedanem (IX 1870 r.), zdobycia Metz (X 1870 r.), pokoju we Frankfurcie nad Menem (V 1871 r.), powstania dualistycznej monarchii austro-węgierskiej (1867 r.) – identyfikuje postacie: Wilhelma I Hohenzollerna, Franciszka Józefa I, Napoleona III – charakteryzuje politykę Ottona von Bismarcka – wyjaśnia, na</p>	<p>sardyńskiego (1866 r.), pokoju w Pradze (VIII 1866 r.), nadania konstytucji części austriackiej monarchii habsburskiej (1867 r.) – identyfikuje postacie: Helmutha von Moltke, Agenora Romualda Gołuchowskiego – wskazuje na mapie etapy jednoczenia Niemiec – omawia koncepcje jednoczenia Niemiec – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny prusko-duńskiej – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny prusko-austriackiej</p>	<p>październikowego (1860 r.), patentu ludowego (1861 r.) – identyfikuje postacie: Leopolda Hohenzollerna, Aleksandra von Bacha, Gyuly Andrásy'ego – wyjaśnia, na czym polegała przewaga armii pruskiej nad wojskami innych krajów europejskich – omawia strukturę narodowościową Austro-Węgier.</p>	
--	--	---	--	--	--	--

			<p>czym polegał pruski militarizm</p> <p>– przedstawia okoliczności proklamowania II Rzeszy Niemieckiej.</p>	<p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny francusko-pruskiej</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki powstania dualistycznej monarchii austrowęgierskiej.</p>		
4. Kolonializm	<p>– nowa fala kolonializmu</p> <p>– kolonizacja Afryki</p> <p>– konflikty kolonialne w Afryce</p> <p>– posiadłości europejskie w Azji</p> <p>– potęga imperium brytyjskiego</p> <p>– walki o wpływy w Chinach</p> <p>– światowe szlaki handlowe</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kolonializm, Pax Britannica</i></p> <p>– zna czas dominacji <i>Pax Britannica</i> (1856–1914 r.)</p> <p>– identyfikuje postać Wiktorii I</p> <p>– omawia przyczyny ekspansji kolonialnej mocarstw europejskich w XIX w.</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Wielką Brytanię nazywano</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>dominium</i></p> <p>– zna daty: powstania sipajów (1857–1859 r.), I wojny opiumowej (1839–1842 r.), powstania tajpingów (1851–1864 r.), II wojny opiumowej (1856–1860 r.), budowy Kanału Sueskiego (1859–1869 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Cecila Johna Rhodesa, Ferdinanda de</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>mahdi, Burowie</i></p> <p>– zna daty: przekształcenia Egiptu w protektorat brytyjski (1882 r.), rozpoczęcia podboju Algierii przez Francję (1830 r.), zajęcia Tunezji przez Francuzów (1881 r.), powstania Mahdiego w Sudanie (1881–1898 r.), traktatu w</p>	<p>– zna daty: bitwy pod Aduą (1896 r.), bitwy pod Isandlwaną (1878 r.), rozwiązania Kompanii Wschodnioindyjskiej (1858 r.)</p> <p>– przedstawia przykłady walki mieszkańców Afryki z Europejskimi kolonizatorami</p> <p>– tłumaczy, dlaczego niektóre zamorskie kraje takie jak Kanada i Australia uzyskały status</p>	<p>– ocenia politykę kolonialną Wielkiej Brytanii.</p>

		„imperium, nad którym nie zachodzi słońce”.	<p>Lessepsa</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny kolonizacji Afryki – omawia walkę państw europejskich o wpływy w Chinach – wyjaśnia, jakie znaczenie miała budowa kanałów łączących morza i oceany. 	<p>Nankinie (1842 r.), budowy Kanału Kilońskiego (1887–1895 r.), budowy Kanału Panamskiego (1881–1914 r.), uzyskania statusu dominium przez Kanadę (1867 r.) i Australię (1901 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Henry’ego Mortona Stanleya, Davida Livingstone’a, Muhammada Ahmada (Mahdiego) – wskazuje na mapie posiadłości kolonialne państw europejskich w XIX w. – omawia proces kolonizacji Afryki – przedstawia proces kolonizacji Azji 	<p>dominium</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego Brytyjczycy nie chcieli pogodzić się z istnieniem niezależnych republik burskich – uzasadnia, dlaczego działania europejskich mocarstw w Azji różniły się od ich postępowania w koloniach afrykańskich. 	
--	--	---	--	---	---	--

				<ul style="list-style-type: none"> – opisuje strategię, jaką przyświecała Brytyjczykom przy zajmowaniu kolejnych kolonii – wymienia przyczyny wybuchu w Indiach powstania przeciwko Brytyjczykom w 1857 r. – opisuje etapy powstawania brytyjskiego imperium kolonialnego. 		
5. Nowy podział polityczny świata	<ul style="list-style-type: none"> – Europa pod koniec XIX w. – wojna rosyjsko-turecka – kongres berliński – Stany Zjednoczone na przełomie wieków – Japonia – mocarstwo azjatyckie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>militaryzm</i>, <i>polityka otwartych drzwi</i> – zna daty: kongresu berlińskiego (VI–VII 1878 r.), wojny rosyjsko-japońskiej (1904–1905 r.) – identyfikuje 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „<i>sojusz trzech cesarzy</i>”, <i>szogun</i>, <i>epoka Meiji</i>, <i>obóz koncentracyjny</i> – zna daty: „sojuszu trzech cesarzy” (1873 r.), epoki Meiji (1868–1912 r.), I wojny burskiej (1880– 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>dyplomacja dolarowa</i> – zna daty: wojny rosyjsko-tureckiej (1877–1878 r.), pokoju w San Stefano (III 1878 r.), uzupełnienia doktryny Monroe’a (1904 r.), powstania Związku 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>nawalizm</i> – zna daty: antytureckiego powstania w Hercegowinie (1875 r.), Bułgarii, Serbii i Czarnogórze (1876 r.), tajnej konwencji Rosji i Austro-Węgier 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ kongresu berlińskiego na ład międzynarodowy – ocenia politykę Brytyjczyków wobec Burów.

	<p>– wojny burskie – wojna rosyjsko-japońska</p>	<p>postacie: Wiktorii I, Mikołaja II – przedstawia polityczną rolę państw europejskich pod koniec XIX w. – wymienia konsekwencje rywalizacji mocarstw na Dalekim Wschodzie.</p>	<p>1881 r.), II wojny burskiej (1899–1902 r.), powstania bokserów w Chinach (1899–1901 r.) – identyfikuje postacie: Aleksandra II, Ottona von Bismarcka, Mutsuhito, Cecila Johna Rhodesa – wskazuje na mapie kierunki ekspansji Japonii – omawia przyczyny i skutki modernizacji Japonii w II połowie XIX w. – przedstawia przyczyny i skutki wojen burskich – omawia przyczyny i skutki powstania bokserów w Chinach</p>	<p>Afryki Południowej (1910 r.), bitwy pod Mukdenem (II–III 1905 r.), bitwy pod Cuszimą (V 1905 r.), traktatu pokojowego w Portsmouth (IX 1905 r.), aneksji Korei przez Japonię (1910 r.) – identyfikuje postacie: Benjamina Disraeliego, Theodora Roosevelta, Paula Krugera – wskazuje na mapie tereny będące strefą wpływów brytyjskich na Dalekim Wschodzie – omawia politykę zagraniczną Stanów Zjednoczonych w II</p>	<p>(1877 r.), oblężenia Plewny (1878 r.), bitwy pod Płowdiwem (I 1878 r.), wojny amerykańsko-hiszpańskiej (1898 r.), konferencji pokojowej w Paryżu (1898 r.), sojuszu brytyjsko-japońskiego (1902 r.), zdobycia Port Artur (I 1905 r.) – identyfikuje postać Alfreda Thayera Mahana – omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny rosyjsko-tureckiej w latach 1877–1878 r. – wyjaśnia, czym różniły się decyzje kongresu berlińskiego od tych, które zapadły w 1815 r. w</p>	
--	--	---	---	--	---	--

			<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny i skutki wojny rosyjsko-japońskiej. 	<p>połowie XIX w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegała polityka dolarowa USA – wyjaśnia, jakie były skutki przełamania przez Amerykanów izolacji Japonii – przedstawia przebieg wojny rosyjsko-japońskiej – charakteryzuje politykę nowych mocarstw światowych – Stanów Zjednoczonych i Japonii. 	<p>Wiedniu</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaki wpływ na politykę międzynarodową miał konflikt między Koroną Brytyjską a Burami w Afryce. 	
6. Epoka węgla i stali	<ul style="list-style-type: none"> – przemiany w rolnictwie – rozwój nauk przyrodniczych – rozwój przemysłu – zmiany w transporcie i komunikacji – era 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>płodozmian</i>, <i>asymilacja</i> – zna daty: ogłoszenia teorii doboru naturalnego i ewolucyjnej genezy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>melioracja</i>, <i>teoria ewolucji</i> – zna daty: skonstruowania lampy naftowej (1853 r.), opracowania 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>melting pot</i> – zna daty: odkrycia promieniotwórczości (1896 r.), odkrycia polonu i radu (1898 r.), uruchomienia 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: odkrycia J. Daltona (1808 r.), teorii elektromagnetyzmu (1820 r.), odkrycia praw oporu elektrycznego (1826 r.), wynalezienia 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ przemian cywilizacyjnych XIX w. na standard życia społeczeństwa europejskiego.

	<p>elektryczności – rozwój telekomunikacji – stare i nowe potęgi gospodarcze – migracje</p>	<p>gatunków (1859 r.), skonstruowania telefonu (1876 r.), udoskonalenia żarówki (1880 r.) – identyfikuje postacie: Charlesa Darwina, Marii Skłodowskiej-Curie, Thomasa Edisona, Grahama Bella, Alfreda Nobla – wyjaśnia, jakie znaczenie miała teoria ewolucji ogłoszona przez Ch. Darwina – wyjaśnia, dlaczego wiek XIX określa się mianem „wieku węgla i stali”.</p>	<p>układu okresowego pierwiastków (1869 r.), skonstruowania turbiny parowej (1884 r.), wynalezienia czterosuwowego silnika spalinowego (1876 r.), pierwszego udanego lotu samolotem (1903 r.), ustanowienia Nagrody Nobla (1901 r.) – identyfikuje postacie: Dymitra Mendelejewa, Ignacego Łukasiewicza, Gottlieba Daimlera, Karla Benzę, Rudolfa Diesla, Wilbura i Orville’a Wrightów, Guglielma Marconiego – przedstawia założenia teorii ewolucji Ch.</p>	<p>pierwszej elektrowni miejskiej w Nowym Jorku (1882 r.), opatentowania radiostacji (1896 r.), pierwszej publicznej transmisji radiowej (1909 r.), opatentowania dynamitu (1867 r.) – identyfikuje postacie: Karola Olszewskiego, Zygmunta Wróblewskiego, Johna Daltona, Georga Ohma, Michaela Faradaya, Antoine’a Henriego Becquerela, Wernera von Siemens – wskazuje na mapie główne kierunki migracji Europejczyków na przełomie XIX i</p>	<p>aluminium (1827 r.) – identyfikuje postacie: Jönsa Jacoba Berzeliusa, Humphry’a Davy’ego, Pierre’a Curie, Hansa Christiana Orsteda, Rudolfa Virchowa, Charlesa Parsonsa, Étienne’a Lenoira, Nikolausa Otto – przedstawia przyczyny nierównomiernego rozwoju rolnictwa w II połowie XIX w. – omawia przemiany w dziedzinie produkcji stali i surówki żelaza – omawia przemiany w przemyśle chemicznym.</p>	
--	---	--	--	--	--	--

			<p>Darwina</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia cechy charakterystyczne ery elektryczności – wyjaśnia, jakie znaczenie miał rozwój telekomunikacji – wymienia państwa, które pełniły rolę potęg gospodarczych w II połowie XIX w. 	<p>XX w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przemiany w rolnictwie w II połowie XIX w. – wymienia najważniejsze wynalazki w dziedzinie chemii, fizyki i nauk biologicznych – przedstawia przyczyny coraz większej popularności nowych środków transportu na początku XX w. – omawia zmiany w transporcie i komunikacji – charakteryzuje zjawisko migracji w II połowie XIX w. 		
7. Przemiany ustrojowe i nowe ideologie	<ul style="list-style-type: none"> – upowszechnienie się systemów demokratycznych – rozwój partii 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>demokratyzacja, partia polityczna, komunizm,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>anarchizm, proletariusze, laicyzacja,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wigowie, torysi, syndykalizm, komunardzi,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>darwinizm społeczny</i> – zna daty: powstania Partii 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ nowych ruchów i partii politycznych na proces demokratyzacji państw europejskich.

	<p>politycznych i podział ideologiczny systemów partyjnych – anarchiści i syndykaliści – I Międzynaródka – Komuna Paryska – socjaldemokracja i komunizm – chrześcijańska demokracja – nacjonalizm – syjonizm</p>	<p><i>pluralizm, nacjonalizacja, nacjonalizm, antysemityzm</i> – identyfikuje postać Karola Marksa – wyjaśnia, na czym polegała demokratyzacja życia politycznego – przedstawia okoliczności narodzin i skutki nacjonalizmu.</p>	<p><i>socjaldemokracja, bolszewicy, społeczna nauka Kościoła, chadecja, syjonizm, szowinizm</i> – zna daty: wprowadzenia powszechnego prawa dla mężczyzn we Francji (1848 r.), uzyskania praw wyborczych przez kobiety w Nowej Zelandii (1893 r.), Komuny Paryskiej (III–V 1871 r.), utworzenia II Międzynaródki (1889 r.), ogłoszenia encykliki <i>Rerum novarum</i> przez Leona XIII (1891 r.) – identyfikuje postacie: Michaiła Bakunina, Piotra Kropotkina, Eduarda</p>	<p><i>rewizjonizm, reformizm, mienszewicy</i> – zna daty: założenia I Międzynaródki (1864 r.), szturm wersalczyków na Paryż (V 1871 r.), I Światowego Kongresu Syjonistycznego (1897 r.) – identyfikuje postacie: Georgesa Sorela, Jeana Blanca, Louisa Blanqui, Pierre’a Proudhona, Jarosława Dąbrowskiego, Walerego Wróblewskiego, Theodora Herzla – przedstawia systemy wyborcze w państwach europejskich – opisuje system partyjny Wielkiej</p>	<p>Pracy (1900 r.), powołania Komitetu Centralnego Gwardii Narodowej (III 1871 r.), wyborów do Komuny Paryża (III 1871 r.) – identyfikuje postacie: Fernanda Pelloutiera, Louisa Adolphe’a Thiersa, Floriana Trawińskiego, Karla Kautsky’ego, Alexandre’a Milleranda, Lwa Martowa – wyjaśnia, dlaczego działania anarchistów cieszyły się uznaniem rewolucjonistów – tłumaczy, dlaczego Polacy chętnie wstępowali w szeregi</p>	
--	---	---	---	---	--	--

			<p>Bernsteina, Leona XIII,</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia kierunki rozwoju partii politycznych w Europie – wyjaśnia, jakie możliwości dawało robotnikom powstanie partii socjalistycznych – przedstawia narodziny i założenia programowe chrześcijańskiej demokracji – przedstawia okoliczności wybuchu i skutki Komuny Paryskiej. 	<p>Brytanii</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia założenia programowe anarchistów, syndykalistów, socjalistów i socjaldemokratów – omawia okoliczności zwołania I i II Międzynarodówki – przedstawia przebieg Komuny Paryskiej – omawia przyczyny i skutki rozłamu w ruchu socjalistycznym w II połowie XIX w. – omawia przyczyny powstania ruchu syjonistycznego. 	<p>rewolucjonistów</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego Leona XIII nazywano „papieżem robotników”. 	
8. Piękna epoka	<ul style="list-style-type: none"> – rozwój cywilizacyjny i zmiany w życiu codziennym – zmiany w miastach 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>emancypacja</i>, <i>realizm</i>, <i>naturalizm</i>, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sufrażystki</i>, <i>eklektyzm</i> – zna daty: 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>mikrobiologia</i>, <i>antyseptyka</i>, <i>postimpresjonizm</i>, 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Ignaza Semmelweisa, Josepha Listera, Paula Bergera, Paula Ehrlicha, 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ rozwoju medycyny i higieny na poprawę jakości i długości życia – ocenia siłę oddziaływania

<p>– rozwój medycyny i higieny – emancypacja kobiet – upowszechnienie oświaty – rozwój czytelnictwa i literatury – malarstwo i architektura przełomu wieków – kultura masowa i upowszechnienie sportu</p>	<p><i>impresjonizm, symbolizm, secesja, kultura masowa</i> – identyfikuje postacie: Ludwika Pasteura, Wilhelma Röntgena, Fryderyka Nietzschego, Honoré de Balzaca, Aleksandra Dumasa, Juliusza Verne’a, Claude’a Moneta, Vincenta van Gogha – wymienia zmiany wprowadzane w miastach na przełomie XIX i XX w., które wpłynęły na poprawę życia ich mieszkańców – przedstawia cechy charakterystyczne kultury masowej – omawia znaczenie oświaty i nauki dla postępu cywilizacyjnego.</p>	<p>wynależenia lampy rentgenowskiej (1895 r.), skonstruowania kinematografu (1895 r.) – identyfikuje postacie: Florence Nightingale, Lwa Tołstoja, Auguste’a Comte’a, Gustave’a Eiffella, Auguste’a i Louisa Lumière – omawia przemiany w życiu codziennym społeczeństwa w II połowie XIX w. – wyjaśnia, jakie znaczenie miało wprowadzenie pod koniec XIX w. powszechnej edukacji – omawia rolę kina i sportu w upowszechnieniu kultury masowej – przedstawia</p>	<p><i>akademizm, historyzm</i> – zna daty: wybudowania wieży Eifla (1889 r.), pierwszej nowożytnej olimpiady w Atenach (1896 r.) – identyfikuje postacie: Charlesa Dickensa, Rudyarda Kiplinga, Josepha Conrada, Herberta Georga Wellsa, Marka Twaina, Jacka Londona, Fiodora Dostojewskiego, Antona Czechowa, Henriego Bergsona, Arthura Schopenhauera, Gustave’a Flauberta, Émile’a Zoli, Marcela Prousta, Pierre’a-Auguste’a Renoira, Edgara Degasa, Paula</p>	<p>Paula Verlaine’a, Arthura Rimbauda, Gustave’a Courbeta, Jeana-François Milleta, Gustave’a Moreau, Arnolda Böcklina, Gustava Klimta – przedstawia przykłady dzieł literackich, które weszły do kanonu literatury światowej II połowy XIX w. – przedstawia okoliczności odrodzenia się idei igrzysk olimpijskich – charakteryzuje główne prądy umysłowe II połowy XIX i początku XX w.</p>	<p>popkultury i sportu masowego na życie społeczeństw.</p>
---	--	--	---	---	--

			<p>główne postulaty ruchu emancypacyjnego na przełomie XIX i XX w.</p>	<p>Cézanne'a, Paula Gauguina, Antonia Gaudi, Pierre'a de Coubertina</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia rozwój medycyny i higieny – omawia przyczyny narodzin ruchu emancypacyjnego i jego skutki – przedstawia kierunki w rozwoju filozofii schyłku XIX w. – wymienia kierunki w rozwoju malarstwa europejskiego końca XIX w. – omawia cechy charakterystyczne malarstwa i architektury II połowy XIX i początków XX w. – opisuje przyczyny i charakter zmian w trybie życia		
--	--	--	--	---	--	--

				mieszkańców wielkich miast.		
8 godzin						
ZIEMIE POLSKIE W LATACH 1864–1914						
1. Ziemie polskie po powstaniu styczniowym	<ul style="list-style-type: none"> – represje po upadku powstania styczniowego – prześladowania Kościoła katolickiego i unickiego – Kulturkampf w zaborze pruskim – Germanizacja – Hakata i ustawa kagańcowa – autonomia galicyjska – system polityczny Galicji w dobie autonomii 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Kulturkampf</i> – zna daty: wprowadzenia j. rosyjskiego jako obowiązkowego w szkołach (1869 r.), ogłoszenia <i>Kulturkampfu</i> (1871 r.), buntu dzieci we Wrześni (1901 r.), nadania autonomii Galicji (1867–1869 r.) – przedstawia cechy charakterystyczne polityki rusyfikacji – przedstawia cechy charakterystyczne polityki germanizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „<i>noc apuchtinowska</i>”, <i>rugi pruskie</i> – zna daty: wprowadzenia j. rosyjskiego jako urzędowego w Królestwie Polskim (1865), „<i>nocy apuchtinowskiej</i>” (1879–1897 r.), powstania Hakaty (1894 r.), uchwalenia tzw. ustawy kagańcowej (1908 r.), noweli osadniczej (1904 r.) – identyfikuje postacie: Fiodora Berga, Aleksandra Apuchtina, Mieczysława Ledóchowskiego, Wilhelma I 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>generał-gubernator</i>, <i>tajne komplety</i> – zna daty: powołania Komitetu Urządzącego (1864 r.), reformy administracyjnej w Królestwie Polskim (1866 r.), zebrania się Sejmu Krajowego w Galicji (1861 r.) – identyfikuje postacie: Ferdinanda von Hansemanna, Hermanna Kennemanna, Heinricha von Tiedemanna – wyjaśnia, dlaczego władze 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jakim celu Hakata podsyciała w społeczeństwie niemieckim antypolskie uprzedzenia – porównuje sytuację polskiej ludności w Galicji od lat 60. XIX w. z położeniem Polaków w pozostałych dwóch zaborach. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postawy Polaków wobec polityki zaborców po powstaniu styczniowym – ocenia rolę Kościoła w walce z zaborcami – ocenia skuteczność polityki Kulturkampfu w walce z katolicyzmem i polskością.

			<p>Hohenzollerna, Michała Drzymały, Agenora Romualda Gołuchowskiego – omawia represje po powstaniu styczniowym w Królestwie Polskim – charakteryzuje postawy Polaków wobec rusyfikacji i germanizacji – wyjaśnia, na czym polegała polityka Kulturkampf – opisuje zakres swobód politycznych i narodowych w Galicji w dobie autonomii.</p>	<p>carskie prześladowały Kościół katolicki na ziemiach polskich – omawia rolę Kościoła w walce z zaborcami – opisuje politykę zaborców w zaborze pruskim po powstaniu styczniowym – omawia działalność Haskaty – wyjaśnia, dlaczego władze niemieckie utrudniały Polakom stawianie nowych budynków w gospodarstwach rolnych – przedstawia okoliczności nadania Galicji Autonomii – opisuje system polityczny Galicji w dobie autonomii.</p>		
2. Przemiany	– pozytywizm	– wyjaśnia	– zna datę	– zna daty:	– zna daty:	– ocenia społeczne i

<p>społeczne i gospodarcze na ziemiach polskich</p>	<p>– pozytywizm warszawski – rozwój przemysłu na ziemiach polskich – przemiany na wsi – sytuacja Polaków w poszczególnych zaborach</p>	<p>znaczenie terminów: <i>pozytywizm, praca organiczna, praca u podstaw</i> – zna daty: reform uwłaszczeniowych w zaborze pruskim (1823 r.), uwłaszczenia chłopów w zaborze austriackim (1848 r.) i rosyjskim (1864 r.) – identyfikuje postać Bolesława Prusa – omawia wpływ literatury pozytywistycznej na budowanie nowego społeczeństwa polskiego – wyjaśnia, jaki wpływ na rozwój przemysłu miało uwłaszczenie chłopów – przedstawia</p>	<p>zorganizowania Uniwersytetu Łatającego (1882 r.) – identyfikuje postacie: Piotra Wawrzyniaka, Aleksandra Świętochowskiego – przedstawia działania polskich pozytywistów i organiczników w zaborze pruskim, rosyjskim i austriackim – omawia przemiany na wsi polskiej w XIX w. – charakteryzuje położenie społeczeństwa polskiego pod zaborami – przedstawia przyczyny emigracji Polaków w II połowie XIX i na początku XX w. – charakteryzuje</p>	<p>powstania Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie (1875 r.), powołanie tzw. kas Stefczyka (1890 r.) – identyfikuje postacie: Dezyderego Chłapowskiego, Franciszka Stefczyka – wskazuje na mapie obszary rozwoju przemysłu włókienniczego, górnictwa i rafinerii ropy naftowej – omawia uwarunkowania rozwoju idei pozytywistycznych na ziemiach polskich po powstaniu styczniowym – charakteryzuje</p>	<p>powstania Związku Spółek Polskich (1871 r.), powołania Banku Spółek Zarobkowych (1885 r.) – przedstawia strukturę agrarną ziem polskich na przełomie XIX i XX w. – porównuje położenie Polaków na ziemiach polskich pod zaborami.</p>	<p>gospodarcze skutki pracy organicznej – ocenia wpływ pracy organicznej na kształtowanie się nowoczesnego narodu polskiego.</p>
---	--	--	---	--	--	--

		społeczne skutki przemian gospodarczych.	główne założenia programu polskich pozytywistów.	rozwój gospodarczy ziem polskich pod zaborami – przedstawia rozwój przemysłu oraz działalności bankowej i giełdowej w zaborze rosyjskim – omawia rozwój przemysłu w zaborze pruskim – przedstawia rozwój przemysłu i działalności bankowej w zaborze austriackim.		
3. Nowe nurty polityczne	– powstanie partii masowych – początki ruchu socjalistycznego – socjalizm niepodległościowych – socjaliści w Galicji i zaborze pruskim – ruch narodowy	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>program polityczny</i> – zna daty: założenia Socjalno-Rewolucyjnej Partii „Proletariat” (1882 r.), powstania Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>statut</i> , <i>endecja</i> – zna daty: powstania Socjaldemokracji Królestwa Polskiego (1893 r.), założenia Polskiej Partii	– zna daty: zamachu na cara Aleksandra II (1881 r.), utworzenia II Proletariatu (1888 r.), utworzenia Związku Zagranicznego Socjalistów Polskich (1892 r.), założenia III	– zna daty: powstania Stowarzyszenia Socjalistycznego „Lud Polski” (1881 r.), powołania Towarzystwa Oświaty Narodowej (1899 r.) – identyfikuje postacie: Ignacego	– ocenia działalność polityczną partii działających na ziemiach polskich pod zaborami.

	<p>– ruch ludowy</p>	<p>(1900 r.), założenia Polskiej Partii Socjalistycznej (1893 r.), powstania Stronnictwa Narodowo- Demokratycznego (1897 r.), powstania Polskiego Stronnictwa Ludowego (1903 r.) – identyfikuje postacie: Ludwika Waryńskiego, Róży Luksemburg, Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Wincentego Witosa – przedstawia czynniki, które sprzyjały tworzeniu się masowych partii politycznych – omawia kwestię niepodległości</p>	<p>Socjalno- Demokratycznej (1897 r.), założenia Ligi Polskiej (1887 r.), powstania Ligi Narodowej (1893 r.), powstania Stronnictwa Ludowego (1895 r.) – identyfikuje postacie: Bolesława Limanowskiego, Zygmunta Balickiego, Ignacego Daszyńskiego, Stanisława Stojałowskiego, Bolesława Wysłoucha – wymienia główne partie polityczne należące do nurtu socjalistycznego i przedstawia ich założenia programowe – wymienia organizacje i partie</p>	<p>Proletariatu (1900 r.), rozłamu w PSL (1913 r.) – identyfikuje postacie: Ludwika Kulczyckiego, Juliana Marchlewskiego, Adolfa Warskiego, Feliksa Dzierżyńskiego, Zygmunta Miłkowskiego, Jana Stapińskiego, Jakuba Bojki – omawia przyczyny narodzin ruchu socjalistycznego na ziemiach polskich – charakteryzuje postulaty ruchu socjalistycznego – wyjaśnia, co decydowało o popularności partii socjalistycznych w poszczególnych regionach – przedstawia</p>	<p>Hryniewieckiego, Bolesława Drobnera, Jana Ludwika Popławskiego – przedstawia i porównuje najważniejsze cele działalności PPS i SDKPiL – określa strategię walki o niepodległość obraną przez ruch narodowo- demokratyczny.</p>	
--	----------------------	--	---	--	---	--

		Polski w programach partii socjalistycznych.	polityczne należące do nurtu narodowego i przedstawia ich założenia programowe – wymienia główne partie polityczne należące do nurtu ludowego i przedstawia ich założenia programowe.	podziały w polskim ruchu socjalistycznym – omawia przyczyny narodzin ruchu ludowego na ziemiach polskich - przedstawia podziały w polskim ruchu narodowym i ludowym.		
4. Rewolucja 1905 roku	– wybuch rewolucji w Rosji – Polacy wobec rosyjskiej rewolucji – rewolucja na ziemiach polskich – polityka władz carskich – skutki rewolucji – zmiany na polskiej scenie politycznej	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>krwawa niedziela</i> – zna datę krwawej niedzieli w Petersburgu (22 I 1905 r.) – identyfikuje postacie: Mikołaja II, Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego – wymienia przyczyny rewolucji 1905–1907 r. w Rosji	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>reakcja stołypinowska</i> – zna daty: <i>Manifestu październikowego</i> (1905 r.), reakcji stołypinowskiej (1906–1911 r.), <i>Ukazu tolerancyjnego</i> (1905 r.) – identyfikuje postać Piotra Stołypina – przedstawia	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>powstanie łódzkie</i> – zna daty: powołania Organizacji Spiskowo-Bojowej PPS (1905 r.), powstania łódzkiego (1905–1906 r.), rozłamu w PPS (1906 r.) – identyfikuje postacie: Geоргija Gajdara, Geоргija Skłona	– wyjaśnia, jakie były przyczyny podziału PPS w 1906 r. i rozłamów w ruchu narodowo-demokratycznym – przedstawia charakter i skalę wystąpień rewolucyjnych w Królestwie Polskim w latach 1905–1907 r.	– opisuje i ocenia sposoby tłumienia ruchu rewolucyjnego na ziemiach polskich – ocenia skutki rewolucji 1905–1907 r. na ziemiach polskich – ocenia rewolucję 1905–1907 r. na ziemiach polskich w kontekście walki Polaków o niepodległość.

		– przedstawia skutki rewolucji 1905–1907 r. w Rosji i na ziemiach polskich.	stosunek Polaków do rewolucji 1905–1907 r. w Rosji – przedstawia stosunek polskich partii politycznych do rewolucji 1905–1907 r. w Rosji – wskazuje najważniejsze zmiany ustrojowe w Rosji po rewolucji 1905 r.	– wskazuje na mapie okręgi przemysłowe Królestwa Polskiego, w których odbyło się najwięcej wystąpień robotniczych rewolucji 1905–1907 r. – omawia przebieg rewolucji 1905–1907 r. w Rosji – omawia przebieg rewolucji 1905–1907 r. na ziemiach polskich – przedstawia i ocenia metody działania Organizacji Bojowej PPS.		
5. Pozytywizm i Młoda Polska	– kultura w drugiej połowie XIX . – twórcy pozytywistyczni – Żydzi polscy – między	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pozytywizm, trójlojalizm, Młoda Polska</i> – identyfikuje	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>szkoła warszawska, szkoła krakowska, stańcacy</i> – identyfikuje	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>neoromantyzm, filister</i> – identyfikuje postacie: Adama	– identyfikuje postacie: Szymona Aszkenazego, Maurycego Gottlieba, Leopolda Gottlieba, Maurycego	– porównuje i ocenia poglądy krakowskiej i warszawskiej szkoły historycznej – ocenia rolę inteligencji w kształtowaniu się kultury narodowej Polaków.

	<p>asymilacją a odrębnością – nauka ponad zaborami – rola historii – malarstwo historyczne ku pokrzepieniu serc – kultura Młodej Polski – teatr, kabaret, film</p>	<p>postacie: Henryka Sienkiewicza, Bolesława Prusa, Elizy Orzeszkowej, Jana Matejki, Jacka Malczewskiego, Stanisława Wyspiańskiego, Stefana Żeromskiego, Władysława Reymonta, Ignacego Jana Paderewskiego – wyjaśnia, na czym polegał ponadzaborowy charakter XIX-wiecznej kultury polskiej – wymienia cechy literatury pozytywizmu – wyjaśnia, jaką rolę w okresie zaborów odgrywało polskie malarstwo historyczne.</p>	<p>postacie: Marii Konopnickiej, Józefa Ignacego Kraszewskiego, Józefa Szujskiego, Juliusza Kossaka, Wojciecha Kossaka, Artura Grottgera, Stanisława Przybyszewskiego, Józefa Chełmońskiego, Kazimierza Przerwy-Tetmajera, Jana Kasprowicza, Karola Szymanowskiego – przedstawia przyczyny, przejawy i skutki procesu emancypacji społeczności żydowskiej – omawia poglądy krakowskiej i warszawskiej szkoły historycznej – opisuje cechy</p>	<p>Asnyka, Michała Bałuckiego, Aleksandra Świętochowskiego, Ludwika Zamenhofa, Szolema Alejchema, Leopolda Kronenberga, Samuela Lindego, Oskara Kolberga, Stanisława Koźmiana, Waleriana Kalinki, Stanisława Smolki, Michała Bobrzyńskiego, Tadeusza Korzона, Władysława Smoleńskiego, Maksymiliana Gierymskiego, Aleksandra Gierymskiego, Leona Wyczółkowskiego, Zenona Przesmyckiego, Mieczysława</p>	<p>Orgelbranda, Icchaka Lejbusza Pereca, Izraela Poznańskiego, Adolfa Pawińskiego, Wojciecha Gersona, Józefa Brandta, Władysława Podkowińskiego, Józefa Pankiewicza, Ludomira Różyckiego, Tadeusza Pawlikowskiego, Poli Negri – wyjaśnia, jakie znaczenie miały prace, które opisywały bądź odnosiły się do całości ziem polskich – omawia rozwój teatru, kabaretu i polskiej kinematografii na przełomie XIX i XX</p>	
--	---	---	--	---	--	--

			<p>charakterystyczne kultury Młodej Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia cechy literatury Młodej Polski – wskazuje wpływ pracy organicznej i pracy u podstaw na budowanie poczucia więzi narodowej.	<p>Karłowicza</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przesłanki kształtowania się nowoczesnej kultury narodowej Polaków – wymienia twórców literatury polskiego pozytywizmu i przykłady ich dzieł – charakteryzuje położenie ludności żydowskiej na ziemiach polskich pod zaborami – omawia proces popularyzacji historii i jej znaczenie dla umacniania tożsamości narodowej – wyjaśnia, jaką rolę odegrali stańczycy w kształtowaniu poglądów na temat upadku polskiej	<p>w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje założenia <i>sztuki ku pokrzepieniu serc</i> z młodopolskim hasłem <i>sztuki dla sztuki</i>.	
--	--	--	--	--	--	--

				<p>państwowości</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia twórców literatury Młodej Polski i przykłady ich dzieł – wymienia przedstawicieli polskiej muzyki przełomu XIX i XX w. – omawia proces formowania się nowoczesnego narodu polskiego. 		
5 godzin						
I WOJNA ŚWIATOWA						
1. Świat u progu I wojny światowej	<ul style="list-style-type: none"> – rywalizacja mocarstw na Bliskim Wschodzie – antagonizmy na arenie międzynarodowej – „kocioł bałkański” i jego znaczenie – wyścig zbrojeń i rywalizacja na morzach 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „<i>kocioł bałkański</i>”, <i>trójprzymierze</i>, <i>trójporozumienie (entente)</i>, <i>państwa centralne</i> – zna daty: powstania trójprzymierza (1882 r.), zawarcia trójporozumienia (1907 r.) 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kryzysy marokańskie</i> – zna daty: kryzysów marokańskich (1906 r., 1911 r.), I wojny bałkańskiej (X 1912–V 1913 r.), II wojny bałkańskiej (VI–VIII 1913 r.), powstania niepodległej 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wizyty cesarza Wilhelma II w Konstantynopolu (1898 r.), sojuszu Francusko-rosyjskiego (1892 r.), sojuszu Niemiec i Austro-Węgier (1879 r.), układu angielsko-francuskiego (1904 r.), sojuszu rosyjsko-francuskiego (1892 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: aneksji Bośni i Hercegowiny przez Austro-Węgry (1908 r.), zajęcia Trypolitanii i Cyrenajki przez Włochy (1912 r.), powstania Ligi Bałkańskiej (1912 r.) – przedstawia założenia brytyjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ rywalizacji kolonialnej na relacje pomiędzy mocarstwami – przedstawia mocarstwowe aspiracje Niemiec i ocenia ich wpływ na kształtowanie się sojuszu angielsko-francuskiego.

	<p>– powstanie przymierzy polityczno-militarnych</p>	<p>– wskazuje na mapie państwa należące do trójprzymierza oraz do trójporozumienia – identyfikuje postać Wilhelma II – omawia cele i strategiczne kierunki trójprzymierza i trójporozumienia.</p>	<p>Albanii (1912 r.) – przedstawia antagonizmy między Wielką Brytanią i Niemcami – charakteryzuje antagonizmy francusko-niemieckie – omawia rolę „kotła bałkańskiego” w narastaniu sprzeczności między mocarstwami.</p>	<p>r.) – wskazuje na mapie kraje, które podczas I wojny bałkańskiej uzyskały nabytki terytorialne kosztem Turcji – przedstawia przyczyny i skutki rywalizacji mocarstw na Bliskim Wschodzie – wymienia państwa rywalizujące o wpływy na Bliskim Wschodzie – omawia przyczyny i skutki konfliktów marokańskich – przedstawia przyczyny i skutki wojen bałkańskich – omawia cechy charakterystyczne wyścigu zbrojeń w początkach XX w.</p>	<p>doktryny <i>two powers standard</i> – omawia rywalizację na morzach między Wielką Brytanią a Niemcami – charakteryzuje sytuację polityczną na Półwyspie Bałkańskim w latach 1903–1913 r. – określa wpływ wyścigu zbrojeń na zmiany w technice wojskowej.</p>	
--	--	---	---	--	---	--

				– przedstawia proces tworzenia się przymierzy polityczno-wojskowych przed I wojną światową.		
2. Na frontach Wielkiej Wojny	<ul style="list-style-type: none"> – zamach w Sarajewie i wybuch wojny – ofensywa niemiecka na Zachodzie – działania wojenne w latach 1915-1916 – zmagania na morzach i oceanach – walki na froncie wschodnim – działania wojenne na południu Europy – walki poza Europą 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wojna błyskawiczna</i>, <i>wojna pozycyjna</i> – zna daty: zamachu w Sarajewie (28 VI 1914 r.), wypowiedzenia wojny Serbii przez Austro-Węgry (28 VII 1914 r.), bitwy nad Marną (IX 1914 r.), II bitwy pod Ypres (IV 1915 r.), bitwy pod Verdun (II-XII 1916 r.), bitwy nad Sommą (VII-XI 1916 r.), bitwy pod Tannenbergiem (1914 r.), bitwy pod Gorlicami (1915 r.) 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: ultimatum, plan Schlieffena – zna daty: przystąpienia Turcji do wojny (X 1914 r.), przystąpienia Bułgarii do wojny (X 1915 r.), przyłączenia się Rumunii do ententy (1916 r.), bitwy jutlandzkiej (V/VI 1916 r.), bitwy nad jeziorami mazurskimi (1914 r.), ofensywy Brusilowa (VI 1916 r.), bitwy o Gallipoli (1915–1916 r.), przejścia Włoch na 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>efekt domina</i>, <i>wojna manewrowa</i> – zna daty: wypowiedzenia wojny Rosji przez Niemcy (1 VIII 1914 r.), wypowiedzenia wojny Francji przez Niemcy (3 VIII 1914 r.), wypowiedzenia wojny Niemcom przez Wielką Brytanię (4 VIII 1914 r.), wypowiedzenia wojny Rosji przez Austro-Węgry (6 VIII 1914 r.), wypowiedzenia wojny Austro-Węgrom 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: bitwy na ławicy Dogger (1915 r.), bitew pod Komarowem i Kraśnikiem (1914 r.) – identyfikuje postacie: Gavrilo Principa, Aleksandra Samsonowa – przedstawia strategię, jakie reprezentowali dowódcy armii walczących w I wojnie światowej – charakteryzuje zmiany w uzbrojeniu i umundurowaniu piechoty – porównuje 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ zamachu w Sarajewie na wybuch I wojny światowej.

		<p>– identyfikuje postać Franciszka Ferdynanda Habsburga</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego zamach w Sarajewie spowodował wybuch wojny światowej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegało militarne znaczenie II bitwy pod Ypres oraz bitew pod Verdun i nad Sommą.</p>	<p>stronę ententy (1915 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Alfreda von Schlieffena, Helmutha von Moltke, Ferdynanda Focha, Aleksieja Brusilowa</p> <p>– wskazuje na mapie państwa uczestniczące w wojnie po stronie państw centralnych i po stronie Ententy</p> <p>– omawia przebieg ofensywy niemieckiej na Zachodzie</p> <p>– opisuje przebieg i skutki zmagania na morzach i oceanach w latach 1914–1916 r.</p> <p>– omawia przebieg walk na froncie wschodnim.</p>	<p>przez Francję (10 VIII 1914 r.), wypowiedzenia wojny Austro-Węgrom przez Wielką Brytanię (12 VIII 1914 r.), bitwy koło Helgolandu (VIII 1914 r.), bitwy pod Caporetto (1917 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Douglasa Haiga, Ericha von Falkenhayna</p> <p>– wskazuje na mapie miejsca bitew, podczas których wykorzystano czołgi i gazy bojowe</p> <p>– podaje, które z nowych rodzajów broni zastosowanych podczas I wojny światowej okazały się bardziej, a które</p>	<p>sposób prowadzenia działań wojennych na froncie wschodnim i zachodnim</p> <p>– przedstawia przebieg walk poza Europą.</p>	
--	--	---	---	--	--	--

				<p>mniej skuteczne w starciu z przeciwnikiem</p> <p>– omawia przebieg działań wojennych na froncie Południowym.</p>		
<p>3. Rewolucje w Rosji</p>	<p>– przyczyny wybuchu rewolucji</p> <p>– rewolucja lutowa</p> <p>– Rząd Tymczasowy</p> <p>– rewolucja październikowa</p> <p>– II Międzynarodówka</p> <p>– wojna domowa w Rosji</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>bolszewicy, kontrrewolucja, łagier</i></p> <p>– zna daty: wybuchu rewolucji lutowej (23 II 1917 r.), wybuchu rewolucji październikowej (24/25 X 1917 r.), wojny domowej w Rosji (1918–1922 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mikołaja II, Włodzimierza Lenina</p> <p>– wymienia przyczyny wybuchu rewolucji lutowej w</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>mienszewicy, tezy kwietniowe, dekret o pokoju, dekret o ziemi, , kułak, GUłag, komunizm wojenny</i></p> <p>– zna daty: abdykacji Mikołaja II (III 1917 r.), powołania Rządu Tymczasowego (III 1917 r.), ogłoszenia tez kwietniowych (IV 1917 r.), wydania dekretów o pokoju i o ziemi (X 1917 r.), traktatu pokojowego w Brześciu Litewskim (3 III</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>eserowcy</i></p> <p>– zna daty: mordy na carskiej rodzinie (VII 1917 r.), ofensywy Kiereńskiego (VII 1917 r.), puczu Ł. Kornułowa (IX 1917 r.), powołania Kominternu (1919 r.), utworzenia GUłagu (1918 r.), powołania Armii Czerwonej (I 1918 r.), powstania marynarzy w Kronsztadzie (III 1921 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Gieorgija Lwowa, Ławra</p>	<p>– zna daty: II Ogólnorosyjskiego Zjazdu Rad Delegatów Robotniczych i Żołnierskich (X 1917 r.), wyborów do Konstytuanty (XI 1917 r.)</p> <p>– wyjaśnia, w jakim celu została zawiązana III Międzynarodówka</p> <p>– opisuje rolę Rad Delegatów Robotniczych i Żołnierskich w okresie dwuwładzy i w początkach rewolucji październikowej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego w</p>	<p>– ocenia wpływ W. Lenina na kształt totalitaryzmu radzieckiego.</p>

		<p>Rosji</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia polityczne następstwa rewolucji lutowej – przedstawia przyczyny rewolucji październikowej – omawia zmiany ustrojowe po rewolucji październikowej. 	<p>1918 r.), ogłoszenia komunizmu wojennego (IX 1918 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Grigorija Rasputina, Aleksandra Kiereńskiego, Lwa Trockiego, Feliksa Dzierżyńskiego – omawia przebieg rewolucji lutowej i październikowej – wymienia przyczyny wzrostu popularności bolszewików podczas sprawowania władzy przez Rząd Tymczasowy. 	<p>Korniłowa</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie etapy rozszerzania władzy radzieckiej na terytorium Rosji – wyjaśnia wpływ klęsk wojsk rosyjskich na narastanie nastrojów rewolucyjnych – omawia losy rodziny carskiej – przedstawia politykę Rządu Tymczasowego – wyjaśnia, dlaczego doszło do wybuchu wojny domowej w Rosji – omawia przyczyny klęski wojsk antybolszewickich w wojnie domowej – charakteryzuje sytuację wewnętrzną i militarną Rosji w 	<p>oddziałach Armii Czerwonej</p> <p>wprowadzono stanowisko oficera politycznego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego doszło do powstania marynarzy w Kronsztadzie. 	
--	--	---	---	--	---	--

				początkowym okresie I wojny światowej – przedstawia okoliczności abdykacji Mikołaja II.		
4. Polacy podczas I wojny światowej	– orientacje polityczne Polaków przed rokiem 1914 r. – Legiony Polskie – wojsko polskie u boku ententy – umiędzynarodowienie sprawy polskiej – stanowisko aliantów zachodnich w sprawie polskiej	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Akt 5 listopada</i> – zna daty: marszu I Kompanii Kadrowej na Kielce (6 VIII 1914 r.), wydania <i>Aktu 5 listopada</i> (1916 r.), programu pokojowego T. W. Wilsona (I 1918 r.) – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Thomasa Woodrowa Wilsona – wymienia orientacje	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>organizacja paramilitarna, kryzys przysięgowy</i> – zna daty: powstania Związku Walki Czynnej (1908 r.), powstania Błękitnej Armii (1917 r.), kryzysu przysięgowego (VII 1917 r.), utworzenia Rady Regencyjnej (1917 r.), – identyfikuje postać Józefa Hallera – charakteryzuje koncepcje	– zna daty: założenia Związku Strzeleckiego we Lwowie i Towarzystwa „Strzelec” w Krakowie (1910 r.), utworzenia Polskich Drużyn Strzeleckich (1911 r.), powołania Komisji Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych (1912 r.), bitew pod Kostiuchnówką i nad Stochodem (VII 1916 r.), powołania Tymczasowej Rady Stanu (I 1917 r.), bitwy pod Rokitną	– zna daty: manifestu Mikołaja Mikołajewicza Romanowa (VIII 1914 r.), dekretu Piotrogradzkiej Rady Delegatów Robotniczych i Żołnierskich (III 1917 r.), proklamacji Rządu Tymczasowego (III 1917 r.) – identyfikuje postacie: Antoniego Durskiego – Trzaski, Zbigniewa Dunina-Wąsowicza – wyjaśnia, dlaczego żołnierze	– omawia i ocenia wojenne losy II Brygady Legionów – omawia i ocenia stanowisko aliantów zachodnich w sprawie polskiej.

		<p>polityczne Polaków przed 1914 r. – przedstawia okoliczności powstania Legionów Polskich – określa, jakie znaczenie miał <i>Akt 5 listopada</i> dla sprawy polskiej.</p>	<p>programowe orientacji politycznych Polaków przed I wojną światową – omawia organizację Legionów Polskich – prezentuje okoliczności i skutki kryzysu przysięgowego – przedstawia okoliczności proklamowania <i>Aktu 5 listopada</i>.</p>	<p>(VI 1915 r.), bitwy pod Rarańczą (II 1918 r.), bitwy pod Kaniowem (V 1918 r.) – identyfikuje postacie: Kazimierza Sosnkowskiego, Hansa von Beselera, Jana Kucharzewskiego – wskazuje na mapie zmiany sytuacji militarnej na ziemiach polskich w latach 1914–1917 r., rejony walk Legionów Polskich oraz miejsca bitew z udziałem Polaków – wyjaśnia, jaką rolę w obliczu spodziewanej wojny miały odegrać organizacje</p>	<p>II Brygady Legionów wypowiedzieli posłuszeństwo państwu centralnym – porównuje skuteczność politycznej i militarnej działalności niepodległościowej Polaków – wyjaśnia zależności między działaniami Polaków a międzynarodowym i uwarunkowaniami sprawy polskiej.</p>	
--	--	--	---	---	--	--

				<p>strzeleckie</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia szlak bojowy Legionów Polskich – omawia okoliczności powstania polskich formacji wojskowych u boku ententy – wyjaśnia, na czym polegało umiędzynarodowienie sprawy polskiej w czasie I wojny światowej. 		
5. Klęska państw centralnych	<ul style="list-style-type: none"> – nieograniczona wojna podwodna – przystąpienie USA do wojny – zakończenie walk na froncie zachodnim – zakończenie walk na innych frontach – bilans strat wojennych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>wojna totalna</i> – zna daty: przystąpienia USA do wojny (6 IV 1917 r.), orędzia prezydenta T. W. Wilsona (I 1918 r.), rozejmu w Compiègne (11 XI 1918 r.) – identyfikuje 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>nieograniczona wojna podwodna</i> – zna daty: rozpoczęcia nieograniczonej wojny podwodnej (III 1915 r.), bitwy pod Ypres (VII-X 1917 r.), II bitwy nad Marną (VII-VIII 1918 r.), powstania republiki 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>depesza Zimmermanna</i> – zna daty: zatopienia „Lusitania” (V 1915 r.), depeszy Zimmermanna (I 1917 r.), bitwy pod Cambrai (1917 r.), buntu marynarzy w Kilonii (XI 1918 r.), kapitulacji Turcji (X 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: II bitwy nad rzeką Aisne (IV-V 1917 r.), ofensywy Kaiserschlacht (1918 r.), ofensywy stu dni (VIII-XI 1918 r.), bitwy pod Megiddo (IX 1918 r.), ofensywy pod Vittorio Veneto (X 1918 r.) – charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia polityczne, ekonomiczne i społeczne skutki I wojny światowej – ocenia wpływ sposobów prowadzenia działań zbrojnych na totalny charakter I wojny światowej.

		<p>postać Thomasa Woodrowa Wilsona</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie znaczenie miało ogłoszenie 14-punktowego planu pokojowego przez prezydenta T. W. Wilsona – przedstawia bilans działań wojennych. 	<p>niemieckiej (9 XI 1918 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Friedricha Eberta, Ferdynanda Focha – przedstawia okoliczności przystąpienia USA do wojny – opisuje przebieg działań wojennych na froncie zachodnim w ostatnich latach wojny – omawia cele i przebieg nieograniczonej wojny podwodnej. 	<p>1918 r.), bitwy nad Piawą (VI 1918 r.), kapitulacji Austro-Węgier (XI 1918 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Ericha Ludendorffa – wskazuje na mapie zmiany w położeniu Niemiec na froncie zachodnim i wschodnim w latach 1917–1918 r. – wyjaśnia, dlaczego niemiecka marynarka wojenna rozpoczęła nieograniczoną wojnę podwodną – przedstawia okoliczności zakończenia walk na froncie zachodnim – wyjaśnia, jakie były przyczyny zmian w 	<p>sytuację polityczną i militarną na Bałkanach w latach 1917–1918 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia zakończenie walk na froncie tureckim i we Włoszech – przedstawia wpływ I wojny światowej na sytuację kobiet. 	
--	--	--	--	--	--	--

				wyposażeniu osobistym żołnierzy piechoty – wskazuje przyczyny klęski państw centralnych.		
5 godzin						